

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

81464

**TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İÇERİSİNDE YER ALAN YABANCI
OKULLARIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ İLE AMAÇ,
YAPI VE YÖNETİM SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ
(İSTANBUL'DAKİ AMERİKAN OKULLARI ÖRNEĞİ)**

81464

Mehmet Emin YENİTEPE

**S.B.E. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
Ana Bilim Dalında Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ

İSTANBUL, 1999

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adları geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onarım.

... / ... / 199.

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Kuruluşları itibariyle Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan süreçte yabancı okulları konusunda günümüze kadar çeşitli yönlerden çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, hem bu okulların Cumhuriyet dönemindeki gelişimini hem de amaç, yapı ve yönetim süreçlerini sistemli bir biçimde inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. “Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Okulların Tarihsel Gelişim Süreci İle Amaç, Yapı ve Yönetim Süreçlerinin İncelenmesi (İstanbul’daki Amerikan Okulları Örneği)” adıyla yapılan çalışmada, bu okulların Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki yeri ve öneminin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla örnek olarak ele alınan İstanbul’daki Amerikan okulları ile ilgili bilgilere ise, Milli Eğitim Bakanlığı’ndan alınan özel izinle ulaşılabilmektedir.

Bu konudaki çalışmalarımda bana yol gösteren Hocam Doç. Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ’ne, Amerikan Robert Lisesinde çalışmalarına yardımcı olan Türk Müdürü Esin HOYİ ve Tarih Öğretmeni Nüket EREN’e, Üsküdar Amerikan Lisesinde araştırmalarımaya yardımcı olan ve Amerikan BOARD Heyetine ulaşmamı sağlayan Dilek YAKAR’a, Amerikan BOARD Heyeti (SEV) Kütüphanesini bana açan Tülin HANIM’a, Redhouse Press’te değerli bilgilere ulaşmamı sağlayan Hermine SAYAN’a, değerli çalışmalarından istifade ettiğim Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi Müdürü Gülsevim ÇEVİKER’e ve uzun çalışma dönemlerimde beni sabırla destekleyen eşim Ayşegül ve oğlum Burak Yusuf’a teşekkürleri borç bilirim.

İstanbul, 1999

M. Emin YENİTEPE

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X
ÇİZELGELER LİSTESİ	XI
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem	2
Amaç	3
Önem	3
Sınırlılık	4
Tanımlar	4
BÖLÜM II	
YÖNTEM	7
Evren ve Örneklem	7
Verilerin Toplanması	7
Verilerin Sunumu ve Yorumu	7
BÖLÜM III	
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUMLAR	11
Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yabancı Okulların Gelişimi	11
Amerikan Okullarının Tarihsel Gelişimi	13
İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi (RC)	22
Robert Koleji (1863-1971)	22
İstanbul Amerikan Kız Koleji (1871-1971)	36

Özel Üsküdar Amerikan Lisesi (Üsküdar Amerikan Academy)	45
Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi	48
Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yabancı Okullarla İlgili Anayasal ve	
Yasal Düzenlemeler	51
Islahat Fermanı (1856)	51
Maarif-İ Umumiye Nezareti'nin Vazifelerine Dair Genelge (3 Mart 1861).....	52
Maarif-İ Umumiye Nizamnamesi (1869)	52
1876 Kanun-u Esasisi (1876 Anayasası)	52
1901 ve 1913 Tarihli Anlaşmalar	52
Cemiyetler Kanunu (3 Ağustos 1909)	52
İmtiyaz-ı Ecnebiyenin İlgası Üzerine Ecnebler Hakkında İcra Olunacak	
Talimname (1914)	52
Memalik-İ Osmaniyyede Bulunan Ecneblerin Hukuk ve Vezafine Dair	
Kanun (23 Şubat 1914)	52
Mekatib-İ Hususiye Talimnamesi	53
Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okulların Gelişimi	53
Yabancı Okulların Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Tanınması	53
Hukuki Durumu	54
Lozan Mektuplarına Muhatap Devletlere Ait Öğretim Kurumları	54
Amerika Birleşik Devletleri'ne Ait Öğretim Kurumları	54
Diğer Devletlere Ait Öğretim Kurumları	55
Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okullarla İlgili Anayasal Ve Yasal	
Düzenlemeler	55
Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu (Tevhid-İ Tedrisat Kanunu)	55
1924 Yılı Genelgesi	55
1924 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu)	56
1925 Yılı Genelgesi	56
1926 Yılı Genelgesi	57
Tapu Kanunu	60
Yabancı Okullar Yönergesi	61
1938 Yılı 2/542 Sayılı Genelgesi	62

1938 Yılı 9/660 Sayılı Genelgesi	63
Azınlık Okulları Türkçe Kùltür Dersleri Öğretmenleri Hakkında Kanun	63
Özel Öğretim Kurumları Kanunu	63
625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda Yapılan Değişiklikler	64
Kanunlar Ve Kanun Hùkmünde Kararnamelerle Yapılan Değişiklikler ..	64
Yönetmelik Ve Yönergelerle Yapılan Değişiklikler	65
MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin Bazı Maddelerinin	66
Değiştirilmesine Dair Yönetmelik	
Amerikan Okullarının Amaçları	68
Amerikan Okullarının Örgütlenme Yapısı	70
Yönetim Yapısı	71
Öğretim Yapısı	73
Amerikan Okullarında Yönetim Süreçlerinin İşleyişı	76
Karar Süreci	76
Planlama Süreci	77
Örgütlenme Süreci	78
İletişim Süreci	81
Koordinasyon Süreci	81
Denetim Süreci	82
Amerikan Okullarında Eğitim-Öğretim Etkinliklerinin Düzenlenmesi	82
BÖLÜM V	
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	87
Sonuçlar	87
Öneriler	92
EKLER	93
EK 1 İSTANBUL AMERİKAN KOLEJİ ERKEK VE KIZ KISMI	93
YÖNETMELİĞİ	
EK 2 İSTANBUL AMERİKAN KOLEJİ TEKNİK OKUL KISMI	103
YÖNETMELİĞİ	
EK 3 ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ'NDE ÖĞRETMENLERDEN	
BEKLENENLER	105
EK 4 ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ 1997/1998 YILI LİSE KISMI	
KULÜP AKTİVİTELERİ	108

EK 5	ÖZEL AMERİKAN ROBOT LİSESİ 1997/1998 YILI LİSE KISMI SEÇMELİ DERSLERİ	112
EK 6	ÖZEL ÜSKÜDAR AMERİKAN LİSESİ İLE İLGİLİ SAYISAL BİLGİLERİ (1997/1998)	115
EK 7	İSTANBUL İLİNDE BULUNAN ÖZEL YABANCI OKULARI LİSTESİ ÖĞRENCİ-ÖĞRETMEN SAYILARI (1997/1998)	116
EK 8	YTÜ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNDEN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE YAZILAN 27 OCAK 1998 TARİHLİ YAZI	117
EK 9	İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN VALİLİK MAKAMINA YAZILAN 23 MART 1998 TARİHLİ YAZI	118
EK 10	İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN BEŞİKTAŞ, ÜSKÜDAR VE ŞİŞLİ KAYMAKAMLIKLARINA (İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜKLERİNE) YAZILAN 24 MART 1998 TARİHLİ YAZILAR	119
EK 11	ÜSKÜDAR AMERİKAN KIZ KOLEJİ MÜDÜRLÜĞÜNDEN MAARİF VEKALETİNE YAZILAN 11 MAYIS 1924 (1340) TARİHLİ YAZI	122
EK 12	ÜSKÜDAR AMERİKAN KIZ KOLEJİ MÜDÜRLÜĞÜNDEN İSTANBUL MAARİF MÜDÜRLÜĞÜNE YAZILAN 14 MAYIS 1925 (1341) TARİHLİ YAZI	123
KAYNAKÇA		125

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu döneminde kapitülasyonlardan yararlanarak elde edilen ayrıcalıklar sayesinde açılmaya başlanan yabancı okulların sayısı, XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla artmış, ülkenin en ücra köşelerine kadar yayılmıştır. Yabancı misyoner kişi ve kuruluşlar tarafından kurulmuş olan bu okullarda dini ağırlıklı eğitim verilmiş, genelde yabancı ve Gayri Müslim ailelerin çocukları devam etmiştir. Ancak 1880’li yıllardan itibaren açılmaya başlanan kolej tipi bazı okullarda genel amaçlı modern eğitim verilmiş, bu okullara bazı varlıklı Müslüman Türk ailelerin çocukları da devam etmiştir. Bu durum, XX. Yüzyılın ilk yarısına kadar söz konusu okullardan Türk öğrencilerin yeterince yararlanamadıklarını göstermektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitim-öğretimde birliğin sağlanması amacıyla Türk Hükümeti tarafından hazırlanan “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” ve uygulanan bilinçli politikalarla yabancı okullar denetim altına alınmaya çalışılmıştır. Alınan köklü tedbirler sonucunda bu okullarda dini propagandaların yapılması engellenmiş, ilköğretim düzeyindeki yabancı okullara Türk çocuklarının gitmesi yasaklanmıştır. Bunun yanında Türk Hükümeti tarafından uygulanan Milli Kültür politikası ile bu okullarda Türk Tarihi, Türk Dili ve Türk Coğrafyası derslerinin zorunlu olarak okutulması sağlanmıştır.

Türk Eğitim Sistemi içerisindeki yabancı okullarla ilgili çalışmalarda genellikle ön plana çıkan konunun misyoner faaliyetleri olduğu görülmektedir. Türk eğitim tarihinde, Tanzimat’tan sonra yapılan eğitimin modernleşme çalışmaları için yabancı okullar canlı örnek olmuşlardır. Her ne kadar bu okullar olumsuz yönleri nedeniyle kötü örnek olarak görülmüşlerse de, bir çok bakımdan olumlu yönlerinin olduğu da bir gerçektir.

Bu araştırma, yabancı okulların Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemindeki tarihsel gelişim süreci ile birlikte, günümüzde halen Türkiye’de faaliyetlerini sürdürmekte olan Amerikan okullarının amaç, yapı ve yönetim süreçlerini de ele alan ve dolayısıyla bu konudaki boşluğu doldurmaya katkı sağlayacak bir çalışma olacağı umulmaktadır.

ABSTRACT

The number of foreign schools in Turkish educational system which were opened by the help of the privileges that were given to many foreign countries by Ottoman Sultans, showed a rapid increase beginning from the II'nd part of the XIX. Century. These schools, which were established by foreign missionary foundations and persons, gave on education based on religion and they educated the children of non-muslim (especially Christian) minorities and foreign families living in Ottoman Empire. However, some colleges which had been opened since 1880's gave modern education having general purpose and children of same wealthy Muslim-Turkish families also got education there. This situation shows that not enough number of students could get education in these schools until the end of the XX. Century.

In order to provide unity in training and education from the beginning of the first years of Republican period, foreign schools were tried to put under control with the The Law of Unity of Education (Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1924) prepared by the Turkish Government and with proper policies implemented. As a result of the radical measures, the religious propaganda was hindered, that the Turkish children went to primary schools was banned. Besides, according to the National Culture Policy implemented by the Turkish Government, Turkish History, Turkish Language and Turkish Geography lessons were made compulsory courses in these schools.

It is seen that missionary activities are prominent in foreign schools which exist in the Turkish Educational System. In Turkish educational history, foreign schools have been the most important examples for the the modernization efforts in education after Tanzimat. Although these schools were accepted as nonexamples due to their negative effects, their positive sides overrode their negative sides.

It is expected that this research which includes the developmental process of the foreign schools in the periods of Ottoman Empire and Turkish Republic and which examines the purposes, structures and administration process of the American schools which have still educational activities in Turkey will contribute to the views on foreign schools.

KISALTMALAR LİSTESİ

ABCFM	American Board of Commissioners for Foreign Missions
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABS	American Bible Society
AGC	American College for Girls
ATS	American Tract Society
BA	Bachelor of Arts
BFMPC	Board of Foreign Missions of The Presbyterian Church
BS	Bachelor of Science
BOARD	ABCFM'nin kısa söylenişi
ECIS	The European Council of International Schools
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	Methodist Episcopal Missions
NAIS	The National Association of Independent Schools
Ön.ver	Önceden verildi
RC	Robert College
SEFT	Spoken English For Turks
SEV	Sağlık ve Eğitim Vakfı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMAS	Turkish Missions Aids Society
UAL	Üsküdar Amerikan Lisesi
WBM	Women Board of Mission
YMCA	Young Men's Board of Mission
YTÜ	Yıldız Teknik Üniversitesi
YWCA	Young Women's Christian Association

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa
ÇİZELGE 1 BEBEK OKULU'NDA OKUTULAN DERSLER (1852) _____	16
ÇİZELGE 2 ANADOLU'DAKİ AMERİKAN MİSYONER OKULLARI VE ÖĞRENCİ SAYILARI (1870-1900) _____	21
ÇİZELGE 3 OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA AÇILAN AMERİKAN KOLEJLERİNDE KURULUŞLARINDAN 1914 YILINA KADAR YAPILAN HARCAMALAR _____	21
ÇİZELGE 4 ROBERT KOLEJİ'NİN BİNA YAPILAŞMASI DURUMU (1869- 1963) _____	28
ÇİZELGE 5 ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ YÖNETİM ÖRGÜTÜ (1997/1998) _____	72
ÇİZELGE 6 AMİRAL BRİSTOL SAĞLIK MESLEK LİSESİ DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ (1997/1998) _____	83

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim, insanlar üzerinde yapılmak istenen etkilerin bütünü, bu yolda gösterilen çabaların birleşimidir.¹ Bu nedenle insanlık ve devletlerin hayatı üzerinde oldukça önemli bir yeri vardır. Bu önemi kavramış ve uzak hedefleri ülkü edinmiş insan grupları ve devletler, eğitim kurumlarını esas olarak görüp değerlendirmişlerdir.

Eğitimin toplum hayatı açısından önemi, hem statik hem de dinamik boyutta olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim, medeniyetin ve kültürün genç nesillere aktarma ve geliştirme görevlerini gerçekleştirir. Toplum içinde fertleri birbirine bağlayan, onları bir bütün haline getiren ana unsurlar, o insanların sahip oldukları din, dil, âdet ve gelenekler ile ahlaki davranış ve düşünce sistemi olarak sıralanabilir.² Toplum üyesi olarak birey bu unsurlarla sistematik olarak eğitim kurumlarında ilişkiye geçer. Bu kurumlarda eğitim yoluyla yeni nesillere kültür aktarılırken aynı zamanda sosyal hayatın devamlılığı da sağlanmış olur.³

Eğitimle ilgili diğer bir konu ise, ülkelerin mevcut hal ve geleceklerinin eğitim sistemine bağlı oluşudur. Eğitim sistemi bu görevini tıpkı bir imalathane özelliğiyle gerçekleştirmektedir. Ülkenin iç huzuru ve sistemin devamlılığını sağlamada muhtaç olduğu istikrar, ancak aynı durumdan benzer şekilde etkilenebilen ve ortak tepki gösterebilen insanlarca sağlanabilir. Bu nedenle eğitim, devlet ve milletlerin tarihinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır.⁴

Dünyada eğitim sistemlerinin, sosyal ve siyasal güçlerin etkisi altında olduğu bilinmektedir. Eğitim sisteminin milli olması ya da olmamasını belirleyen siyasi irade, şu faktörleri göze almak durumundadır; milli birlik duygusu, genel ekonomik durum, dini ve kültürel miras dahil olmak üzere temel inançlar ve gelenekler, ileri eğitim düşüncesinin durumu, dil problemleri, siyasi yapı, uluslararası işbirliği ve anlayış karşısında takınılan tavır olarak sıralanabilir.⁵

¹ R. Hubert, *Triate de Pédagogie Générale* (Paris: 1951), s. 2.

² Mustafa E. Erkal, *Sosyoloji (Toplum Bilimi)* (İstanbul: 1983), s. 111.

³ Aynı. S. 80.

⁴ Fatma Varış, *Eğitim Bilimine Giriş* (Ankara: 1978), s. 7.

⁵ A. Ferhan Oğuzkan, *Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme* (Üçüncü Basılış. İstanbul: MEB Yayınları, 1982), s. 1-3.

Eğitim ve öğretim sisteminin bir toplumun yükselmesinde olduğu gibi, bazen de geri kalmasında rol oynadığı bilinmektedir. Eğitim kurumları diğer sosyal kurumlar gibi toplumun ihtiyaçlarına cevap verebildikleri ve çağın gereklerine uyabildikleri sürece ayakta kalmışlardır.⁶ Bu görevleri yerine getiremeyen eğitim ve öğretim kurumları, toplumun çöküşünü hazırlar. Böyle faydasız ve hatta zararlı hale geldiğinde ise, ya ıslah edilir ya da yerine yeni bir sistem getirilir.⁷

Eğitim kurumları; hem içinde bulundukları toplumda meydana gelen değişiklikleri, hem de diğer toplumlarda ortaya çıkan yenilikleri çok yakından izlemek zorundadırlar. Bu durum eğitim kurumlarının diğer kurumlardan önce kendini çağa ve çağın gereksinimlerine ayak uydurmasını gerektirmektedir.

Problem

Osmanlı İmparatorluğu tarihinde eğitim kurumlarının kendini yenileyebilmesi kolay olmamıştır. Çünkü, eğitim ve öğretim işi bir felsefe, düşünce, din ve siyaset sorunu olmuştur. Böyle olunca eski zihniyeti, eski dünya görüşünü değiştirmek veya yerine yeni bir dünya görüşünü ve yeni bir zihniyeti kurumları ile birlikte yerleştirmek ve kabul ettirmek, eğitim konusunda ciddi bir mücadeleyi başlatmıştır. Tanzimat'la birlikte, bu mücadele diğer alanlara da yayılarak, İmparatorlukta siyasi mücadele şekline dönüşmüştür. Tanzimat'tan sonra eğitim ve öğretimde yenileşme hareketi bütün olarak Batılılaşma (Westernization) veya Modernleşme (Modernization) hareketinin bir parçası olmuştur.⁸ Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'ndaki okullaşma sürecine yabancı okullar model oluşturmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde nitelik ve nicelik bakımından devletin resmi okullarına göre oldukça ileri düzeyde bulunan yabancı okulları ancak Cumhuriyet döneminde değerlendirilmiş ve olumsuz yönleri olabildiğince giderilerek, Türk halkının hizmetine sunulmuştur.

Bu nedenle Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer alan yabancı okulların yeri ve öneminin belirlenebilmesi için, kuruluşundan günümüze kadar olan tarihsel gelişim sürecinin özetlenmesi ve İstanbul'daki Amerikan okullarının amaç, yapı ve yönetim süreçlerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

⁶ H. Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)* (İstanbul: 1974), s. 1.

⁷ Bayram Kodaman, *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi* (Ankara: TTK Yayınları, 1988), s. IX.

⁸ Aynı.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer alan yabancı okulların tarihsel gelişim sürecini özetleyerek, bu okullar arasında yer alan Amerikan okullarını amaç, yapı ve süreç açısından incelemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır.

1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde yabancı okulların gelişimi nasıl olmuştur?
2. Cumhuriyet Döneminde yabancı okulların gelişimi nasıl olmuştur?
3. Amerikan okullarının amaçları nelerdir?
4. Amerikan okullarının örgütlenme yapısı nasıldır?
5. Amerikan okullarında yönetim süreçleri nasıl işlemektedir?
6. Amerikan okullarında eğitim-öğretim etkinlikleri nasıl düzenlenmektedir?

Önem

Genel olarak yabancı okullar konusunda yapılmış olan çalışmalarda bu okulların Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki siyasi etkileri üzerinde durulmuş olduğu görülmektedir. Bu araştırma ise, bu okulların Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemindeki tarihsel gelişim süreci ile birlikte, günümüzde halen Türkiye’de faaliyetlerini sürdürmekte olan Amerikan okullarının amaç, yapı ve yönetim süreçlerini de ele alan ve dolayısıyla bu konudaki boşluğu doldurmaya katkı sağlayacak bir çalışma olacağı umulmaktadır.

Türk Eğitim Sistemi içerisindeki yabancı okullarla ilgili çalışmalarda genellikle ön plana çıkan konunun misyoner faaliyetleri olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım ise yabancı okulların Türk Eğitim Sistemine olan değerli katkılarının göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Türk eğitim tarihinde, Tanzimat’tan sonra yapılan eğitimin modernleşme (Batılılaşma) çalışmaları için yabancı okullar canlı örnekler olmuştur. Her ne kadar bu okullar, olumsuz yönleri nedeniyle kötü örnek olarak görülmüşlerse de, olumlu yönlerinin ağır bastığı reddedilemez. Bunun en büyük kanıtı, Cumhuriyet döneminde Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu gereği Milli Eğitim Bakanlığı yönetim ve denetimi altına alınan yabancı okulların, Türkiye’de en iyi eğitim veren kurumları arasında bulunmalarıdır. Bu çalışmadan yabancı okulların bu olumlu yönlerini de bir ölçüde ortaya koyarak, bu konuda daha önce yapılmış çalışmaların eksik yönlerinin giderilmesine katkıda bulunması beklenmektedir.

Sınırlılık

Bu araştırma, genel olarak yabancı okulların, özel olarak İstanbul Büyük Şehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan Amerikan okullarının tarihsel gelişimi ve faaliyetleri ile birlikte amaç, yapı ve yönetim süreçlerinin incelenmesiyle sınırlıdır.

Tanımlar

Bu çalışmada sık kullanılan bazı terimler, geçtikleri yerlerde tanımlanmış olmakla birlikte, okuyucuya uygun bir bakış açısı kazandırmak için kavramsal düzeyde tanımlanmıştır.

Yabancı

Yabancı kavramı, toplumbilim açısından, toplumun kültürüne yabancı, onun dilini bilmeyen ve o toplumun dışında bulunan kimse⁹ olarak, hukuk açısından ise içinde belirli bir süre yaşadıkları devletin varlığına rağmen o devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan özel veya tüzel kişilik¹⁰ olarak tanımlanmaktadır. Osmanlılarda yabancı ise, topluma yabancı insanlar olmayıp, misafir ve emanet edilmiş insanlar olarak görülmüştür.¹¹

Yabancı, sınırları içinde yaşadığı devletin vatandaşı değildir. Dolayısıyla vatandaşların sahip olduğu haklara sahip olması gerektiğini iddia edemez. Bunun için yabancıların, içinde bulundukları devlette durumlarını belirlemek ve varlıklarını hukuki bir zemine oturtmak için Yabancılar Hukuku doğmuştur. Yabancıların uyacakları hukuki durumları, vatandaşı olduğu devlet ile yaşadığı devlet arasında özel sözleşmeler çerçevesinde belirlenmektedir. Bu sözleşmelerde ülkede yaşayanların genel olarak kabul edebilecekleri koşullar dikkate alınarak yabancıların hakları belirlenir.¹²

Osmanlı Devleti'nde yabancılarla ilgili hukuki düzenlemeler içinde ilk sırayı kapitülasyonlarla ilgili anlaşmalar almıştır. Kapitülasyonlarla verilen adli, idari, ekonomik imtiyazlar uzun süre yabancılarla ilgili düzenlemelerin temelini oluşturmuştur. 23 Şubat 1914 (1330) tarihli "Memalik-i Osmaniyyede Bulunan Ecnebilerin Hukuk ve Vezaifi" hakkında kanunla bu konuda Osmanlı Devleti lehine gelişmeler sağlanabilmiştir.¹³

Yabancılar, Osmanlı Devleti'ne, ya turist olarak, ya ticaret için ya da bir misyonu sağlamak amacıyla gelmişlerdir. Özellikle liman şehirlerinde bir çok Avrupalı uzun yıllar yaşam

⁹ H. Ziya Ülken, *Sosyoloji Sözlüğü* (İstanbul: MEB Yayınları, 1969), s. 319.

¹⁰ M. Hidayet Vahapoğlu, *Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar* (Ankara: Milli Eğitim Yayınları, 1997), s. 14-15.

¹¹ Fahri Yıldız, *Osmanlı'da Azınlık ve Yabancı Anlayışı* (Ankara: 1992), s. 71.

¹² Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lügati* (Ankara: 1944), s. 79.

¹³ Remzi Küçüköğlü, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancıların İmtiyazları* (Ankara: 1976), s. 39.

sürmüştür. Devlet, bunların can ve mal güvenliğini korumakla görevlidir. Yabancılar Osmanlı Devleti'nin neresinde olurlarsa olsunlar, asla yargılanmamış ve kendilerine saygısızlık gösterilmemiştir. Osmanlılardaki yabancıya bakış açısı ve davranış biçimi, Avrupalıları hayran bırakmıştır.¹⁴

Misyoner ve Misyonerlik

Misyoner kelimesinin kökü, Latince'de "göndermek" anlamında olan "mittere" kelimesinden gelmektedir. Misyoner kelimesi, propaganda çalışmaları için başka ülkelere gönderilen kadın ve erkekleri belirtmektedir. Hristiyanlığı kabul etmemiş ülkelerde, çeşitli şekillerde faaliyetler gösteren Hristiyanlık propagandasının her türüne "misyonerlik" denilmektedir. Günümüze kadar süregelen ve misyonerlik olarak adlandırılan hareketin ilk başlangıcını havariler yapmıştır. Hristiyan kiliselerinin, Hristiyan olmayan ülkelerde bu dini yaymak için kurulan örgüte "misyon", bunları idare eden ve faaliyet gösteren din adamlarına da "misyoner" denilmektedir.¹⁵

Osmanlı İmparatorluğu'nda misyonerlerin faaliyet alanları okullar, dil kursları, hastahaneler, dispanserler, yetimhaneler, yayım evleri ve geniş maksatlı yardım kuruluşlarıdır. En fazla faaliyet gösterdikleri alanlar bunlar olmakla birlikte, çalışma yaptıkları ülke ve toprakların özelliklerine göre taktik değiştirebilecek esnek yapıdadırlar.

Dinsel anlamdaki misyon ve misyonerlik, ilk Havariler döneminden günümüze gelen evriminde, esas itibariyle İncil'i öğretmek, Hristiyan olmayanları bu dine kazandırmak yada belirli bir mezhepten olmayanları o mezhebe çevirmek şeklinde algılanmış ve matbaa, tıbbi bakım, okul gibi araçların yardımıyla uygulamaya konmuştur. Misyonlar ve misyonerlik faaliyetleri, dinsel anlamdaki varlığını günümüzde korumakla birlikte, 1960'lardan itibaren barış, toplumsal ahenk, endüstriyel ilişkilerin insancillaştırılması, renkli ırkların özgürleştirilmesi, kırsal alanların geliştirilmesi, sınıf farklılıklarının giderilmesi gibi laik ve çağdaş amaçlar da misyoner çalışmalarının kapsamı içine alınmıştır.¹⁶

Amerikan Misyoner Okulları

Osmanlı İmparatorluğu topraklarındaki Amerikan misyoner okullarının büyük çoğunluğu American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM) tarafından

¹⁴ Yılmaz Öztuna, *Büyük Türkiye Tarihi* (İstanbul: 1978), c. X, s. 217.

¹⁵ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 15-16.

¹⁶ Uygur Kocabaşoğlu, *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika 19. Yüzyılda Anadolu'daki Amerikan Okulları* (İstanbul: Arba Yayınları 1989), s. 14.

kurulmuş veya organize edilmiştir. ABCFM, Calvinist geleneği temsil eden, XVI. Yüzyıl sonları ile XVII. Yüzyılda İngiltere ve Amerika'nın doğusunda filizlenen Puritan akımın belli başlı üç temsilcisinden biri olan Congregetionalistler tarafından 1810 yılında Boston'da kurulmuştur. ABCFM, 1868 yılında ABD'deki 16 Protestan misyoner örgütünden sadece bir tanesidir.

Protestan misyoner örgütlerinin dünyayı aralarında paylaşmalarında, Osmanlı İmparatorluğu esas itibariyle ABD'nin payına düşmüştür. 1820-1870 yılları arasında Osmanlı topraklarında faaliyet gösteren Protestan misyoner örgüt olarak ABCFM görülmekte ise de, 1870'ten itibaren İskoçya Potestan Kilisesi'ne bağlı "Board of Foreign Missions of The Presbyterian Chirch" (BFMPC) misyoner örgütünün de faaliyette bulunduğu görülmektedir.

ABCFM misyonerlerinin başlangıçtaki amaçları "Dinsizler arasında Hristiyanlığı yaymak" iken zamanla eğitim-öğretim etkinlikleri aracılığıyla farklı kazanımlara yönelmişlerdir.¹⁷ Bu konuda uzun yıllar ABCFM'nin Dış İlişkiler Sekreterliğini yürüten İlahiyat doktoru James Lee Barton şöyle demektedir:¹⁸

Türkiye'deki bu modern eğitim kurumları bu ülkenin insanlarının yaşam, düşünce, âdet ve alışkanlıklarını yeniden biçimlendirmede önemli bir güçtür. Bu okullardan çıkan erkek ve kadınlar, bilgi isteyen mesleklerde olduğu gibi, iş ve ticaret hayatında da ön sıralarda yer almaktadırlar. Misyoner okullarının eski öğrencilerinin büyük bir kısmı, şimdi Avrupa ve Amerika'nın varlıklı tüccar ve işadamlarıdır. Modern düşünceli bu insanlar aracılığıyla fabrikalarımızın ürünleri ve Batının makineleri Doğunun bu bölümüne (Küçük Asya = Anadolu) artan oranda girebiliyor, bunun karşılığında Türkiye'nin ürünleri de bize ulaşıyor. Sık sık ifade edilmiş olduğu gibi, Türkiye'deki Amerikan kolejlerini kurmak ve desteklemek için Amerika'dan gönderilen paranın, bu ülkeyle artan ticaret sayesinde (yükü faiziyle birlikte) fazlasıyla geri kazandığımızı söylemek doğru olacaktır.¹⁹

Merkezi Boston'da bulunan ABCFM (Amerikan BOARD Heyeti) tarafından kurulmuş olan Amerikan misyoner okullarından günümüzde halen öğretim faaliyetlerini sürdüren Özel Üsküdar Amerikan Lisesi, Özel İzmir Amerikan Lisesi ve Özel Tarsus Amerikan Lisesi, İstanbul/Eminönü ilçesinde bulunan Sağlık ve Eğitim Vakfına (SEV) bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Her üç kurumun da Türk Milli Eğitim Bakanlığı'na karşı Kurucu Temsilciliği Mr. Alan McCain tarafından yapılmaktadır.

¹⁷ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 16-17.

¹⁸ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 17-20.

¹⁹ James Lee Barton, *Daybreak İn Turkey* Boston 1908, (Second Edition. Boston: The Pilgram Edition, 1908), s. 192-193.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de faaliyet gösteren Amerikan okulları oluşturmaktadır. Çalışma evrenini ise, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan Amerikan okulları oluşturmaktadır. Araştırma, çalışma evreni üzerinde yapılmış, ayrıca bir örneklem alınmamıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kaynak tarama modeli kullanılmıştır. Kütüphanelerde, günümüze kadar yapılan araştırmalar taranmış, yabancı okulların tarihsel süreç içinde Osmanlı dönemi kuruluş ve işleyişi hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Ancak bu çalışmalarda yabancı okulların Cumhuriyet dönemindeki amaç, yapı ve yönetim süreçleri hakkında doğrudan bilgiye ulaşılamamıştır. Bunun üzerine, Milli Eğitim Bakanlığı’ndan özel izin alınarak Amerikan okullarının idareci personeli ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde İstanbul Amerikan Robert Lisesi’nin (RC) arşiv ve dokümanlarından, Üsküdar Amerikan Lisesi yöneticileri ile yapılan görüşmelerden, İstanbul’daki Amerikan BOARD Heyeti Kütüphanesi’nden, Sağlık ve Eğitim Vakfı çalışanlarından ve Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi Müdürü Gülsevim Çeviker’in özel çalışmalarından alınan bilgilerin toplanması ile elde edilmiştir.

Verilerin Sunumu ve Yorumu

Araştırmada elde edilen verilerin özellikleri dolayısıyla, üzerinde istatistiksel işlem uygulanmamıştır. Ulaşılan kaynaklardan toplanan veriler araştırmanın alt problemlerine ve bilimsel araştırmalarda uyulacak yazım kurallarına uygun olarak raporlaştırılmıştır.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yabancı okulları konusunda günümüze kadar yapılan bazı çalışmalar arasında bulunan *Nahit DİNÇER*'in *Yabancı Özel Okullar* ve *Nurettin POLVAN*'ın *Türkiye'de Yabancı Öğretim* I adlı kitaplarında, azınlık ve yabancı okulları hakkında bilgilerle kronolojik gelişmeleri ele alınmış; *Necdet SEVİNÇ*'in *Ajan Okulları* ve *Erol KIRŞEHİRLİOĞLU*'nun *Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri* adlı kitaplarında, azınlık ve yabancı okulların siyasi ve yıkıcı faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiş; *Uygur KOCABAŞOĞLU*'nun *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları* adlı kitabında, Amerikan BOARD misyonerlerinin Anadolu'daki faaliyetleri hakkında geniş bilgiler verilmiş; *İlknur Polat HAYDAROĞLU*'nun *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar* adlı kitabında, misyoner okullarının eğitim yönü değil, eğitim faaliyetleri arkasına gizlenen siyasi etkileri üzerinde durulmuştur.

Ayrıca konu ile ilgili çeşitli zamanlarda yapılmış akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan ulaşılabilen üçü hakkında şu bilgiler sunulmuştur.

Türk Milli Eğitiminde Yabancı Okullar²⁰

1987/1988 yılından beri Amerikan Robert Lisesinde Tarih öğretmenliği yapan Nüket Eren'in tezi on bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde, Eğitimin tanımı, işlevi, dünyada eğitimin gelişimi ve II. Bölümde, Türklerde eğitimin tarihsel gelişimi Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar olan dönem özetlenmiştir. III. Bölümde, Osmanlı İmparatorluğunda eğitim anlayışı ve kurumları ile yabancı okulların başlangıcı anlatılmış, IV. Bölümde, Tanzimat öncesi eğitim ve öğretim kurumları hakkında özet bilgi verilmiştir. V. Bölümde, Tanzimat Dönemi (1839-1876) eğitim anlayışı, Yabancı okulların çoğalması, azınlık okullarının gelişimi ve yabancıların himayesine girmesi anlatılmış; VI. Bölümde, Tanzimat döneminde açılan yabancı okulları denetim altına alma çabaları ve Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin hazırlanması uygulamaya konması; VII. Bölümde, II. Abdülhamit Döneminde (1876-1908) yabancı okulları ile ilgili gelişmelerin ardından, VIII. Bölümde, II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1920) ve Osmanlı maarifinin sonu hakkında bilgi verilmiştir. IX. Bölümde, Mütareke ve Milli Mücadele yıllarında verilen eğitim ve eğitimin durumu hakkında bilgi verilmiş, Atatürk'ün Cumhuriyet dönemi eğitim politikası ile ilgili görüş ve önerileri belirtilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Ulusal

eğitim politikası ile ilgili görüş ve önerileri belirtilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Ulusal Laik eğitime geçiş anlatılmıştır. Son olarak X. Bölümde ise, Lozan Barış Konferansında yabancı okullar ve günümüze dek alınan kararlar ortaya konmuştur.

Yabancı okullar hakkında genel olarak yapılan değerlendirmede konu iki yönden ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Bunlardan birincisi, Osmanlı tebaası olan ve daha sonra çeşitli nedenlerle yabancı devletlerin himayesine giren azınlık okullarıdır. İkincisi ise, Yabancı devletlerin doğrudan doğruya kendilerinin açtıkları okullar, bütün halinde etkinlikleri, istekleri ve sonuçlarıdır. Araştırmada vurgulanan noktalar şunlardır: Türk Milli Eğitiminin dün-bugünü, Yabancı Okul kavramının ne olduğu, araştırmanın tarihsel bir olguyu ele aldığı, yabancı devletlerin Osmanlı topraklarında okul açma amaçları, Azınlık Okullarının yabancı devletlerin himayesine girmesi, Yabancı Okulların (dolayısıyla yabancı devletlerin) azınlıklar ve okulları üzerine etkileri, yabancı devletlerin doğrudan doğruya kendilerinin açtıkları okulların niteliği, yeri, hangileri olduğu, Yabancı Okulların din, siyaset, eğitim açısından Türk toplumuna (olumlu-olumsuz) etkileri olarak sıralanmıştır.

The Making of Young Women At an American Missionary School In Early Republican Turkey ²¹

İzmir Amerikan Kız Koleji mezunu Ödül Bozkurt tarafından hazırlanan tez üç bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde, Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan Misyoner okullarının kuruluşu, gelişimi anlatılmıştır. II. Bölümde, Birinci Dünya Savaşı sonrası yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin yaptığı düzenlemelerle, mevcut Amerikan Misyoner eğitim-öğretim kurumlarının zorunlu değişimi ve yeniden hedef belirleme durumunda kaldıkları ifade edilmektedir. Türk Hükümeti tarafından yapılan düzenlemeler karşısında misyoner faaliyetlerinin yeni görünüşleri, İsimsiz Hristiyanlık (Unnamed Christianity) ve Karakter Yapılanması (Character Building) alt başlıkları halinde verilmiş, bu kapsamda İzmir Amerikan Kız Koleji'nden mezun olmuş örnek grup ile yapılan görüşmeler sunulmuştur. III. Bölümde, yapılan düzenlemeler sonucu değiştirilen misyoner eğitim politikasının sonuçları, ne kadar başarılı olduğu, yeni belirlenmiş eğitim felsefesi ile hedeflenen ve ulaşılan sonuçlar ortaya konmuştur.

Kuruluşundan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları ve Bu Okullarda Okuyan Öğrencilerin Türk Toplumunda Üstlendiği Roller²²

Halil Ertuğrul tarafından hazırlanan doktora tezi dört bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, Osmanlı dönemindeki azınlık ve yabancılar, misyonerlik faaliyetleri, Osmanlı İmparatorluğu'nu tercih nedenleri, Bâbı Ali'nin bu çalışmalara bakışı ve bunlarla ilgili hukuki düzenlemeler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde, azınlık ve yabancı okulların kuruluşundan günümüze kadar tarihi gelişimi değerlendirilmiş ve bu okulları kontrol altına alma çabaları ve Cumhuriyet döneminde yapılan düzenlemeler konusu işlenmiştir. Üçüncü Bölümde, azınlık ve yabancı okullarının Türk toplumuna yönelik etkileri ele alınmıştır. Dördüncü Bölümde, azınlık ve yabancı okullarında okuyan Türk öğrencilerin hangi şartlarda ve nasıl bir eğitim ortamında yetiştirildikleri, mezun olduktan sonra Türk toplumunda ne gibi görev alıp nasıl bir rol üstlendikleri konusu incelenmiştir.

²¹ Ödül Bozkurt, "The Making of Young Women At an American Missionary School In Early Republican Turkey," (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 1995).

²² Halil Ertuğrul, "Kuruluşundan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları ve Bu Okullarda Okuyan Öğrencilerin Türk Toplumunda Üstlendiği Roller," (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 1997).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yabancı Okulların Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğunun güçlü ve kudretli olduğu zamanlarda bir ayrıcalık (lütuf, imtiyaz) olarak verdiği kapitülasyonlara dayanarak, başta İstanbul olmak üzere Osmanlı topraklarında yabancı okulların açıldığı görülmektedir. Bu fırsattan en fazla yararlanan Fransız misyonerleri, Saint Benoit Okulu'ndan (1583) başlamak üzere Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği günlere kadar 21'i erkek ve 19'u kızlar için olmak üzere sayıları 40'a varan okullar açmışlardır.²³

Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876), Fransız misyonerlerinin açtığı okulların yanında, Amerikan misyonerlerinin de Protestan Ermeniler için açtığı okulların sayısının arttığı görülmektedir. 1856'daki Islahat Fermanı'nın getirdiği serbest ortamda sayıları hızla artan yabancı okulları, Osmanlı ülkesinde devletin eğitim olanaklarını ulaştıramadığı yerlere kadar uzanmış, o bölgelerde örgütlenip uzun yıllar bölgedeki azınlık kitlesine eğitim hizmeti vermiştir. Bu dönemde Katolik Hristiyanlar için açılan okullar Fransız misyonerlerinin; Protestan Hristiyanlar için açılan okullar Amerikan misyonerlerinin yardımlarıyla gerçekleşmiştir.²⁴ Islahat Fermanı'nda belirtildiğine göre ruhsat alma işlemlerinin okulların açılmasından önce yapılması gerekirken, okulların gayri resmi olarak faaliyete geçmesinden çok sonra ve gerekirse gerçekleştirilmesi, göze çarpan diğer önemli bir noktadır.

Mutlakıyet Dönemi'nde (1878-1908), yabancı okulların gelişiminin büyük oranda tamamlandığı süreçtir. Bu dönemde Amerikan misyonerlerinin yardımlarıyla açılan okulların ruhsatlı mı yoksa ruhsatsız mı olduğu konusunun (gerek Islahat Fermanı ve gerekse Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde üzerinde durulmuş olmasına karşın) yeterince kontrol altına alınamadığı görülmektedir. Sayıları hızla artan bu okullarla ilgili olarak 1893 yılında II. Abdülhamid'e verilen raporda 284 okulun kendi döneminden önce açıldığı, mevcut 392 Protestan okulundan sadece 51 okulun ruhsatlı olduğu belirtilmiştir.²⁵

²³ H. Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)* (Ankara: 1987), s: 115.

²⁴ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 104-105.

²⁵ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 114.

Meşrutiyet Dönemi'nde (1908-1918), Osmanlı İmparatorluğu'ndaki çeşitli iç karışıklıklar, Balkan Savaşları ve özellikle Birinci Dünya Savaşı nedeniyle ülkedeki tüm eğitim-öğretim kurumlarında olduğu gibi, yabancı okulların da bir çoğu kapanmış veya kapatılmış, bazıları başka ülkelere (Bulgaristan, Yunanistan gibi) taşınmıştır. 1908 yılından itibaren Müslüman çocuklarının yabancı okullara gitme yasağı kaldırılmış olmakla birlikte, bu okullara karşı Müslüman halkın endişeli yaklaşımı nedeniyle bir kaç kız ve erkek dışında devam eden olmamıştır. 1915 yılında yayınlanan Mekatib-i Hususiye Talimnamesi ile, özel okulların açılış ve işleyişi ile ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir. Bu kapsamda yer alan yabancı okulların nicelik ve nitelik yönünden tam olarak şekillendiği dönem olduğu söylenebilir.

Başlangıcından itibaren uzun yıllar Osmanlı ülkesinde devletin eğitim olanaklarını ulaştıramadığı yerlere kadar uzanan, o bölgelerde örgütlenip Gayri Müslim azınlık kitlesine eğitim hizmeti veren yabancı okulları, özellikle Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında çevrelerinde olumlu bir izlenim uyandırmadığı söylenebilir. Bazı yabancı okullarda çalışanlar, bölgelerindeki işgal kuvvetlerine mümkün olan her türlü yardımı yaparken, okul binaları ve benzeri tesisleri işgal kuvvetlerinin emrine vermekten kaçınmamışlardır. Bu okullar Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinde işgal kuvvetlerinin karargahı olurken, son günlerinde ellerinde kalan tek siper olmuştur. İşgal kuvvetlerinin en son buralardan çekilmiş oldukları aşağıdaki satırlardan anlaşılmaktadır:

Ayıntap (Antep) şehri de Fransız kıtaatı tarafından tahliye edilmiş ve oraya gelmiş olan mühimce bir Fransız kuvveti Kilis'e gitmiştir. Yalnız orada kalan ufak bir müfreze, yirmi-otuz kişi kadar bir kuvvetle vardır.²⁶

Dönemin TBMM Hükümeti Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı) Hamdullah Suphi'nin yabancı okullara bakışı ve düşünceleri şöyledir:

Bazı mahzurları olmasa, Türkiye dahilinde bir tek ecnebi mektep (yabancı okul) bırakmam. Fakat bu dahili (içişleri) olduğu kadar harici (dışişleri) bir meseledir. Amerikan mekteplerini kapattığımız gün, Amerika üzerinde bunun akisleri ne olacaktır? Mütalaa etmeliyiz. İtalyan mekteplerini kapattığımız zaman keza hasıl olacak tesiri nazar-ı dikkate almalıyız. Demek ki, elimizde bir çare vardır, o da mekteplerimizi, ailemizi, ecnebi mekteplerden müstağni bırakacak surette yükseltmektir. Kendi mekteplerimiz, lazım gelen irfan ve terbiyeyi temin etti mi, emin olunuz bir tek aile çocuklarını ecnebi mekteplerine yollamaz.²⁷

²⁶ Kazım Öztürk, Atatürk'ün T.B.M.M. Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmaları (Ankara: 1981), s. 181. ; Vahapoğlu, Ö.n.ver., s. 212.

²⁷ Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi'nin Şubat 1921'de TBMM Konuşması.

Kurtuluş Savaşı sırasında zararlı faaliyetleri olduğu tespit edilen bir kaç yabancı okulun TBMM Hükümeti tarafından kapatıldığı görülmektedir. Bunlar arasında yer alan tek Amerikan misyoner okulu Merzifon Amerikan Koleji olmuştur. Bu kolejin kapatılma nedeni Atatürk'ün Nutuk'ta belirttiğine göre şöyledir:

Mütarekeden sonra bütün Rumların Yunanlılık amal-i milliyesiyle her tarafa şımardığı gibi Ethniki Heteria Cemiyeti propagandacıları ve Merzifon Amerikan müessesatı tarafından manen yetiştirilen ve ecnebi hükümetlerin silahlarıyla maddeten takviye ve teşyi edilen, bu havalideki Rum kütlesi de, müstakil bir Pontus hükümeti teşkil etmek emeline düştü...²⁸

Türkiye Cumhuriyeti kurucuları bizzat hem Osmanlı döneminde hem de yeni devletin kuruluşu aşamasında bu okulların gizli emellerini açığa vurduğu dönemleri görmüş oldukları için tecrübe edinmişlerdi. Buna rağmen, tarihi müsamaha içinde olmayı tercih etmişler fakat belirli koşulların yerine getirilmesini şart koşmuşlardır.²⁹ Bu okulların içerisinde yer alan Amerikan okullarının tarihsel gelişim süreçleri şöyledir.

Amerikan Okullarının Tarihsel Gelişimi

1820'lerden itibaren Osmanlı İmparatorluğu topraklarına "dinsizler arasında dini yaymak" amacıyla gelmeye başlayan Amerikan Protestan misyonerleri eğitim-öğretim faaliyetlerine, yerli Hristiyan halkın okula ve eğitime ihtiyacı olduğu tezini ileri sürerek okul açma faaliyetlerine başlamışlardır. Bir başka deyişle, esas amaç okul açmak değil, yeni kurulan Protestan kiliseleri ve çevresinde bir cemaat oluşturmak olmuştur. Bu amaçla hazırlanan İncil ve diğer basılı malzemeleri dağıttıkları halde, bunları okuyabilecek kimse bulamadıkları için mecburen okuma-yazma öğretmek zorunda kaldılar. Böylece öğretmenliğe başlayan misyonerler, 1823'ten itibaren ana/baba okulundan başlamak üzere, yüksek öğretim kurumlarına kadar varan eğitim zincirini oluşturmuşlardır. Misyonerlerin kurdukları bu okulların gelişim sürecini şöyle ele almak mümkündür.

Öncelikle kendilerini dinleyecek insanları, Hristiyan azınlık arasından bulan misyonerler, bu Hristiyanları Protestanlaştırdılar (Evangelization) ve ibadet edebilmeleri için kilise kurmalarına yardım ettiler. İbadet ederken İncil okuyabilmeleri için okuma-yazma öğretmek amacıyla "Pazar Okulları" (Sabbath School) açıldı. Yetişkinler için açılan Pazar Okullarının faydası görülünce, bu insanların çocuklarının da İncil okuyabilecek kadar okuma-yazma öğrenebilecekleri ilkokullar (primary school/common school) açıldı. Açılan okullara

²⁸ M. Kemal Atatürk, Nutuk (1920-1927) II. Kitap (Ondördüncü Basılış. İstanbul: MEB Yayınları, 1982), s. 626.

²⁹ Vahapoğlu, Ö.n.ver., s. 213-214.

rağbet fazla olunca, yeni okullar, yani öğretmen yetiştirebilecekleri liseler (High School) yatılı ve gündüzlü olarak açıldı. Kiliselerde vaaz edebilecek papazlar yetiştirebilmek için İlahiyat Okulları (Theological Seminary) açıldı. Bu sistem tabii ki uzun bir zaman dilimi içinde ve yoğun çalışmaların sonucunda meydana gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk Amerikan okulu, Beyrut'ta 28 Temmuz 1824 tarihinde, Hristiyan Arap Tanus El Haddad'ın başöğretmenliğinde 7 öğrenci ile öğretime açılmıştır. Okulun gördüğü büyük ilgi üzerine bu sayı, yaklaşık bir yıl sonra 90 öğrenciye ulaşmıştır. 1825 yılında Suriye misyonundaki okulların sayısı ise ikisi kız okulu olmak üzere 5 adet olmuştur. Beyrut'ta misyonerler aleyhine gelişmeler olunca misyonerler buradaki faaliyetlerine ara vererek Malta, İzmir ve İstanbul'un yolunu tutmuşlardır.

1831 yılında İstanbul'a ilk gelen ABCFM misyoneri William Goodell kendini, İstanbul'da, Büyükdere'de Rumlar arasında bulmuştur. Rum azınlık için faaliyetlerine başlayan Mr. Goodell, Rumlar için Büyükdere'de Lancaster ³⁰ tipi 4 okul örgütlemiş ve bu sayı 1 yıl içinde İstanbul genelinde 30'a ulaşmıştır. Ayrıca 1832 yılında eşi Mrs. Goodell'in çabalarıyla kendi evinde, 28 öğrenci ile kız okulu açılmıştır.

Amerikan misyonerlerinin (Mr. Goodell'in) eğitim faaliyetleri Osmanlı memurları tarafından beğenilmiş olsa gerek ki, Osmanlı erlerine Aziz Bey'in gözetiminde okuma/yazma öğretme görevini bile üstlenmiştir. Taşkışla/Dolmabahçe'deki erat okulunun 250 öğrencisi, kütüphanesi, haritaları, 50 yataklı reviri bulunan çok mükemmel donanımlı bir okul olduğu ve müdürünün Aziz Bey olduğu, Mr. Goodell'in arkadaşı Daniel Temple'a yazdığı 27 Ağustos 1833 tarihli mektubundan anlaşılmaktadır.³¹

Amerikalı misyonerler tarafından ayrıca Ermeni çocukları için 1834 yılında Pera'da erkek lisesi açılmış, bunu 1836 yılında İzmir'de 40 öğrenciyle kız okulu, Bursa'da 60 öğrenciyle açılan okul izlemiştir. Bu dönemde misyonerlerin faaliyeti okul açmak değil, okulların açılabilmesi için azınlıkları örgütlemek olmuştur. Yoksa bu dönemde açılan okullar, bu günkü anlamda yabancı okullar türünden değildir. Bu da ABCFM 1836 yılı istatistiklerinden anlaşılmaktadır. İstanbul'da bu yıllarda açılan üç okulda bulunan 8 öğretmenden sadece biri

³⁰ Lancaster tipi okul: 1789 yılında Joseph Lancaster adlı Quaker mezhebinden bir başöğretmenin İngiltere'de başarılı öğrencilerin ders vermesine ve böylelikle mali olanakların sınırlı olduğu durumlarda daha etkin eğitim olanağı sağlayan bir yöntemle işletilen okullardır. Bu yöntemin misyonerlerce revaçta olmasının nedeni, öğretim masraflarının oldukça düşük olmasındandır.

³¹ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 59-60.

Amerikalıdır; diğerlerinden biri İtalyan, biri Türk, ikisi Rum ve üçü Ermenidir. Amerikan misyonerleri ise bu örgütlemeyi sağlayan roller üstlenmişlerdir.

Bu okulların, o dönemdeki diğer okullara (Müslüman ve azınlık okullarına) göre; araç/gereç ve öğretmen ile öğretim yöntemleri açısından daha cazip halde olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim araç-gereçleri için Mr. Goodell'in Amerikan BOARD heyetinden istediği prizma, piramit, paralelkenar gibi geometri malzemesi ile, okuma-yazmayı kolayca öğretmek için kartlar, büyük harflerle yazılmış okuma kartonları; laboratuvar malzemesi olarak, dinamo, batarya, galvanizli ateşleme aygıtı, su pompası, teleskop, küre, mikroskop gibi malzemelerin istenmesi ve bunların Pera'daki ortaokul-lisede kullanılması bu durumu kanıtlar niteliktedir.³²

1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile azınlıklara çeşitli hakların verilmesi, Amerikan misyonerlerinin faaliyetlerinin azınlıklar arasında daha da yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır. 1840 yılına gelindiğinde, misyonerlerin eğitim faaliyetleri, büyük oranda Ermenilere yönelik olmaya başlamıştır. Bunun yanında misyonerlerin eğitim politikasında bazı değişiklikler gerçekleşmiştir. Başlangıçtaki İncil okuyabilecek kadar okuma-yazma öğretme ilkesi yerine, açılan okullara öğretmen yetiştirmek için orta öğretim seviyesinde okullar ve kurulan kiliselerde vaaz edebilecek papazlar yetiştirmek için İlahiyat Okullarının açılmasına kadar genişletilmiştir. Bu amaçla İstanbul'da ilk açılan Amerikan okulu olan Bebek İlahiyat Okulu (Bebek Seminary) olmuştur.

1834 yılında Pera'da açılan ancak Katolik Ermeni Patrikhanesinin baskısıyla 1839 yılında kapatılan okul, 1839 yılında İstanbul'a gelen Amerikan BOARD misyoneri Cyrus Hamlin'in girişimleriyle 4 Kasım 1840'ta 2 öğrenci ile yeniden öğretime başladı. Tanzimat'a rağmen Patrikhanenin zoruyla 1841 yılında tekrar kapatılan okul, 1842 yılında 22 öğrenci ile yeniden açıldı. 1843'te Çelebi Yorgaki'nin Bebekteki evine taşınan okul, bu tarihten itibaren Amerikan Okulu niteliği kazanmıştır. Bebek Okulu'nda, Hamlin'in eğitim anlayışı uzun yıllar hakim olmuştur. Bu uygulamalar, yıllar sonra kurulacak Robert Koleji için ön çalışma niteliğinde olduğu söylenebilir. Bebek Okulunda Cyrus Hamlin tarafından yapılan girişimler şöyle özetlenebilir:

Okuldaki derslerin eğitim dili İngilizce olmuştur. İngilizce eğitimin amacı; öğrencilerin İngilizce olan ders kitaplarını izlemelerini ve istedikleri herhangi bir alanda öğrenimlerini sürdürebilmelerini sağlamaktır.

³² Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 59-61.

Hamlin, Bebek Okulu'nda okutulmak üzere hazırladığı Ermeni harfli Türkçe matematik kitabını, kişisel dostu olan dönemin Maarif Nazırı Ahmet Vefik Paşa'ya hediye etmiştir. Paşa da kitabı Arap harfleriyle yayımlatarak Maarif Müdürlükleri'ne dağıtılmasını sağlamıştır.

Hamlin, öğrencilerin kendine yardım (self help) ilkesi çerçevesinde üretici faaliyetlerde bulunmalarını, böylece çeşitli alanlarda el becerileri kazanmalarının yanında kendi öğrenim giderlerini karşılayabilmelerini sağlamıştır.³³ Okulda kurulan un değirmeni ve ekmek fırınında öğrenciler tarafından üretilen ekmeklerin satılması ile elde edilen gelir, öğrenim giderlerini karşılamak amacıyla okul tarafından değerlendirilmiştir. Bu uygulama zamanla BOARD tarafından da benimsenmiş ve İstanbul çevresindeki misyoner okullarında öğrenciler tarafından yapılan masa-sandalye vs... üretici faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır.

1845/46 eğitim/öğretim yılında okulda ilahiyat bölümü açılan Bebek Okulu, Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan BOARD heyetinin açtığı ilk orta öğretim kurumu niteliğindedir. Hamlin'in eğitim çizgilerini taşıyan okulda 1852 yılında okulun 4 yıllık programında yoğun olarak verilen dini derslerin yanında okutulan dersler Çizelge 1'de verilmiştir.

ÇİZELGE 1

BEBEK OKULU'NDA OKUTULAN DERSLER (1852)

DERSLER	OKUTULDUĞU DİL
Aritmetik	Ermenice
Cebir, Geometri, Trigonometri	İngilizce
Coğrafya ve Tarih	İngilizce ve Ermenice
Eğitim Felsefesi	İngilizce
Doğa Felsefesi	İngilizce
Ahlak Felsefesi	İngilizce
Kimya	İngilizce
Ekonomi Politik	İngilizce
Türkçe	Türkçe
Ermenice	Ermenice
İngilizce	İngilizce

Uygur Kocabaşoğlu, *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika 19. Yüzyılda Anadolu'daki Amerikan Okulları* (İstanbul: Arba Yayınları 1989), s. 83'ten uyarlandı.

Bebek Okulunun 1856'da tam anlamıyla İlahiyat Okulu haline gelmesi üzerine, Cyrus Hamlin 1857 yılında ABCFM yöneticilerine sunduğu raporda "Birinci ve en önemli talep, New England tipi yüksek okul (college) niteliğinde genel eğitim veren okullardır. Yüksek ve varlıklı kimselerin gerçek isteği bunu düşündürmektedir. Bazıları çocuklarını denizaşırı ülkelere

³³ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 83-84.

yollamak istemez, bazıları da istese de yollayamaz”³⁴ görüşünü öne sürmüştür. Bu görüşlerinden dolayı BOARD Heyetiyle görüş ayrılığına düşmüş ve 1860 yılında Bebek İlahiyat Okulu’ndan (Bebek Seminary) ve BOARD üyeliğinden ayrılmıştır. BOARD ile yolları ayrılan Hamlin, kendini kolejinin kurulması çalışmalarına adanmış, Avrupa ve Amerika’ya giderek kolejin kurulmasını sağlayabilecek finansör arayışlarına girmiştir.

Amerikan BOARD yönetimi ise, Bebek İlahiyat Okulunu, 1860 yılında Hamlin’in etkisinden kurtarmak için Merzifon’a taşımıştır. İlahiyat Okulundan mezun olanların pek azının din adamı olarak göreve başlaması, çoğunun iş hayatına atılması, ABCFM (BOARD) yönetiminin amaçlarına ters düşmüştür. Bu nedenle de BOARD Heyeti yöneticileri, 1860’tan sonra kurulan okulların Merzifon, Harput, Mardin ve Maraş gibi Anadolu’nun iç bölgelerinde yer almalarını tercih etmişlerdir.

Amerikan BOARD heyetince Anadolu’nun iç bölgelerinde açılan ilahiyat okullarında öğretim dilinin İngilizce değil, Türkçe ve Ermenice olması öngörülmüştür. Bu okullara kabul edilecek öğrencinin okuma-yazma bilmesi ve dört işlem yapabilmesi yeterli görülmüş, dini eğitime yatkınlığı nedeniyle okula girişte 25-35 yaş arası erkeklere öncelik tanınmıştır. Dört yıllık ilahiyat okulu müfredatına göre dini ve pratik eğitim vermenin yanında, pozitif bilimlerden yalnızca matematik dersinin verilmesi hedeflenmiştir.

Hamlin’in Amerikan BOARD yöneticileri ile ters düşme pahasına yürüttüğü eğitim-öğretim yöntemi, Osmanlı eğitim sisteminde yaşanan medrese-mektep çatışması ile paralellik taşıdığı söylenebilir. Hamlin’in yapmak istediği şey, Osmanlı vatandaşlarının eğitim ihtiyacına cevap vermekten ibarettir. Sonraki yıllarda bu yaklaşımın benimsenmesi üzerine din adamı yetiştirmeyi amaçlayan ilahiyat okullarından yatılı/gündüzlü orta dereceli okullara bir yönelişin başladığı görülmektedir.

Amerikan misyoner okullarının öğretim düzeyine göre birim ve bölümlerinin netleşmesi 1870’ten sonra olmuştur. Başlangıçta misyonerler için gerekli olan eğitim düzeyi olarak “iyi bir Hristiyan yetiştirmek” yeterli görülmüşse de, toplumun ihtiyacının giderek artması ve çeşitlenmesi, dünya işlerine yönelik eğitimin verilmesini de zorunlu hale getirmiştir. Yerli Hristiyan halk, dini eğitim veren misyoner okulları yanında, rağbet edilen iş ve meslek dallarına yönelik okullar istemeye başlamıştır. Kısaca, daha kaliteli eğitim veren okullardan mezun olanların önemli bir kısmı iş hayatına atılmaya ya da öğretmenlik, doktorluk, eczacılık gibi mesleklere yönelmeye başlamışlardır. Halkın bu isteği o dereceye gelmiştir ki, din adamı olmak

³⁴ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 78.

üzere eğitim veren İlahiyat Okulundan mezun olanların çoğu öğretmenlik, tercümanlık gibi işlerde çalışmaya başlamışlardır.

Bütün bunların sonucunda Amerikan misyoner eğitim zinciri içinde yer alan okullar, “dinsel eğitim-öğretim kurumları” (İlkokul/Ortaokul-Lise/İlahiyat Okulu) ve “laik eğitim-öğretim kurumları” (İlkokul/Ortaokul-Lise/Kolej) olarak iki bölüme ayrılmıştır.

Bu değişimin yaşandığı Fırat Koleji (Harput İlahiyat Okulu) örnek olarak gösterilebilir. Amerikan misyonerleri tarafından 1852 yılında Harput’ta kurulan misyonun çalışmaları sonucunda 1860 yılında 25 öğrenci ile öğretime başlayan Harput İlahiyat Okulu, Amerikan misyonerlerinin Ermenilere yönelik çalışmalarının bir ürünüdür. İlkokul, ortaokul ve ilahiyat okulu olmak üzere üç kısımdan oluşan okul, Ermeni Protestan din adamı yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Okulun idaresi, diğer Amerikan misyoner okullarında olduğu gibi Misyoner İdare Heyeti’nin elindedir. İdare Heyeti, başta en az bir Amerikan misyoneri olmak üzere bölgedeki Protestan Ermenilerin de katılımıyla gerçekleşmektedir. Doğu Türkiye Misyonu Harput istasyonunun 1881 yılı raporunda bu okulların her birinin tanımlanmış müfredatıyla dört kademeye ayrıldığı görülmektedir: İlkokul ve ortaokul, tüm öğrencilere zorunlu ve ortak olmak üzere, isteyen liseden sonra İlahiyat Okulu’na veya koleje devam edebilecekti. Bu okulları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- İlkokul (Pimary School) / 2 yıllık / Zorunlu ve ortak
- Ortaokul (Grammer School) / 4 yıllık / Zorunlu ve ortak
- Lise (Highschool) / 4 yıllık
- Kolej (College) / 4 yıllık.

1880 yılında genişletilerek kolej statüsünde nispeten laik (secular) eğitime ağırlık vermeye başlayan okul, bundan sonra Kindergarden (Anaokulu), ilkokul, ortaokul, yüksek okul ve kolej olmak üzere beş bölümle eğitim vermeye devam etmiştir. Öğretim süresi yüksek kısımlarda 4 yıl, diğer bölümlerde 3 yıldır. Okulda öğretim dili Ermenice olup İngilizce, Fransızca ve Türkçe dersleri de öğretilmekteydi.

Öğretim elemanlarının çoğunluğu Amerikalılardan oluşmaktaydı. Amerikalı olmayan öğretim elemanları ise Amerika’da veya diğer Amerikan kolejlerinde yüksek öğretim görmüş Ermenilerden oluşmaktaydı. Okul mezunlarının bir kısmı Beyrut Amerikan Üniversitesi’nin tıp ve dişçilik bölümlerine, bir kısmı da daha ileri düzey için Amerika’ya tıp, dişçilik, mühendislik, hukuk ve misyonerlik (ilahiyat) alanlarında eğitim için gitmişlerdir. Amerikalılar tarafından Fırat Koleji olarak adlandırılan okula Ermeniler Yeprad (Euprath) Koleji adını vermişlerdir. Kolejin

başlıca amacı “zeki Hristiyan liderler yetiştirerek, değişik ırklardan oluşan kitleleri Hristiyan medeniyetinin kudsiyetine ulaştırmak” olarak belirlenmiştir.³⁵ 1915 yılına kadar bu amaç doğrultusunda faaliyet gösteren Harput Amerikan Koleji, bu tarihteki Ermenilerin ayaklanması sırasında halk tarafından yıkılmış ve okulun Amerikalı yöneticisi Ernest Riggs sınırışı edilmiştir.³⁶ Okul kapandıktan sonra Ermeni öğretim görevlilerinin bir kısmı Anadolu’daki diğer Amerikan misyoner okullarına, bir kısmı da Amerika’ya gitmişlerdir.³⁷

Amerika’nın Mamuretül Aziz (Elazığ) Konsolosu Thomas H. Norton tarafından 1 Temmuz 1901 yılında Fırat Koleji hakkında hazırlanan raporda şu düşüncelere yer verilmiştir:

...Harput’ta Amerikan eğitim çalışmaları: Fırat Koleji ilk ve orta kısmının 1000’den fazla öğrencisi vardır. Kurum, yabancı dil olarak İngilizce’nin öğrenilmesinde önemli başarılar sağlamış ve Amerikan idealini ve yaşama biçimini yerleştirmede etkili olmuştur...Bu konsoloslüğün açılışından bu yana Harput’taki Fırat Koleji’nin çalışmalarından oldukça etkilenmekteyim. Kolejin bütün sınıflarında şu anda Amerika’dan ülkeye getirilen en önemli şey Amerikan ticaret yaşantısı, konfor ve serveti hakkında bilgi verilmiş olmasıdır. Daha da önemli şey, Amerikan tarzı yaşama idealini, iş ahlakını, zaman kavramını ve benzeri tüm konularda modern bilimdeki gelişmeleri Asya’nın bu doğal bahçesine ekmektir. Bu kolej, Amerikan düşünce sistemini ve hayat kazanma biçimini geniş ölçüde toplumun bütün sınıflarını da canlandırıp öğretmektedir. Özellikle Amerikan tekstil üretiminin çeşitli dallarını getirmektir...Halen kolejin 1000’den fazla öğrencisi vardır. Bu sayı, anaokulundan liseye kadar olan öğrencileri kapsar. Yeni inşaatlar hızla sürmektedir. Bu yapıda en önemli şey olan Genç Kadınlar Koleji taştan ve Amerikan stilinde yapılmaktadır. 33 odalı, 5 katlı, 100x50 feet boyutlarında olacak ve 10 ayda tamamlanacaktır. Bu düzende bir taş yapı için bu, olağanüstü bir hızdır. Yeni Harput şehir binası (city hall) bundan daha küçük ve 1.5 yıldan beri yapımı sürmektedir. Amerikan tarzı yaşamı öğretmek bizim için çok önemlidir. İnşaatla bizzat ilgilenmekteyim ve şunu öğrenmiş bulunuyorum ki; 40 yıl önce Harput’ta veya Mezraa’da iki kişi bile okuma-yazma bilmezken, bugün 1500 kız bu kentlerin okullarında bulunmaktadır. Bu Amerikan eğitim-öğretim sistemine ve pedagojisine göre sağlanmış, bu bölgede geliştirilmiş bir olaydır.³⁸

Amerikan misyoner faaliyetleri içinde eğitimin yerinin kesin olarak belirlenmesi ve kabul edilmesi, ABCFM Dış İlişkiler Sekreteri Muhterem Peder N.G. Clark tarafından ancak 1888 yılında Londra’da toplanan Protestan Misyonerler Yüzüncü Yıldönümü Konferansı’na sunduğu bildiride şöyle ifade edilmektedir:

³⁵ Frank A. Stone, *Academia for Anatolia: A Study of the Rationale, Program and Impact of the Educational Institutions Sponsored by the American Board in Turkey 1830-1980* (Maryland: 1984), s. 171.

³⁶ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 83-84.

³⁷ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 193.

³⁸ İlknur Polat Haydaroglu, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Okullar* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), s. 130-131.

Bunca yıllık deneyim ve gözlemlerden aldığımız iki ders oldu. İncil'in öğretilmesi ve daha zeki, daha kişilikli etkili Hristiyan yetiştirmek için ilkokul düzeyinde eğitim zorunlu olmasıdır. Ayrıca papaz, vaiz, öğretmen ve diğer yerli çalışanları yetiştirmek için de orta dereceli okullar gereklidir... Artık hiç kimse sanat, ticaret ve dünyanın tanrısal olmayan kısmından ayrı yaşayamaz. Bu nedenle insanlar, okullardan daha gelişmiş bir eğitim istemektedirler...³⁹

Harput Amerikan Koleji benzeri diğer Amerikan okulları hemen hemen aynı dönemlerde aynı amaçlarla açılıp işletilmişlerdir. Bu okullardan biri de Merzifon Amerikan Kolejidir. Merzifon Amerikan Koleji, 1860 yılında İstanbul'dan taşınan Bebek İlahiyat Okulu ile Pera, Bebek ve Hasköy kız okullarından oluşmuştur.⁴⁰ Daha çok Ermeni ve Rum öğrencilerin devam ettiği okul, 1894 yılında tamamen Amerikan BOARD Heyetine devredilmiştir. Böylece Amerikan okulu haline gelen kolej, 1899 yılında İstanbul'daki Amerikan Konsolosluğu aracılığıyla padişah fermanı ile kolej (yüksek dereceli okul) olarak tescil edilmiştir. Kolejde eğitim dili İngilizce olmakla birlikte Ermenice, Rumca ve Fransızca da öğretilmekteydi. 1913 yılına ait verilere göre kolejde 32 öğretim elemanının ırklara göre dağılımı şöyledir; 10 Amerikalı, 11 Ermeni, 9 Rum (Yunanlı) 1 İsviçreli ve 1 Rus. Aynı yıl kolejde 200 Rum, 160 Ermeni, 40 Rus ve 25 Türk olmak üzere toplam 425 öğrenci bulunmaktadır.⁴¹ Okul Kurtuluş Savaşı sırasında illegal faaliyetleri nedeniyle kapatılmıştır. Bu okulların haricinde çeşitli dönemlerde açılan ve Cumhuriyet döneminde kapanan/kapatılan çeşitli okullar bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Milletlerarası İzmir Koleji, Antep Amerikan Koleji, Maraş Amerikan Koleji, Apostolik Enstitüsü, Erzurum Amerikan Okulları, Van Amerikan Okulları, Bitlis Amerikan Okulları, Kayseri Talas Okulları, İznik Bitinya Lisesi, Mardin Kız ve Erkek Lisesi, Bursa Amerikan Kız Okulu, Sivas Amerikan Okulu, Tokat Erkek Okulu, Adana ve Urfa Kız Ortaokulları, Adapazarı, Bilecik, Kilis, Saimbeyli Erkek Okullarıdır.

Anadolu topraklarında kurulmuş olan Batı Türkiye Misyonu, Merkezi Türkiye Misyonu ve Doğu Türkiye Misyonu halinde bulunan misyoner örgütünün 1870-1900 yıllarında faaliyette olan okul ve öğrenci sayıları Çizelge 2'de verilmiştir.

³⁹ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 154.

⁴⁰ E. George White, *Bir Amerikan Misyonerinin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları*. Çeviren: C. Tarık Yüksel (İstanbul: 1995), s. 72.

⁴¹ Necmettin Tozlu, *Kültür ve Eğitim Tarihinde Yabancı Okulları* (Ankara: 1991), s. 93.

ÇİZELGE 2

ANADOLU'DAKİ AMERİKAN MİSYONER OKULLARI VE ÖĞRENCİ SAYILARI
(1870-1900)

OKULLAR	OKUL VE ÖĞRENCİ SAYILARI	1870 YILI	1900 YILI
İlkokullar	Okul Sayısı	220	378
	Öğrenci Sayısı	5617	14414
Ortaokul ve Liseler	Okul Sayısı	9	33
	Öğrenci Sayısı	189	2600
İlahiyat Okulları	Okul Sayısı	4	3
	Öğrenci Sayısı	74	22
Kolejler	Okul Sayısı	-	3
	Öğrenci Sayısı	-	520
TOPLAM	Okul Sayısı	233	417
	Öğrenci Sayısı	5880	17556

Uygur Kocabaşoğlu, Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika 19. Yüzyılda Anadolu'daki Amerikan Okulları (İstanbul: Arba Yayınları 1989), s. 157.

Amerikan okulları içinde en önemli yere sahip okullar, kolejlerdir. Kolejler, bir yandan Osmanlı İmparatorluğu'ndaki "Amerikan çıkarlarının" belkemiği, diğer yandan Ortadoğu'daki Amerikan okullarının prestiji ve simgesi olmuşlardır. 1914 yılına kadar çeşitli Amerikan misyoner örgütleri (ABCFM, BFMPC, American Bible Society, American Tract Society, YMCA, YWCA gibi) tarafından Osmanlı topraklarında (Türkiye'de) yapmış oldukları yüksek öğretim kurumlarının kronolojik sırası ve harcanan paraların toplamı Çizelge 3'te verilmiştir.

ÇİZELGE 3

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA AÇILAN AMERİKAN KOLEJLERİNDE
KURULUŞLARINDAN 1914 YILINA KADAR YAPILAN HARCAMALAR

OKULUN ADI	HARCANAN (\$)
Suriye Protestan Koleji (Syrian Protestant College)	2.800.000
Robert Koleji (Robert College)	3.070.000
İstanbul Amerikan Kız Koleji (American College for Girls)	1.800.000
Harput (Fırat) Koleji (Euphrates College)	378.000
Merkezi Türkiye Koleji (Central Turkey College)	280.000
Tarsus Amerikan Koleji (St. Paul Institute)	110.000
Anadolu Koleji (Anatolian College)	324.000
İzmir Uluslararası Koleji (Symirna International College)	395.000
Merkezi Türkiye Kız Koleji (Central Turkey College for Girls)	210.000

Uygur Kocabaşoğlu, Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika 19. Yüzyılda Anadolu'daki Amerikan Okulları (İstanbul: Arba Yayınları 1989), s. 176.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Okullar Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanan 1997/1998 Eğitim-öğretim yılında faaliyette olan Yabancı okulların listesi ve bu okullardaki öğrenci-öğretmen sayılarına ilişkin bilgiler Ek 7’de sunulmuştur. Bu okullardan İstanbul’daki Amerikan okulları arasında yer alan Amerikan Robert Lisesi, Üsküdar Amerikan Lisesi ve Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi’nin tarihsel gelişim süreçleri şöyle özetlenebilir.

İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi (RC). - Amerikalı zengin hayırseverlerin yaptığı bağışlarla Osmanlı İmparatorluğu’nda 1863 yılında açılan ilk Amerikan okulu Robert Koleji (Robert College of Constantinople, RC) olmuştur. Robert Koleji, Dr. Cyrus Hamlin’in girişimleri ve kolejin adını taşıdığı Christopher Rhineland Robert’in finansal ve yönetsel katkılarıyla kurulmuştur. Günümüzdeki İstanbul Amerikan Robert Lisesi, İstanbul’da 1863 yılında erkek öğrenciler için kurulmuş olan Robert Koleji ile kız öğrenciler için kurulan Amerikan Kız Koleji’nin İstanbul Amerikan Robert Lisesi (RC) adı altında birleştirilmelerinden oluşmuştur. Robert Koleji’nin Türk Eğitim Sistemi içindeki yerinin belirlenebilmesi için Robert Koleji (1863-1971), Amerikan Kız Koleji (1871-1971) ve İstanbul Amerikan Robert Lisesi (1971-1998) başlıkları altında ele alınması uygun olacaktır.

Robert Koleji (1863-1971): Eski bir ABCFM misyoneri olarak 1840-1860 yılları arasında İstanbul’da yerli Hristiyan halkın erkek çocuklarına dini eğitim vermek amacıyla açılan Bebek Okulunda öğretmenlik yapan Dr. Cyrus Hamlin, bu süre içinde Osmanlı halkının ihtiyaç duyduğu okul yapısını iyi belirlemiştir. New England tipi kolej⁴² kurulması gerektiğine inanmış, misyoner okullarının kuruluş amaçları doğrultusundaki yapısı ve işleyişini “yerli halkın dilinde dini eğitim veren okul yapısını” asla benimsememiştir. Dr. Hamlin, İngilizce dilinde verilen genel eğitim ile öğrencilerin istedikleri herhangi bir alanda devam edebilecek şekilde eğitilmeleri gerektiğine inanmıştı.

Bu fikri oluşumların 1850’lerde şekillenmesi ile başlayan süreç, Hamlin’in Avrupa ve Amerika’da gerekli finansal desteği sağlayacak zengin hayırseverler araması ve 1859’da Robert’in 30.000 Dolarlık ilk bağışı ile Robert Kolejinin kurulması fikri somut hale gelmiştir. İstanbul’da açılan ilk Amerikan kolejleri olan Robert Koleji’nin kuruluş amacı “Her ırktan, milletten ve dinden erkek öğrenciler arasında hiç bir ayırım yapılmadan, dini etkiler ve önyargılardan uzak olarak eğitim-öğretim vermek” olarak belirtilmiştir.⁴³

⁴² New England tipi kolej, orta öğretim kurumlarının üstünde genel eğitim veren okul olarak bilinmektedir.

⁴³ May N. Fincancı (ed.), *The Story of Robert College Old and New (1863-1982)* (İstanbul: Redhouse Press, 1983), s. 4-6.

Robert Koleji'nin kurulması için ilk adım, bir site halinde düşünülen okul için yer saptamak olmuştur. Önceleri Kuruçeşme'de bir tepe üzerinde kurulması düşünüldüyse de, Mr. Hamlin sonunda idealindeki kolej için en uygun yer olan Rumelihisarı'nın arkasındaki araziye bulur. Kayalar adıyla anılan bu arsanın bir bölümü, Dr. Hamlin'in kişisel dostu olan Ahmet Vefik Paşa'dan 1861 yılında 16.000 Liraya satın alınır. Okulun açılması için resmi makamlardan Temmuz 1862'de izin alınmış olmakla birlikte, çeşitli politik ve dini engeller nedeniyle bina inşa etmek için gerekli iznin alınması 1869'a kadar sürmüştür.⁴⁴

Rumelihisarı arkasında alınan yeni kampüs alanında bir okul binası inşa edilene kadar Amerikan BOARD Heyetine ait Bebek'teki boş İlahiyat Okulu binası (Bebek Seminary), kira ücreti alınmaksızın Robert Kolejine tahsis edilmiştir.⁴⁵ Robert Koleji 3.000 Dolara tamir edilerek kullanıma hazır hale getirilen bu ahşap binada, 16 Eylül 1863 tarihinde öğretime başlamıştır. Öğretime başladıktan sonra kolejde oluşturulan kütüphanenin kurulmasına 2.200 \$ masrafla başlanmış, daha sonra da Harvard Üniversitesi tarafından bu kütüphaneye bağışlanan 200 ciltlik Hukuk kitapları ile zenginleştirilmiştir. Zamanla kütüphane öyle gelişmiştir ki, Ortadoğu'da en güzel ve en zengin hale gelmiştir.⁴⁶

Robert Koleji açıldığı gün, öğretmeni öğrencisinden fazla olan dünyanın ilk yüksek okulu olmuştur. İlk idari ve akademik yapısı ise şu şekildedir: RC Başkanı Dr. Hamlin, 2 Amerikalı profesör ve ücretli olarak alınan 2 yerel öğretmen olmak üzere toplam 5 kişiden oluşmaktaydı. Buna karşın, yaşları 13 ile 15 arasındaki 4 erkek öğrencisinin kimlikleri okulun kayıt defterinde "Julius R. Millingen ve Edwin Millingen (Dr Julius Millingen'in oğulları), David H. Porter (ABD Elçilik Sekreteri J.P.Brown Porter'in oğlu), John Morton (Tüccar Thomas Morton'un oğlu)" olarak geçmektedir.⁴⁷

XX. Yüzyıla kadar Müslüman ailelerin erkek çocuklarının yabancı okullara gitmesine izin verilmediği için, bu döneme kadar okulun öğrencileri, Osmanlı tebaası Gayri Müslim ailelerin erkek çocukları, Türkiye'de oturan yabancı ailelerin erkek çocukları ve komşu ülkelerden (özellikle Bulgaristan'dan) gelen erkek çocukları olmuştur.⁴⁸ Okulun ilk akademik yılı olan 1863/1864 sonunda okula kaydolun öğrenci sayısı 20'ye çıkmıştır.

⁴⁴ Aynı., s. 6-7.

⁴⁵ 1860 yılında Merzifon'a taşınan Bebek İlahiyat Okulunun boş binasıdır.

⁴⁶ Haydaroglu, Ö.n.ver., s. 132.

⁴⁷ Fincancı, Ö.n.ver., s. 8.

⁴⁸ Fincancı, Ö.n.ver., s. 8.

1864 yılında Robert Koleji'ne New York Eyalet Senatosu tarafından mezunlarına lisans derecesi (BA Degree) verme hakkı (College Charter) tanınmıştır.⁴⁹ Bunun üzerine New York'ta Robert Koleji Mütevelli Heyeti (Board of Trustees) kurulmuş, 1864-1896 yılları arasında William A. Booth ilk Başkan olarak görev yapmıştır.

Mütevelli Heyeti, kolejin yönetim ve denetimini yapmakla görevlidir. Ancak, üyeleri yabancı bir ülkede bulunan kolejin işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları için okulun yönetim ve denetimini, Ekim 1878'deki ölümüne kadar Mr. Robert üstlenmiştir. Bu süre içinde kolejde onun bilgisi ve onayı dışında hemen hiç bir işlem yapılmamıştır. Her hafta yazılan mektuplardan başka, okulun faaliyetleri aylık raporlar halinde kendisine sunulmuştur. Kolejde yapılacak her şey için tavsiye ve emirleri alınmış, bunların dışında yapılan her şey hakkında da gerekli açıklama yapılmış ve kabul görmüştür.⁵⁰

RC Başkanı Dr. Hamlin tarafından, her öğrenciye özel ilgi göstermeye büyük önem verilmiş ve dönemin koşullarına göre oldukça ileri eğitim-öğretim programı uygulanmıştır. Buna göre okulda eğitim-öğretim dili İngilizce olmuş ve öğretime Hazırlık Bölümü (Preparatory Department)⁵¹ ve Kolej Bölümü (Collegiate Department) olmak üzere iki bölüm halinde başlanmıştır. Öğrencilere kitaplardaki teorik bilgilerin yanında pratik yapma olanağı da sağlanmıştır. Okulun açılışından itibaren beden eğitimi (physical education) programı geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.⁵²

Dr. Hamlin, yönetici ve öğretmen olmasının ötesinde, her öğrenci ile bireysel olarak bizzat ilgilenmiş, aynı masada yemek yemiş, öğrencilerini göstererek eğitmeyi amaçlamıştır. Ancak Dr. Hamlin'in eğitim anlayışına uyum sağlayamayan ve kendilerinden beklenen fedakarlıklara katlanamayan iki Amerikalı profesör, 1865 yılında okuldan istifa ederek ayrılmışlardır. Bu tarihten sonra kolejin akademik yapısında yeni bir sistem uygulanmaya başlanmıştır. Buna göre akademik kadro profesörlerden değil, genç öğretmenlerden oluşturulmaya başlanmıştır. Böylece, hem daha az ücret ödenecek, hem de Hamlin'in istediği

⁴⁹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 8.

⁵⁰ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 15-16.

⁵¹ Dr. Hamlin kolejde öğrencileri eğitime hazırlayacak olan Hazırlık Bölümüne özel önem vermiştir. Yatılı olarak öğrenim gören öğrencilere saat 6.30'dan 22.00'a kadar süren zaman içinde, Türkçe ve İngilizce temel derslerin yanında, modern ve klasik diller (Latince) öğretilmiştir.

⁵² Dr. Hamlin'in başlattığı bu uygulama, her yıl Mayıs sonunda Boğaziçi Üniversitesi'nde "Geleneksel Spor Bayramı" şeklinde sürdürülmektedir.

yoğun çalışma programı aksamadan ve herhangi bir engelle karşılaşmadan uygulama zemini ortaya çıkmış olacaktır.

Bir yandan Bebek'teki kolejde öğretmenlik yapmayı sürdürürken diğer yandan kolejin Rumelihisarı arkasındaki arsada kampüs inşasına başlamak için resmi makamlardan 1862 yılından itibaren izin almaya çalışan Dr. Hamlin, Ağustos 1868'de iyi niyet ziyaretinde bulunmak üzere İstanbul'a gelen Amerikan Filosunun Komutanı Amiral D. Farragut'tan bu konuda yardım istemiştir.⁵³ Diplomatik görevi olmamasına karşın Amiral Farragut, Hamlin'in isteğini Osmanlı Hükümeti Sadrazamına iletmıştır.⁵⁴ Bu son girişim üzerine Kasım ayında Dr. Hamlin'e, inşaata başlama izninin Sadrazam tarafından verildiği ve Padişah İradesinin (özel izin) de kısa zamanda verileceği bildirilmiştir.⁵⁵

20 Aralık 1868 tarihinde okulun yeni kampüsünde inşaatın başlamasına izin veren Padişah İradesi, aynı zamanda Robert Kolejine, Osmanlı topraklarında bulunan eğitim kurumlarının sahip olduğu bütün ayrıcalıkları da tanımıştır.⁵⁶ 1869 yılına ait Fermanda yapılması planlanan binanın özellikleri, boyutları, arsanın bedeli ve planının onaylandığı belirtilmiş, ruhsat verildiği açıklanmıştır.

Amerikalı Hamlin tarafından Rumeli Hisarı'nda mübeyaa olunmuş olan arsaya bir bab mektep, bina ve inşası hususunda Müsaade-i Seniyyem erzan kılınması Amerikan sefareti canibinden istida ve iltimas olunmuş...

...arsay-ı mezkureyi bedel-i malume ile Amerikan tebaasından mumaileyh Hamlin'e mektep inşa olunmak üzere terk ve keyfiyet edilmiş olduğundan mezkur arsa bazı emsaline tatbiken senevi 300 kuruş bedel ile mukataaya rabt kılınarak mumaileyh yedinde Evkaf-ı Hümayun canibinden ilmuhaber ile verilmiş ve lebed-keşf mekteb-i mezkurun üç katı nim kagir olarak tutulan ve arzen 42'ser ziraa murabbaül şekil ve kadden dahi 20 arşun olmak üzere bina inşaa olduğuna ebniye dairesinden bamuzakkere beyan ve imba olbabda tersim kılınan harita dahi takdim ve ibra olunmuş olmağla bu cihetle ruhsatı havi Divan-ı Hümayununda işbu emr-i celilülkadem ısdar ve ita olundu...⁵⁷

Bu İrade ile (özel izin) Rumelihisarı arkasındaki arazide yapılması planlanan ilk akademik binanın (Hamlin Hall)⁵⁸ temel taşı, Amerikalı Bakan E. Joy Morris tarafından, 5 Temmuz 1869'da atıldı. Binanın mimarisi, planı ve yapımıyla bizzat ilgilenen Hamlin, tuğlaları ve demirleri İngiltere ve Avrupa'dan getirilmiştir. Hamlin, Fatih'in yaptırdığı Rumelihisarı'nın

⁵³ Bazı kaynaklarda, Hamlin tarafından sırf kolejin kurulmasına izin verilmesini sağlamak için filonun İstanbul'a çağırıldığı ifade edilmektedir.

⁵⁴ White, *Ön.ver.*, s. 75.

⁵⁵ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 9.

⁵⁶ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 9.

⁵⁷ "Başbakanlık Arşivi Yıldız Tasnifi Dosya No: 1.1." 1868.

⁵⁸ Hamlin Hall, günümüzde Boğaziçi Üniversitesi 1. Erkek yurdu olarak kullanılmaktadır.

yapımında kullanılan harcın (çimentonun) analizini kendisi yaparak benzer bir şekilde çimentosunu hazırladı. Ateşe dayanıklı bir tarzda taştan, 4 kat ve bir bodrum olarak inşa edilen ilk akademik bina, 60.000 dolara mal oldu. Merkezde tıpkı Türk hanlarına benzer bir avluya sahip binada, sınıflar, bürolar, laboratuvarlar, kütüphane ve müze yanında RC Başkanı ve ailesi için kalacak yerler bulunmaktadır.⁵⁹

1869 yılında inşaatın başlamasıyla Hamlin, Mr. Robert'in isteği üzerine ilk akademik binanın inşaatının tamamlanması için zamanın çoğunu burada çalışarak geçirmiş, kolejdeki idarecilik ve öğretmenlik görevleri ile yeterince ilgilenememiştir. Bu sürede, 1868 yılından itibaren kolejde öğretmenlik yapmaya başlayan Dr. George Washburn, RC Başkan Yardımcısı (Vice President) olarak fiilen idari ve akademik organizasyonu işletmiştir.⁶⁰

1870 yılında bina inşaatının sürdüğü sırada eşi ile ziyarete gelen Robert, Hamlin ile birlikte Sadrazam tarafından saraya davet edilmişler, yardımseverliğinden dolayı Robert'e Padişah tarafından ay-yıldızlı elmastan yapılmış Mecidiye Nişanı (devlet onur madalyası) verilmiştir. Eylül 1871'de ilk akademik bina tamamlanmış ve Robert Koleji Bebek'teki geçici binadan Hamlin Hall'a taşınmıştır.⁶¹

Kolejin ilk akademik binasına taşınmasının ardından, fiili olarak Dr. Washburn tarafından yönetilen koleje kaydolan öğrenci sayısı hızla artmış, 1872/1873 eğitim yılında 257 olmuştur. Bu dönemde kolejin akademik kadrosu; Başkan Dr. Hamlin, Başkan Yardımcısı Dr. Washburn, Doğa Bilimleri Profesörü Albert L. Long, Latince ve Tarih Profesörü Edwin A. Grosvenor ile 4 yabancı ve 6 yerel ücretli öğretmenden oluşmaktaydı. Bu dönemde amaçları, öğrenci ve akademik yapısı yukarıda belirtilen kolejin işleyişi hakkında fikir vermesi bakımından öğretim üyeleri hakkında şu bilgiler sunulabilir:

Dr. George Washburn, 1868'den 1877'ye kadar RC Başkan Yardımcılığı ve Psikoloji, Ahlak ve Ekonomi Politikası öğretim üyeliği yapmasının yanında, 1878 yılından 1903 yılına kadar kolejin Başkanlığını yürütmüştür.⁶²

Prof. Albert Long, 1872 yılından 1901 yılına kadar kolejde Tabii Bilimler öğretim üyeliği yanında, 1880'den sonra kolejde Başkan Yardımcılığı da yapmıştır.⁶³

Prof. Alexander Van Millingen, dönemin ünlü fizikçisi Dr. Julius Michael Milligen'in oğludur. İskoçya Edinburgh Üniversitesi'nde ve St. Andrews'te eğitimini tamamlamıştır.

⁵⁹ Cyrus Hamlin, *My Life and Times* (Boston 1893), s. 450-451. ; Fincancı, *Ön.ver.*, s. 10-12.

⁶⁰ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 12-13.

⁶¹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 10-12.

⁶² Fincancı, *Ön.ver.*, s. 15.

1878'ten 1915'e kadar kolejde Güzel Konuşma, Mantık ve İngiliz Edebiyatı dersleri vermiştir. 1881'de kolejin arazisinde özel lojmanını yaptırmıştır. Ocak 1915'te Türkiye'den ayrılan Van Millingen, 8 ay sonra İngiltere'de ölmüştür. Ölümünden sonra özel lojmanı, kütüphanesi ve 1.000 Sterlin para koleje kalmıştır.⁶⁴

1877'de Dr. Hamlin'in RC Başkanlığı görevinden kırıgn bir şekilde ayrılmasından sonra ise bu göreve Dr. George Washburn (Hamlin'in damadı) getirilmiştir. 1878'de kurucu Christopher Robert'in ölümünden sonra Mr. Robert'in vasiyeti gereği servetinin beşte biri (yaklaşık 100.000 Dolar) koleje aktarılmış, ayrıca Amerika'daki bir gayri menkulün sonraki yıllarda satılması ile 40.000 Dolar gelir sağlanmış ve elde edilen gelir koleje tahsis edilmiştir.

1878 yılı, kolej için büyük değişim yılı olmuştur. 1878-1879 eğitim yılında RC Başkanı Dr. Washburn tarafından hazırlanan Kolej katalogunda (Catalog of the Officers, Graduates and Student of Robert College, 1878-1879), okulun idareci ve personeli ile ders programı ve dersler hakkında genel bilgi verilmesinin yanında, okulun genel amacı şöyle ifade edilmektedir:

Bu kolej, Türk halkına Hristiyan ruhunu, hayat tarzını ve dünya görüşünü aşlamak için kurulmuştur.⁶⁵ Kolejın amacı tüm öğrencilerine eşit şekilde, din ve ırk ayrımı gözetmeksizin, en iyi Amerikan kolejinde verilen eğitim her yönüyle ve aynı şekilde verilecektir... Robert Kolejine girmek isteyen adayların en az 14 yaşında olması ve iyi ahlak ve karakter sahibi olduğu konusunda tatmin edici olması şarttır.⁶⁶

RC Başkanı Dr. Washburn tarafından yukarıda ifade edilen amaç ve öğrenci nitelikleri ile, bu dönemde kolejın öğrencileri genellikle Bulgaristan'dan gelen erkek çocuklar olmuştur. Dr. Washburn, öğrenci sayısının hızlı artışı karşısında okulda ihtiyaç duyulan binaların yapımı için gerekli finansal kaynak teminine çalışmıştır.

1878'de Mr. Robert'in ölümünden sonra, Amerikalı hayırsever banker John Steward Kennedy 1896-1909 yılları arasında kolejın Mütevelli Heyeti Başkanlığı'nı yürütmüştür. Kennedy, RC Mütevelli Heyetinin gelişmesini ve genişlemesini organize etmiştir. Böylece kolejın ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan büyük miktarlarda yardımların yapılmasını sağlamıştır.

Hayırseverlerce yapılan yardımlar ile 1910 yılına kadar kolejın kampüsünde; akademik binalar, lojmanlar, jimnastik salonu, öğrenci yatakhane binaları, yüksek öğretime geçiş için mühendislik binası, kütüphane binası gibi gerekli altyapılar, ihtiyaç sırasına göre büyük ölçüde

⁶³ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 16.

⁶⁴ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 18.

⁶⁵ Tozlu, *Ön.ver.*, s. 207.

⁶⁶ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 16.

tamamlanmıştır. Okulun bina yapılaşma durumunu kronojik olarak gösteren bilgiler Çizelge 4'te verilmiştir.

ÇİZELGE 4

ROBERT KOLEJİ'NİN BİNA YAPILAŞMASI DURUMU (1869-1963)

BİNANIN ADI VE YAPILIŞ TARİHİ	BAĞIŞÇISI VE MALİYETİ	KULLANIM ALANI
Hamlin Hall (1869-1871)	Büyük oranda C. R. Robert tarafından yapılan bağışla yapılmış ve 60.000 Dolara malolmuştur.	Sınıflar, ofisler, laboratuvarlar, kütüphane, müze, revir, yatakhane, yemekhane ve RC Başkanı Lojmanı bulunmaktaydı.
1891'de yapılmış Science Hall, 1904'ten sonra Long Hall adı verilmiştir	35.000 Dolara yapılmış bina. Fen Bilimleri Profesörü Albert Long anısına adlandırılmıştır.	Fen Bilimleri derslerinin verildiği bina olarak kullanılmıştır.
Kennedy Lodge (1891)	J. S. Kennedy tarafından yapılan bağışla yapılmıştır.	Robert Koleji Başkanları için lojman olarak yapılmış ve 1971'e kadar bu amaçla kullanılmıştır.
Profesör Lojmanları (1891)	J. S. Kennedy tarafından yapılan bağışlarla yapılmıştır.	Kolejin profesörleri için 6 adet yapılmıştır.
Theodorus Hall (1902)	Olivia Phelep Stokes tarafından yapılan bağışla bina yapılmıştır.	Hazırlık Bölümü (Prep.Dep.) binası olarak kullanılmıştır.
Dodge Gymnasium (1904)	Dr. Gates girişimleri ile kurulmuştur.	Avrupa ve Türkiye'nin ilk modern jimnastik salonu olarak kurulmuştur.
Washburn Hall (1906)	Dr. Washburn anısına 70.000 Dolara yapılmıştır.	Sınıflar, ofisler, müze ve 300 kişilik büyük bir Study Hall bulunmaktadır.
Anderson Hall (1912-1913)	J. S. Kennedy tarafından yapılan 1.500.000 Dolarlık bağışın bir kısmı ile yapılmıştır. Charles Anderson anısına adı verilmiştir.	Sınıf ve yatakhane olarak kullanılan binada, Mühendislik Okulu ilk önce bu binada başlamıştır.
Gates Hall (1912-1921)	J. S. Kennedy tarafından yapılan bağışlarla yapılmıştır.	Mühendislik Binası olarak kullanılmıştır.
Henrietta Washburn (1914)	Cleveland H. Dodge tarafından yapılmış, Hamlin'in kızı ve Washburn'un eşinin adı verilmiştir.	Öğrenciler için salonlar, tiyatro, kulüp odaları, bilardo odası ve kantin bulunan binadır.
John Sloane Informary (1914)	RC mütevelli üyesi John Sloane'in oğlu tarafından babasının anısına yaptırılmıştır.	Revir binası olarak yapılmış ve kullanılmıştır.
Little Gym. (1929)	Olivia P. Stokes tarafından yapılan bağışla yaptırılmıştır.	Hazırlık Kısmı öğrencileri için jimnastik salonu olarak kullanılmıştır.
Van Millingen Hall (1932)	Kolejde uzun yıllar görev yapan Prof. Van Millingen tarafından miras bırakılan 1.000 Paund işletilerek yapılmıştır.	Kütüphane binası olarak kullanılmıştır. Van Millingen'in Yakınoğu Koleksiyonu, zamanla gelişmiştir.
Perkins Hall (1963)	Bebek Kampüsüne son yapılan binadır. Mühendislik Yüksek Okulu binası olarak yapılmıştır.	Mühendislik binası olarak kullanılmıştır.

Robert Koleji Mütevelli Heyeti Başkanı Kennedy'nin 1909'daki ölümünden sonra Cleveland H. Dodge 1909-1926 yılları arasında bu görevi yürütmüştür. Dodge bu dönemde, başta Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji olmak üzere Yakındoğu'da açılmış olan bağımsız Amerikan kolejlerini Yakın Doğu Kolejler Birliği (The Near East College Association, NECA) adı altında birleştirmiştir.

RC Başkanı Dr. Washburn'un 1903 yılında görevinden ayrılması üzerine, bu göreve Mütevelli Heyeti tarafından Dr. Caleb Frank Gates⁶⁷ getirilmiştir. 1903-1932 yılları arasında RC Başkanlığı yapan Dr. Gates, Türkiye'nin eğitim ihtiyaçlarını görmüş ve koleji bu ihtiyaçların karşılanabileceği bir okul haline getirerek, gerçekçi yaklaşımla kolejin fonksiyonunu ve varoluş amacını yeniden tanımlamıştır.⁶⁸

1896 yılında RC'de kurulan Türkiye'nin ilk okul spor kulübü "The Athletic Association" tarafından, bir atletizm bayramı olan "Field Day" ilk kez 1898 RC'de düzenlenmiştir. 1903 yılında RC Başkanı olan Dr. Gates, yönetiminin ilk yıllarında kolejde, tenis kortları ve Türkiye'nin ilk modern kapalı jimnastik salonunun kurulmasını (1904) sağlamıştır. 1929 yılında İstanbul'daki ilk stadyum hizmete açılana kadar, Türkiye'deki tek atletizm sahası RC'de olduğu için, yurttan yapılan tüm atletizm faaliyetleri RC'de düzenlenmiştir.

Sportmen kişiliği ile tanınmış olan Dr. Gates, bazı zamanlarda öğrencilerin spor aktivitelerine ve oyunlarına katılarak farklı ırk, din ve mezheplerden öğrencilerin kaynaşmasını sağlamıştır. Bu kaynaşma sonucu 1908-1909 yılında kolejde ilk Öğrenci Birliği (The Student Council) kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda Robert Koleji, Türk milli takımlarında oynayan ve hatta uluslararası olimpiyatlarda Türkiye'yi temsil eden atletler yetiştirmiştir.⁶⁹

Kolejin Mütevelli Heyeti Başkanı Kennedy'nin ölümü (Ekim 1909) ile birlikte Robert Kolejine miras olarak bıraktığı 1.500.000 Doların harcanması konusunda fikrinin sorulması üzerine, Dr. Gates görüşlerini "Türkiye'nin yollar, fabrikalar ve iletişim alanlarının kurulması ve geliştirilmesi için ihtiyacı olan mühendisleri yabancı mühendislerle karşılamak yerine kendisi yetiştirmelidir. Bu ihtiyacı karşılamak için Robert Kolejinde Mühendislik Okulu kurulmalıdır." şeklinde ifade etmiştir.

⁶⁷ Dr. Gates, 1883-1902 yılları arasında Türkiye'deki Amerikan misyoner okullarında (Mardin ve Harput Kolejlerinde) öğretmenlik yapmış ve Türkiye'yi tanımış birisi olarak 1903 yılında RC Başkanlığı'na getirilmiştir.

⁶⁸ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 19-20.

⁶⁹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 20-21.

Daha sonra kabul edilen bu görüş ile Mühendislik Binası inşaatına 1910'da John R. Allen'in önderliğinde uygulamaya konulmuş ve Lynn Scipio'nun yoğun çabaları ile 1912-1913 akademik yılında hazır hale gelmesi sağlanmıştır. Kurulan RC Mühendislik Okulu, İnşaat, Elektrik ve Makine Mühendisliği bölümleri halinde; temel dersleri ve seçmeli dersleri ile donanımlı laboratuvar ve mühendislik atölyeleri ile mühendislik diploması (BS Degrees) verilecek şekilde düzenlenmiştir. Mühendislik Okulu'nda ilk Dekan Scipio'nun yönetiminde 1912'den 1943'e kadar mühendislik eğitimi verilmiştir.⁷⁰ Bu dönemde Dekan Scipio yönetimindeki Mühendislik Fakültesi, Ortadoğu'nun en modern teknik okulu haline getirilmiştir.⁷¹

Dr. Gates yönetimindeki Robert Koleji, 1914 yılında başlayan 1. Dünya Savaşı süresince büyük zorluklar ve sıkıntılar içinde eğitimini hiç ara vermeden sürdürebilmiştir. Savaş süresince İstanbul'daki Alman askeri birlikleri Amerikan Robert Kolejini stratejik konumu dolayısıyla işgal etmek istemişlerse de, Dr. Gates ile Osmanlı yöneticileri arasındaki diyalog sayesinde buna engel olunmuştur. Fakat yiyecek ve yakıt sıkıntısı nedeniyle yatılı öğrenciler evlerine gönderilmiş, gündüzlü öğrencilerle öğretime devam edilmiştir.⁷²

RC, 1920'lerden itibaren halkın güvenini kazanmış ve okula ülkenin hemen her yerinden öğrenciler gelmeye başlamıştır.⁷³ Halkın koleje ilgisinin artmasına paralel olarak, kolejin akademik standartları da yükseltilmiştir. Kolejin ortaöğretim (ortaokul ve lise) kısmını oluşturan Hazırlık Bölümü (RC Preparatory Department) öğrencileri için ayrı binalar tahsis edilmiş ve akademik koşullar yeniden düzenlenmiştir. 1920-1921 yılında yeni düzenlenen Ders Müfredat Programına göre Hazırlık Bölümü "Robert Akademisi" (The Academy) adını almış ve 4 yıllık eğitim 6 yıla çıkarılmıştır. Kolej Bölümünde (Collegiate Department) öğretilen bazı dersler Akademiye alınmış, böylece daha fazla seçmeli ders sunma olanağı hazırlanmıştır.

Dr. Gates kolejde bu düzenlemeleri yaptıktan sonra 1922 yılında Amiral Bristol'e⁷⁴ danışman olarak Lozan Konferansı'na katılmıştır. Dr. Gates konferansta İtilaf Devletleri diplomatlarının Türkiye'ye yaklaşımları karşısında hayal kırıklığına uğramış, Türkiye'nin geleceği için çalışma isteğiyle Türkiye'ye dönmüştür. Lozan Konferansı'nın bir başka orijinal yönü, Türk Heyetine danışman olarak katılan Robert Koleji Türk öğretmenlerinden Hüseyin

⁷⁰ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 22-23.

⁷¹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 23.

⁷² Fincancı, *Ön.ver.*, s. 23-24.

⁷³ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 21.

⁷⁴ 1919'da İstanbul'a atanan Amerikan Yüksek Komiseri (İşgal Kuvvetleri Komutanı).

Pektaş⁷⁵ ile ABD Heyeti Danışmanı Dr. Gates'i karşı karşıya getirmiş olmasıdır. Konferans süresince Dr. Gates, Türk Heyeti Temsilcisi İsmet Paşa ile tanışmış ve aralarında yakın dostluk doğmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923'te kurulmasının ardından yapılan büyük reformlar ve eğitim sisteminin yeniden organize edilmesi ve laikleştirilmesi, ders müfredatlarının yeniden düzenlenmesi süresince Dr. Gates, RC'yi Türk halkının hizmetine sunmuş, gerek halk tarafından gerek Türk Hükümeti tarafından sonraki yıllarda büyük kabul görmüştür.

1923 yılında kolejde tiyatro kulübü "The RC Players" adıyla kurulmuştur. Kadın rollerinin de erkekler tarafından oynandığı kulüpte, 1930 yılında sahnelenen "Merchant of Venice" oyununda ilk kez İstanbul'daki İngiliz kolonisinden kadın oyuncularla rol almıştır. Sonraki yıllarda Türkiye'nin en ünlü tiyatrocularını yetiştiren The RC Players, 1951 yılında "The RC Theaters" adını alarak adeta tiyatro okulu haline gelmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda süren ekonomik kısıntılar nedeniyle Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji Mütevelli Heyetleri, 1927 yılında NECA (Near East College Associations) üyesi olmuşlardır. Bu üyelik, 1932 yılında bu iki ayrı kolejin birleştirilmesinin önceki ilk adımı teşkil eder. Dr. Gates tarafından 1929 yılında NECA Başkanlığı'na sunulan raporda, Robert Koleji Mühendislik Okulunun yeniden açılmasına Türk Hükümeti'nin izin vermesi ve hatta Türk Mühendislik Okulu Müdürünün oğlunu koleje göndermesinden büyük bir övgüyle söz edilmektedir.⁷⁶

1929 yılından sonraki Dünya Ekonomik Buhranı her iki kolejin ekonomik koşullarını olumsuz olarak etkilemiştir. Alınması gerekli görülen ekonomik tedbirler kapsamında 1932 yılında yönetim olarak İstanbul Amerikan Koleji (Erkek ve Kız Kısmı ile Teknik Okul Kısmı olarak) birleştirilen iki koleje yeni Başkan Dr. Paul Monroe atanmıştır. Bu tarihte Türk Hükümeti'nin yabancı okullar için yaptığı düzenlemeler doğrultusunda, kolejde öğretmenlik yapmakta olan Hüseyin Pektaş, Birleşik Amerikan Robert Koleji'nin ilk Türk Müdürü olarak göreve başlamıştır.

Dr. Monroe'nun ilk icraatı, hem Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji giderlerini azaltmak için öğretmenlerin sayılarını ve maaşlarını azaltmak olmuş, öğretmenler her iki kolejde de ortak çalışmaya başlamışlardır. Bu da Arnavutköy'deki Kız Koleji öğretmenlerinin Robert Koleji öğretmenlerine göre daha düşük ücret alıyor olması nedeniyle daha büyük

⁷⁵ 1903 yılında Robert Koleji'nden mezun olan ilk Müslüman Türk erkektir.

⁷⁶ Calib F. Gates, "Report of The President of Robert College at Constantinople For The 66 th Year, 1928-29 to NECA," Near East College Association Incorporated Annual Report (1928/1929) (New York: tarihsiz ve sayfa numarası yok).

memnuniyetsizliklere neden olmuştur. Bu memnuniyetsiz öğretmenlerle eğitim-öğretimi sürdürmeye çalışılınca kolejde, akademik seviyede önceki dönemlere oranla büyük düşüş görülmüştür. 1935 yılına kadar üç yıl bu görevi yürüten Dr. Monroe, eğitim yöneticisi uzmanı olmakla birlikte kolejdeki büyük ekonomik sıkıntı ile başa çıkamamış ve üzgün bir şekilde istifa etmiştir.

Dr. Monroe döneminde koleje kayıt yaptıran öğrenci sayısında hızlı düşüş görülmektedir (1932 yılında koleje kaydolun öğrenci sayısı 676 iken, 1934-1935 yılında bu sayı 433'e düşmüştür). Bunun bir nedeni paralı eğitim veren Robert Koleji'nin öğrencilerinden alınan eğitim giderlerinin pahalı hale gelmesi iken, diğer önemli neden ise Türk okullarının ulaştığı yüksek akademik eğitim seviyesi ile ücretsiz olarak eğitim vermesi olmuştur.⁷⁷

Robert Koleji'ndeki ekonomik sıkıntılar ve bunun neden olduğu eğitim düzeyinin düşmesi, 1935 yılında Amerikan Robert Kolejleri (RC ve ACG) Başkanı olarak göreve başlayan Dr. Walter Livingston Wright Jr.⁷⁸ döneminde de sürmüştür. Başkan Wright göreve başladığı ilk yıllarda şu iki temel problemi çözmeye uğraşmıştır: kolejın finansmanının sağlanması ve akademik seviyenin yükseltilmesi. Bu iki problemten birincisi, yapılan yardımlarla bir derece düzeltilmişse de, kolejın özellikle de Akademi Kısmı'nın (Hazırlık ve Ortaokul Kısmı) öğretim seviyesinin tekrar yükseltilmesi uzun yıllar sürmüştür. Çünkü, ekonomik sıkıntı içindeki kolejde, ekonomik olması için tecrübesiz genç öğretmenler görevlendirilmiştir. Böylece harcamalarda azalma görülmüş fakat, akademik seviyenin düşmesine engel olunamamıştır. Robert Koleji'nin akademik seviyesinin düşmesi koleji aşağıda belirtilen daha büyük sorunlarla karşı karşıya getirmiştir:

1) Amerika'da yapılan değerlendirmelerde, Robert Koleji mezunlarının diplomalarının Amerika'da denkliğinin kabul edilmemesi kararı alınmıştır.

2) Türk Hükümeti'nin 1935 yılında çıkarttığı Yabancı Okullar Yönergesi doğrultusunda, kolejın Ders Müfredat Programlarının değiştirilmesi ve yeni yönetmeliklerinin hazırlanması gerekmiştir. 1935 yılından 1945 yılına kadar süren hazırlık ve değişikliklerin yapılması sonucunda 1946 yılında "Robert Koleji Erkek ve Kız Kısmı Yönetmeliği ile Yüksek Okul Kısmı Yönetmeliği" adıyla kitapçık haline getirilmiştir. Amerikan Robert Koleji Erkek ve

⁷⁷ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 27-28.

⁷⁸ Dr. Wright, Oxford/Lincoln Üniversitesi Başkanı'nın oğludur. 1921'de Princeton Üniversitesi'nden mezun olmuş ve 1925'e kadar Beyrut Amerikan Okulunda Tarih öğretmenliği yapmıştır. Türkçe bilen ve bölgeyi tanıyan tarihçi ve oryantalisttir.

Kız Kısmı Yönetmeliği Ek 1’de, Yüksek (Teknik) Okul Kısmı Yönetmeliği ise Ek 2’de sunulmuştur.

3) Türk aileleri çocuklarını paralı ve 8 ile 10 yıl arasında süren eğitim veren Robert Koleji’ne göndermek yerine, ücretsiz, daha az sürede ortaöğretimi tamamlama olanağı sunan Türk devlet okullarını tercih etmeye başlamışlardır. Üstelik bu okullardan sonra çocukları Türk üniversitelerine kabul edilmektedir.

Sonuçta 1930’lu yılların sonuna doğru kolejin akademik binalarından bazıları geçici olarak kapatılmıştır. Hemen ardından başlayan İkinci Dünya Savaşı, kolejin içinde bulunduğu zor durumu kolaylaştırmadığı gibi, savaş süresince derslere girecek öğretmen bulmakta oldukça zorlanmıştır. Bu durumda kolejin tamamen kapatılmaması için yapılabilecek her türlü önlemler alınmıştır.⁷⁹

Ortadoğu konusunda uzman olan RC Başkanı Dr. Wright’ın 1934’te Amerika’ya danışmanlık görevi için çağrılması üzerine, bu görevi kolejin Başkan Yardımcısı Harold L. Scott, 1944’te Wright’ın istifasına kadar geçici olarak yürütmüştür. 1944 yılında Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji Başkanlığına Dr. Floyd Hensen Black getirilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda İstanbul Amerikan Kolejlere Başkanı Dr Black’ın karşılaştığı en büyük problem, yetersiz bütçe olmuştur. Hayat pahalılığının artması karşısında Dr. Black, kampüste tam bir tasarruf politikası izlemiş, kendisi bu sıkıntılı dönemde kampüste kısıtlı olanaklar içinde yaşayarak örnek olmuştur. Black böylece koleji iflas etmekten kurtarmıştır. Dr. Black, görev yaptığı 11 yıllık sürede bütün çabasını kolejin ekonomik durumunu yoluna koymaya çalışmış ve başladığı duruma göre oldukça iyi bir konuma getirdiği kolejdeki görevinden 1955 yılında istifa ederek ayrılmıştır. Dr. Black’tan sonra Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji Başkanlığına Duncan Smith Ballantine getirilmiştir.

1950’lerin sonlarına doğru kolejlerin ekonomik durumu düzelmeye, öğrenci başvuruları artmaya ve okul eski popülerliğini tekrar kazanmaya başlamıştır. Dinamik bir kişiliğe sahip olan Ballantine, Robert Koleji’ni akademik seviyesini yükseltmek için büyük bir istekle göreve başlamıştır. Ballantine, Robert Akademisinin Orta Kısmını kapatmak ve böylece hem finansal hem de fiziksel açıdan Robert Koleji’ni yüksek öğretim kurumu haline getirmeyi planlamıştır. 1957’de Robert Koleji’ne yüksek öğretim kurumu haline gelmesi için izin verilmesi ile kolejin amaçları, yapısı ve işleyişi değişmiştir.

⁷⁹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 28-29.

1957 yılından itibaren Robert Koleji'nin Orta Kısım kademeli olarak kapatılmış ve 11-14 yaş grubu yeni öğrenciler okula kabul edilmemiştir. 4 yıllık lise programı, orta dereceli Türk okullarında olduğu gibi 3 yıla indirilmiş ve kolejin lise kısmına bu tarihten sonra Robert Akademisi denilmeye başlanmıştır. Robert Koleji'nin Yüksek Okul Kısım (Collegiate Department) aşağıda belirtildiği gibi üç bölüm haline getirilmiş ve kız öğrenciler de kabul edilmeye başlanmıştır:

1) Mühendislik Okulu (the School of Engineering, 1912 yılında erkek öğrenciler için kurulmuştur, 1957'de iki kız öğrenci kabul edilmiştir)

2) İşletme Yönetimi Okulu (the School of Business Administration)

3) Fen Bilimleri ve Yabancı Diller Okulu (the School of Science and Foreign Languages)

1957 yılında Robert Koleji'nin Orta Kısımın kapanması öğretim üyeleri, mezunlar ve halk tarafından tepkiyle karşılanmıştır. 15 Mayıs 1961 tarihinde Robert Koleji Mütevelli Heyeti'ne Ortadoğu Üniversite İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanıp sunulan raporda Robert Koleji'nin Orta Kısımın kapatılması ile ilgili olarak şöyle denilmektedir:

İncelemede karşılaşılan en şiddetli tepki, Orta Kısımın kapatılmasına ilişkin olmuştur. Bir çok RC mezunları ve Türk mütevellileri, kolejin orta kısmında geçen sürenin hayatlarının en yapıcı yılları olduğunu ifade etmektedirler. Bunun nedeni ise, 11-14 yaş arasında ikinci dil öğrenmek için en uygun zaman olmakla kalmadığı, aynı zamanda iş ve çalışma alışkanlıklarını da yine bu sürede edindikleri ifade edilmektedir...

Orta kısımın kapatılması için finansal kısıntı ve yer sıkıntısı gerekçe olarak gösterilmiştir...Oysa ki, bu sorunlara getirilen Komisyonun çözüm önerisi; "Robert Koleji Orta Kısım Amerikan Kız Koleji ile birleştirilerek Arnavutköy kampüsünde karma orta öğretime başlanabilir. Eğer bu yapılabilirse Hisar kampüsünde karma olarak yüksek öğretim sunulabilir." şeklinde olmuştur.⁸⁰

1958'de Robert Koleji İngiliz Dili Bölümü'nde lise mezunlarını üniversiteye hazırlayan 1 yıllık SEFT programı (Spoken English for Turks) uygulanmaya başlanmış, daha sonra bu program Robert Akademisine girmek isteyen ortaokul mezunları için de uygulanmaya başlanmıştır.⁸¹

Kasım 1958'de Robert Koleji Mütevelli Heyeti ile Amerikan Kız Koleji Mütevelli Heyeti, Alfred Ogden Başkanlığı altında birleştirilmiştir. Birleşmenin olduğu tarihten itibaren her iki kolej için gelir artırıcı kampanyalar başlatılmıştır. Bu kampanyalar sonucunda Robert

⁸⁰ William S. Stevenson, *Middle East University Survey Commissions: Report of the Trustees of Robert College, New York 1961*, s: 3-4. ; Fincancı, *Ön.ver.*, s. 32.

⁸¹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 32.

Koleji geliri 1959 yılı itibariyle yaklaşık 6.500.000 Dolar dolayında olmuştur. Buna karşın okulun 1958/1959 akademik yılı gideri ise 250.000 Dolar olarak gerçekleşmiştir. Zamanla Yüksek Okulda harcamalar tahminlerin ötesine geçmeye ve kaynakları hızla tüketmeye başlamıştır. Öğrencilerden alınan yıllık öğrenim ücreti ise, giderlerinin ¼'ünü ancak karşılar hale gelmiştir.⁸²

1961 yılında Dr. Ballantine'in RC Başkanlığından istifasının ardından Şubat-Kasım 1961 tarihler arasında bu görevi Dr. Hazen ve bir Amerikalı Mütevelli birlikte yürütmüşlerdir. 1962 yılından itibaren ise Dr. Patrick Murphy Malin RC Başkanı olarak göreve başlamıştır.

Robert Koleji'nin 100. Kuruluş Yıldönümünü kutlama haftası (the Centennial Week of Commemoration) 11-18 Mayıs 1963 tarihleri arasında özel kutlama programlarına yer verilmiştir. Kutlamaya Robert Koleji için çok özel iki konuk, 1912-1943 yılları arasında kolejin Mühendislik Okulunu kurmuş ve dekanlık yapmış olan 87 yaşındaki Dr. Lynn A. Scipio ve kolejin kurucularından Dr. Cyrus Hamlin'in torunu Dr. Marston Lovell Hamlin Amerika'dan İstanbul'a katılmak için gelmişlerdir.

Dünyanın çeşitli yerlerinden: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'ndan, ABD Başkanı'ndan, Mütevelli Heyeti'nden, politikacılardan, bir çok öğretim kurumundan, mezunlardan ve dostlardan sayısız tebrik ve kutlama mesajları gelmiştir.

Robert Koleji Başkanı Dr. Malin'in Aralık 1964'te ölümü üzerine 1965 yılında bu göreve Dr. Dwight James Simpson getirilmiştir. Stanford Üniversitesi'nden Tarih ve Ekonomi Lisansı, Uluslararası Politikada Master ve Siyaset Bilimi'nde Doktora derecesi almış olan Simpson, 1957-58'de ve 1964-65'de İstanbul Üniversitesi'nde Ekonomi dersleri verdikten sonra 43 yaşında iken 1965'te Türkiye'yi tanıyan birisi olarak göreve başlamıştır. Dr. Malin Robert Koleji ile Amerikan Kız Koleji'nin birleşmesi konusunda şunları söylemiştir:

Eğitimci bir bakış açısına göre; ... her iki kolejin eğitim sisteminde de kademelerinde de çok çakışmalar olduğu görülmektedir. Eğitimin temel niteliğine aykırı olan bu durum etkin olmayan, üretken olmayan ve istenmeyen bir hal almıştır. Bu soruna karşı önerim; Robert Akademisi'nin (orta öğretim kademesi) Arnavutköy kampüsüne taşınmalı ve Kız Lisesi içinde kız-erkek karışık olarak birlikte öğretime devam etmelidir. Sonuçta oluşan karma lisede gelişecek yeni ortamda, daha zengin akademik ve eğitim potansiyeli oluşacaktır. Böylece Rumeli Hisar Kampüsü halen faaliyette olan Yüksek Okul kapsamında tamamıyla yüksek öğretime ayrılabilir. Önerdiğim diğer reform ise, birkaç yıl önce yanlışlıkla kapatılan Ortaokul Erkek Kısmı'nın yeniden kurulması olacaktır... Eğer akademik yapımızda gerekli değişiklikleri yapabilirsek, çalışma alanımızı netleştireceği gibi olması

⁸² Fincancı, Ö.n.ver., s. 32.

gereken çok özel Amerikan eğitim kalitesi gerçekleşir, yükselen moral atmosferi yakalamak mümkün olacaktır.⁸³

Hastalandığı için Şubat 1967'de Amerika'ya dönen Dr. Simpson, iki kolejın birleştirilmesi planlarının gerçekleştiğini görememiştir. Ancak bu dönemde RC Başkan Yardımcısı Howard Pickering Hall, bu görevi vekaleten Ağustos 1968'e kadar (her iki kolejın Başkanlığı görevini) yürütmüştür.

1971 yılında RC Yüksek Okul Kısmı Türk Hükümetine devredilmiş ve öğretime Boğaziçi Üniversitesi olarak devam etmiştir. Kolejın orta öğretim erkek kısmı AGC'nin Arnavutköy'deki kampüse taşınmıştır. Bu tarihten itibaren RC, erkek ve kız öğrencilere yüksek düzeyde lise eğitimi vermeye başlamıştır.

İstanbul Amerikan Kız Koleji (1871-1971): Fikri oluşumları Robert Koleji'nin kuruluşu kadar eski olan Amerikan Kız Koleji, Dr. Cyrus Hamlin tarafından RC'yi tamamlayıcı nitelikte olacak kızlar için de bir koleje ihtiyaç duyulduğunu belirtmesi ile gündeme gelmiştir. Hamlin 1868'de fikrini Mr. Robert'e iletmış olmakla birlikte, kızlar için kolej açma fikrini benimseyen ve kurulması için ilk girişimlerde bulunanlar, Boston'daki Kadın Misyonerler Heyeti (Women Board of Mission, WBM) ve bir grup eğitimci kadın olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ve ABD'de olduğu gibi dünyanın bir çok ülkesinde kız okullarının yeni açılmaya başladığı bir dönemde, WBM Başkanı Mrs. Albert Bowker Home School'u destekleme kararı almışlardır. Kadın Misyonerler Heyeti, faaliyet alanları olarak eğitim, sağlık ve sosyal alanları belirlemişlerdir.

İlk yatırım olarak 3.000 Dolarla kurulan kız okulu, İstanbul'un en eski semtlerinden biri olan Gedikpaşa'da kiralanen bir evde Ekim 1871 yılında en küçüğü 6 yaşında olan 3 kız ile Home School (Ev Okulu) adıyla öğretime açılmıştır. Yatılı ve gündüzlü ilkokul ve ortaokuldaki kız öğrencileri ile Home School'un ilk Müdürü Miss Julia A. Rappleye, göreve başladıktan sonra kendisini adeta okula adarcasına çalışmıştır.

Amerika'da açılan kampanyadan elde edilen gelikle Üsküdar'daki Pişmişoğlu ailesine ait arsa okulun kendi binalarını yapmak için 50.000 altın Dolar karşılığında 1873 yılında satın alınmıştır. Bu tarihte 40 öğrencisi bulunan Home School, Üsküdar'da, ilk akademik binanın 1875'te tamamlanmasına kadar, kiralanen bir evde öğretime devam etmiştir.

1875'te ilk akademik binanın (Bawker Hall) tamamlanması üzerine Home School buraya taşınmıştır. Kısa sürüde artan öğrenci sayısı karşısında, Mr. William Chapin tarafından

⁸³ Fincancı, Ö.n.ver., s. 34-35.

başılanan 20.000 Dolar ile, hemen bu arazinin yanındaki arsa da satın alınarak Bawker Hall'un yanında ikinci akademik bina (Barton Hall) yapıldı. Barton Hall'da laboratuvarlar, sınıflar, jimnastik salonu, oditoryum, öğrenciler için yatakhane ve öğretmenler için yatak odaları bulunmaktaydı.

Öğretime başladığından itibaren Home School'daki misyoner öğretmenler çok zor koşullar altında çalışmışlardır. Okulun kıt olanakları ile kampüs içinde yaşamışlar, düşük maaşla, donanımı yetersiz laboratuvarı, kütüphanesi ve eğitim araç-gereçleri ile öğretim yapmaya çalışmışlardır.

Home School'un açıldığı dönemde öğrencileri Hristiyan azınlıkların, özellikle Ermenilerin kız çocuklarından oluşmuştur. Eğitim dilinin Ermenice olduğu dönemde (1871-1876) uygulanan ders programında "Aritmetik, Cebir, Geometri, Kimya, Botanik, Fizyoloji, Coğrafya, Sağlık Bilgisi, Felsefe, İncil Okuma, Vokal Müzik, Resim, Dikiş/Nakış, Enstrümantal Müzik, Fransızca (Seçmeli)" dersleri yer almıştır.⁸⁴

1875'te Mrs. Rappleye'nin Okul Müdürlüğünden istifasından sonra (ayrıldıktan sonra Bursa'daki Amerikan Kolejini 1876'da kurmuştur) bu göreve Mrs. Clara Catherine Pond Williams getirilmiştir. İyi bir yönetici olan Mrs Willams ve 1875'te Home School'a gelen genç misyoner öğretmen Mary Mills Patrick⁸⁵ tarafından okulun amaçları ve yapısında büyük değişiklikler yapılmıştır. Bu döneme kadar İstanbul'daki Hristiyan azınlıklara yönelik eğitim vermeyi amaçlayan okul, bu dönemden itibaren tüm Osmanlı halkının kız çocuklarına yönelik eğitim vermeyi amaçlamıştır. Okulun eğitim-öğretim seviyesi, İngilizce Hazırlık Sınıfı ve 3 yıllık Normal sınıf olarak öğretim yapısı değiştirilmiştir. 1876'ya kadar Ermenice yapılan eğitim-öğretim, bu tarihten itibaren İngilizce yapılmaya başlanmıştır. 1882 yılında okulun Hazırlık Sınıfında İngilizce, Aritmetik, Coğrafya; Normal Sınıflarda da (Üç Sınıf); Zorunlu olarak alınan İngilizce, Antik ve Modern Tarih, Aritmetik, Cebir, Geometri, Astronomi, Fizyoloji, Zooloji, Botanik, Coğrafya, Fiziki Coğrafya, Jeoloji, Doğa Felsefesi, Ahlak Felsefesi, Genel Edebiyat ve İncil dersleri ile seçmeli olarak alınan Vokal Müzik, Kompozisyon, Hitabet, Resim, Cimnastik, Dikiş/Nakış, Türkçe, Bulgarca, Ermenice, Rumca, Fransızca dersleri okutulmaya başlanmıştır.⁸⁶

⁸⁴ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 167-168.

⁸⁵ Okulun geleceğini şekillendiren Dr. Patrick, 1871-1875 yılları arasında Erzurum'daki misyoner okulunda öğretmenlik yaptıktan sonra Home School'a gelmiştir.

⁸⁶ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 167-168.

1883'te Mrs. Williams'ın Müdürlükten istifası üzerine Mary Mills Patrick ve Clara Harriet Hamlin (Cyrus Hamlin'in kızı), 1889'a kadar okulun aktif yöneticiliğini birlikte yürütmüşlerdir. 1889'da Home School'un Müdürü olan Mary Mills Patrick, okulun amaç ve yapısını değiştirmek, öğretim düzeyini ortaöğretim düzeyinden yüksek öğretim düzeyine yükseltmek için büyük çabalar harcamıştır.

1889'da Home School'u ortaöğretim düzeyinden yüksek okul (collegiate) düzeyine yükseltmek üzere Amerika'ya giden Patrick 1889-1890 yıllarında gerekli girişimlerde bulunduktan sonra, Massachussettes Eyaleti tarafından Home School'a akredite (Charter) verilmesini sağlamıştır. 1890 yılında Amerika'dan Miss Borden tarafından çekilen telgrafta, kolej olma imtiyazı (COLLEGE CHARTER) bildirilmiştir.⁸⁷

Böylece, 1890 yılında Home School, 3 yıllık eğitim-öğretim yılına bir yıl daha eklenerek, mezunlarına lisans derecesi (Bachelor of Arts degree) verme yetkisiyle kolej seviyesine yükseltilmiş ve okulun adı Amerikan Kız Koleji (American College for Girls, ACG) olarak kabul değiştirilmiştir.

ACG'nin (American College for Girls)⁸⁸ ilk Başkanı Mary Mills Patrick, Fakülte Dekanı Miss Flora A. Fensham göreve başlamışlardır. Ancak, tutucu misyonerlerle ilerici eğitim yaklaşımları taşıyanlar arasında bir çatışma (Hamlin'de olduğu gibi) ortaya çıkmıştır. Home School'un bağımsız Amerikan Kız Koleji haline getirilmesi nedeniyle, WBM Misyoner Heyeti'nin tutucu üyeleri tarafından eleştirilmiş ve Patrick'in AGC Başkanlığı görevinden ayrılması istenmiştir. Ancak Miss Borden ve Mrs. Pauline gibi etkin mütevellilerin desteklemesi ile konumunu koruyabilmiştir.

Kolejin ilk mezunları için 1891 yılında Barton Hall'da yapılan Mezuniyet Töreni çok özel olmuştur; Padişahın temsilcisi, ABD Elçisi, Robert Koleji Başkanı Dr. Washburn, Boston'da yeni kurulan Kolejin (ACG) Mütevelli Heyeti temsilcisi Miss Borden gibi önemli kişilerin katılımlarıyla 1891 yılı mezunu 7 kişiye lisans derecesi (B.A.) ile diplomaları verilmiştir.

Kolej, uzun yıllar Gayri Müslim Hristiyan azınlıkların rağbet ettiği okul olmuştur. Bu dönemde Müslüman çocuklarının yabancı okullara devam etmesinin yasak olmasına rağmen, gizli olarak okula devam eden Gülistan İsmet (sarayda Abdülaziz'in gözdelerinden birinin kızı),

⁸⁷ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 42.

⁸⁸ Amerikan Kız Koleji, lisans eğitimi veren yüksek öğretim kurumu olması dolayısıyla AGC Başkanı (President) tarafından yönetilmekte olup, yüksekokul kısmı Fakülte Dekanı (Dean of Colligate Facultee) tarafından yönetilmekteydi.

Home School'dan diploma alan (1890'da) ilk Müslüman kızı olmuştur. Babası sarayda memur olarak çalışan, Kurtuluş Savaşı'nın kadın kahramanlarından Halide Edip Adıvar ise, Amerikan Kız Koleji'nden 1901 yılında lisans derecesi (B.A.) alan ilk Müslüman kızdır.⁸⁹ 1907'de koleje 11 yaşında babası tarafından verilen Mihri Beha (Pektaş), gizlice okulun arka kapısından girip çıkarak yakalanma korkusu içinde okula gidip gelmiştir. 1908'de anayasanın ilanı ile birlikte yabancı okullara Müslüman ailelerin çocuklarının gitmesi yasak olmaktan çıkarılmasıyla, Mihri Beha eğitimini serbestçe sürdürmüş ve 1916'da mezun olmuştur.

O günlerin eğitim ortamını ifade etmesi açısından Mihri Beha Pektaş'ın anılarından bir bölümünü vermek yerinde olacaktır:

1907'de bir cami yanındaki mahalle mektebinde türbanlı hocaların öğrettiği okuma, yazma, biraz aritmetik, namaz kılma, Kuran'dan (Arapça) sureler ve dini kuralları öğrenerek ilkokulu bitirdim. İlkokulu bitirdikten sonra evde piyano veya resim dersleri almam konusunda babam seçme şansı verdi. Piyanodan nefret ettiğim için resim dersi almayı tercih ettim... Bu sırada yabancı okullara Müslüman kızların devam etmesi yasaktı. Sadece bazı seçkin babaların kızları kolejin arka kapısından saklı-gizli olarak devam edebiliyordu. Neden Türk okullarından birine gönderilmediğimi bilmiyorum. Bunun nedenini babama hiç soramadım. 11 yaşında bir kız olarak bana da, tuval üzerine kartpostal resimlerini kopyalamak ve iğne işlemesi yapmak kaldı. Kendimi kötü hissettiğim zaman elime ne geçerse okudum.⁹⁰

Boston'dan Mrs. Henry Woods tarafından kolejdeki yaşam koşullarını iyileştirmek için bağışlanan 8.000 Dolar ile, soba ile ısıtılan iki bina için yeni ısıtma sistemi yapıldı. Ancak, bacasının yetersiz olması nedeniyle Barton Hall'da 15 Aralık 1905 gecesı çıkan yangın, binayı içindeki donanımlarıyla birlikte yok etti. İçinde bulunan öğretmen ve öğrencilere zarar gelmemesi ve Bawker Hall'a sıçramaması ile büyük faciayı önlemiş oldu. Kolejin kampüsünde çıkan yangın üzerine, bir taraftan ACG Mezunlar Derneği aralarında topladıkları para ile kampüsün yanındaki iki eski binayı satın alarak kolejin kullanımına sunmuşlar, diğer yandan Başkan Patrick, yeni binanın yapılacağını, ancak bu kez Asya'da değil Avrupa'da olacağını belirtmiştir. Böylece kolejin yeni kampüsü için yer aranmaya başlanmıştır.

Bu amaçla "bağış toplama kampanyası" başlatmak üzere Amerika'ya giden AGC Başkanı Patrick, gerekli girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler sonunda 1908 yılında Massachusetts Eyaleti Senatosu tarafından ikinci bir İmtiyaz Beratı (Charter) verilerek

⁸⁹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 44. ; Halide Edip Adıvar'ın mezun olduğu AGC'nin bu dönemde Üsküdar'da bulunması nedeniyle, "Üsküdar Amerikan Kız Koleji mezunu olduğu" şeklinde bilinmektedir. Oysa, bu tarihte (günümüzdeki) Üsküdar Amerikan Lisesi, Adapazarı'nda ortaöğretim düzeyinde faaliyet gösteren Amerikan İnas Mektebi'dir. AGC ve Üsküdar Amerikan Lisesi tamamen farklı okullardır.

⁹⁰ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 44-45.

Amerikan Kız Koleji'nin (ACG) tam bağımsızlığı kabul edilmiştir. Dr. Patrick'in bu girişimlerindeki amacı, koleji bağımsız yüksek öğretim kurumu haline getirmek ve daha liberal görüşlü üyelerden oluşan Mütevelli Heyeti (ACG Board of Trustees) tarafından yönetilmesini sağlamaktır. Böylece Müdür Patrick'in düşüncesi gerçekleşmiş ve Amerikan Kız Koleji (ACG) bağımsız yüksek öğretim kurumu olarak kabul edilmiştir. Dr. Charles Curthbert Hall henüz bağımsızlığını kazanmış olan Amerikan Kız Koleji'nin ilk Mütevelli Heyeti Başkanı olmuştur. Koleje ilk kuruluşundan beri yakın ilgisini eksik etmeyen ve Dr. Patrick'e yakın destek içinde bulunan Miss. Caroline Borden, Mrs. Pauline Durant ile Mr. George A. Plimpton ve Miss. Grace H. Dodge yeni Mütevelli Heyeti üyeleri olmuşlardır.⁹¹

Yeni kurulacak kampüs için Düz ailesine ait Arnavutköy'deki arsa uygun görülmüştür. Düz arazisinin Paris'te yaşayan sahibi 52.000 Dolar karşılığında satmak istemesine karşın, kanuni olarak satın alma işlemi uzun uğraşlar sonunda gerçekleşmiştir. Arnavutköy Kampüsü'ne⁹² yapılması planlanan 7 akademik binanın inşaat hazırlıklarına Mayıs 1910'da başlanmıştır. 1910 yılında bir yandan Arnavutköy'deki kampüs inşaatı sürerken diğer yandan bu arazinin sahil tarafında bulunan Muzurus Paşa Sarayı kiralanarak, Eylül 1910'da Hazırlık ve Ortaokul Kısmı buraya yerleştirilmiştir.

11 Kasım 1911 Perşembe günü ABD Büyükelçisi, Osmanlı Hükümet temsilcileri, azınlıkların ve öğretim kurumu temsilcilerinin oluşturduğu büyük bir davetli topluluğunun katılımı ile merkezdeki Gould Hall'un temel atma töreni yapılmıştır. Amerikan Büyükelçisi William R. Rockhill tarafından kolejin dokümanlarının içine konulduğu bir kutu binanın temeline AD. 1911 yazısı ile konulmuştur.

Dr. Patrick, temel atma töreninde yaptığı konuşmada kolejin amacını şöyle ifade etmiştir:

Kolejin değişmez amacı, en iyi Amerikan eğitim-öğretim kurumunun seviyesini tam olarak yakalayınca kadar okulun akademik düzeyini yükseltmektir. Bu amaca yönelik olarak Pratik Sanatlarla ilgili Ev Ekonomisi (bakımı/idaresi), Fiziksel Kültür ve Normal Eğitim dersleri konulacaktır.⁹³

Kutlamada bulunan Osmanlı İmparatorluğu Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin Dr. Patrick'i tebrik ederken söyledikleri kayda değer ifadeler şunlardır:

⁹¹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 45-46.

⁹² Arnavutköy Kampüsü aynı zamanda, 1908'de bağımsız (College Charter) yüksekokul niteliği kazanan ACG'nin, WBM ile eskiden kalan tüm ilişkilerinin kesilmesi ve tam anlamıyla ilişkisiz olmasının simgesi olarak değerlendirilebilir.

⁹³ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 50.

Amerikan Kız Koleji bu topraklarda genç kızları eğiten ve aydınlatan en büyük öğretim kurumu olmuştur. Bu harika yapısı ve yüksek akademik standartları yakalaması konusunda, cesaret ve becerisiyle çalışan Müdürüne borçludur.⁹⁴

Dr. Patrick'ın 4 yıl süren bağış toplama kampanyası (kendi deyimi ile dilenci gibi el açarak) ile 650,000 Dolar toplanmış ve 4 akademik bina 1915'te tamamlanmıştır. Merkezi İdare Binası olarak kullanılan Gould Hall, Mrs. Helen Gould (Shepard) tarafından yapılan bağışlarla; yemek odaları bulunan Mitchel Hall, New York'tan Miss. Olivia Pheleps Stokes tarafından yapılan bağışlarla; Fen Bilimleri Binası olarak kullanılan Woods Hall, Boston'dan Mrs. Henry Woods tarafından yapılan bağışlarla; yatakhaneler, ısıtma/aydınlatma/su sağlanan ana besleme/güç binası olarak yapılan Sage Hall ve kampüsün etrafını çevreleyen duvar, Mr. John D. Rockefeller tarafından yapılan 150.000 Dolarlık bağışla yapılmıştır.

Bu dört akademik binanın inşaatı bitince, Nisan 1914'te Üsküdar'daki kampüste bulunan eşya ve donanımlar buraya taşınmıştır. Haziran 1914'te, Gates Hall'daki Oditoryumda çok sayıda davetlinin katılımıyla Amerikan Kız Koleji'nin Arnavutköy Kampüsü'nün resmi açılış töreni, yapılmıştır.

Bu törende Kolejin Müdürü Dr. Patrick'e, Padişah tarafından (İçişleri Bakanlığı Sekreteri eliyle) "Kız eğitimine önemli katkılarından dolayı" Şefkat Nişanı ve ABD Büyükelçisi tarafından da özel olarak tasarlanmış mücevherli iğne verilmiştir. Bu ödüller Amerikan Kız Koleji'ne iki devlet tarafından da büyük önem verildiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu iki önemli hediyeden başka, eğitime büyük katkılarından dolayı Müdür Patrick'e Simith Koleji tarafından Dil ve Edebiyat Doktoru unvanı verilmiştir.⁹⁵ Açılış töreninde yapılan konuşmalardan sonra Dr. Patrick tarafından yapılan konuşmada şu ifadeler yer almaktadır:

Kolej bugün büyük bir sorumluluğu kabul etmiş bulunmaktadır. ... Bu sorumluluğu büyük şevk ve iştiaqla kabul ediyoruz ve koleji kontrol edecek olan herkesten, en yüksek eğitim-öğretim seviyesine ulaştırmak için en büyük gayretleriyle çalışmalarını bekliyoruz. Yüksek düzeyde ilmi çalışmalar, çalışma ve araştırma aşkı ve yüksek hayat ve düşüncesini edindirilmesi hedeflendirmektedir. Eğitim-öğretim merkezi olan bu kolejde, Türkiye ve Yakındoğu'dan gelen öğrencilere doktor ve hemşirelik eğitimi verecek büyük bir Tıp Fakültesi kurulmalıdır...⁹⁶

Amerikan Kız Koleji'nin Arnavutköy'deki yeni kampüsüne taşınmasının ardından kolej, eğitim-öğretime açılma tarihi olarak planlanan 15 Eylül 1914'te öğretime başlamıştır. Bu yıl aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı'nın başlama yılıdır. ABD'nin 1917'de İtilaf Devletleri

⁹⁴ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 51.

⁹⁵ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 51.

⁹⁶ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 52.

tarafında, Osmanlı Devleti'ne karşı, düşman cephesinde savaşa girmesi, Türkiye'de bulunan bir çok Amerikan okulu gibi bu okulun da kapatılması için gerekçe olmamıştır. Savaş sırasında ekmek ve temel gıdalardaki kıtlık, ısınma ve elektrikte yaşanan kısıtlılığa rağmen kolejde eğitim-öğretim faaliyetleri hiç bir zaman kesintiye uğramamıştır. Bu dönemde kolej, dünya çapında süren savaşa rağmen, adeta bir tür barış cenneti olmuştur. Birbirlerine karşı savaş içinde bulunan çeşitli milletlerin çocukları, kolejin uyum içindeki atmosferinde birlikte öğrenimlerini sürdürmüşlerdir.⁹⁷

İstanbul'da bulunan Hristiyan azınlıkların, Birinci Dünya Savaşı sırasında özellikle 1917'de Rusya'da çıkan Bolşevik ayaklanması sonucu İstanbul'a akın eden beyaz Ruslar ile Yakınoğlu'da bulunan Amerikalıların sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük sıkıntılarla karşılaşmıştır. Bu da, 1914'te kolejin Müdürü Dr. Patrick tarafından dile getirilen Tıp Fakültesi kurulması projesini somut hale getirmiş ve 1918 yılında, kolejin Mütevelli Heyeti üyesi Samuel T. Dutton tarafından, bu proje ile ilgilenen Rockefeller Vakfı'na verilen memorandumda şu ifadeler yer almıştır:

İstanbul Amerikan Kız Koleji, yakın bir zamanda en az 1.000 öğrencinin devam ettiği bir kolej haline gelecektir. Bir bu kadar mezunu ve mezun olacak öğrencileri, tıp eğitimi alabilecekleri bir okulun açılmasını beklemektedirler. Yakınoğlu'da bulunan tek bağımsız kız koleji olan İstanbul Amerikan Kız Koleji, bu bölgede Tıp Fakültesi kurulabilecek en uygun yerdir. Şu ana kadar 1.000.000 Dolar harcanarak alınan arazi ve üzerinde yapılmış olan binalara ek olarak yeni binalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Kolej'in Müdürü Dr. Mary Mills Patrick, yıllardan beri böyle bir Tıp Fakültesinin kurulması ile Ortadoğu'nun kızlarına eğitim olanaklarının verilmesini arzulamaktadır.

98

Dr. Patrick'in 1919-1920 yılı raporunda belirttiğine göre, bu dönemde süren bağış toplama kampanyasına en büyük katkı, Ohio'dan William Bingham'ın yaptığı 100.000 Dolarlık bağış olmuştur. Bu bağış Eylül 1919'da kızlar için Tıp Fakültesi kurulması işlemlerini hızlandırmıştır. Böylece 1920 yılında Amerikan Kız Koleji Tıp Fakültesi'nde, 2 yıllık Tıbbiye Hazırlık ve 4 yıllık Mezuniyet Sonrası Eğitim olmak üzere iki bölüm halinde öğretime başlanmıştır. Aynı dönemde İstanbul'da açılan bir başka tıbbi eğitim-öğretim kurumu, Amerikan BOARD Heyeti tarafından açılan Hemşirelik Okulu ve Amerikan Hastahanesi (the American Hospital)⁹⁹ olmuştur.

⁹⁷ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 55-56.

⁹⁸ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 56.

⁹⁹ 1920'de kurulan ve daha sonra Amiral Bristol Hastahanesi adını alan Nişantaşı'ndaki Amerikan Hastahanesidir.

Eğitim-öğretime başlamış bulunan Kolejin Tıp Fakültesi için Arnavutköy Kampüsü içinde, (William Bingham'ın annesi Mary Payne Bingham anısına) 1922'de Bingham Hall inşa edilmeye başlanmıştır. 1923'te kısmen tamamlanan Bingham Hall bu haliyle bile, Yakınoğlu'nun en modern binası ve en iyi donanımlı Tıp Fakültesi olmuştur. Ancak, 1924 yılında gelen acı haber, Dr. Patrick'i, hayalini kurduğu kolejin tam gerçekleştiği anda adeta yıkmış ve kolejin müdürlüğünden istifasına neden olmuştur. Bu durum kendi sözleriyle şöyle ifade etmiştir:

... Derken üzücü haber geldi. Kolejin Mütevelli Heyeti tarafından alınan ani karara göre; maddi sıkıntı ve fonların azalması nedeniyle kolejin Tıp Fakültesi öğretime devam edemeyecekti. Kararın açıklanmasının ardından Kolejin Müdürlüğünden istifa ettim ve Amerika'ya döndüm. Böylece Türkiye'deki eğitimin geliştirilmesi çalışmalarım, en iyi dileklerim ve ümitlerim boşa çıkmış oluyordu.... Kolejin Mütevelli Heyeti'nin tıp eğitimine son verildiği açıklamasından kısa bir süre sonra da Türk Hükümeti, çıkardığı yeni kanunla (Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu) eğitim-öğretim yapısını kendisinin yapması ile sınırlandırmıştır.¹⁰⁰

Amerikan Kız Koleji'nin 1920-1924 yılları arasındaki tıp eğitimi, Dr. Patrick için üzücü bir sonla noktalanmış, Türkiye'nin kızları için hedeflediği yüksek eğitim projesi de sona ermiş bulunuyordu. Bununla birlikte, 1922-1923 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne (Amerikan Kız Koleji'nden mezun) bayan öğrenciler kabul edilmiş ve Türkiye'de ilk kadın doktor bu fakültede tıp eğitimine başlayan kızlardan birisi olmuştur.

Dr. Patrick'in hedeflediği yüksek akademik standartlar zamanla, Türkiye'nin eğitim ihtiyacı doğrultusunda düzenlenen ders programları, sunulan seçmeli ders alma olanakları ve tiyatro, atletizm ve sosyal faaliyetleri kapsayan ders dışı faaliyetleri ile sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece Amerikan Kız Koleji, fen ve sosyal alanlarda yüksek eğitim veren bir kolej olmuştur.¹⁰¹ Kolejin mezun öğrencilerine 1917-1918 yılında Master derecesi (M.A. Degree) verilmiş, sonraki yıllarda ise lisans derecesi (B.A. Degrees, B.S. Degrees) verilmesi sürdürülmüş olmakla birlikte, 1924'ten itibaren Türk Milli Eğitim Bakanlığı emriyle lise düzeyinde ders müfredat programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu programın uygulamaya konmasından sonra, kolejin Amerika'daki denklik işlemleri tanınmamış ve kolej bu tarihten günümüze kadar geçirdiği çeşitli değişikliklerle birlikte ortaöğretim düzeyinde lise olarak öğretimini sürdürmüştür.¹⁰²

1920'den itibaren kolejin İngilizce Bölüm Başkanlığını sürdürmüş olan Kathryn Newell Adams, Dr. Patrick'in istifasından sonra kolejin Müdürü olmuştur. Miss. Adams kolejin planlı

¹⁰⁰ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 57.

¹⁰¹ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 58.

faaliyetlerini sürdürmesinin yanında, Kampüsün ağaçlandırılması ve güzelleştirilmesi için çalışmıştır. Miss. Adams'ın 1931'de kolejdeki müdürlük görevinden istifa etmesinden sonra bu makama, Kurucu Temsilcisi (Mütevelli Heyeti Temsilcisi) ve Kolejin Müdürü unvanıyla Dr. Marion Talbot getirilmiştir.

1929-1931 yılları arasında tüm dünyada yaşanan ekonomik buhran yıllarında Dr. Talbot, Robert Koleji ile yakın ilişki ve işbirliği içinde bulunmuş ve ekonomik sıkıntıları birlikte atlatmaya çalışmışlardır. Böylece 1931 yılında Dr. Talbot ile başlayan AGC-RC işbirliği, 1932 yılında Dr. Paul Monroe'nun her iki kolejin ortak Başkanı olmasına yol açmıştır. Amerikan Kız Koleji ise Nisan 1932'de İstanbul Amerikan Kolejleri Kız Kısmı (Girls' College faculty) olarak adlandırılmıştır. Bu birleşmeden kısa süre sonra Dr. Talbot Amerika'ya dönmüştür. Amerikan Kız Koleji ve Robert Koleji'nin idari yapısındaki bu büyük değişme şöyledir:

Robert Koleji (Erkek Kısmı) ve Amerikan Kız Koleji (Kız Kısmı) ortak Müdürü Dr. Paul Monroe yönetiminde, Amerikan Müdür Yardımcısı (American Vice-President) ve Amerikan Kız Koleji Dekanı olarak Dr. Elanor I. Burns¹⁰³ görevlendirilmiştir. 1932 yılında Türk Hükümeti tarafından, ülkede bulunan tüm yabancı okulların Türk Müdür Yardımcısı bulundurması ile ilgili emri gereği, Türk Müdür Yardımcısı olarak Hüseyin Pektaş (Robert Koleji.1903 mezunu ve öğretmenlerinden) görevlendirilmiştir.

Yukarıda ifade edilebildiği kadarıyla kolejın amaçları, yapısı ve işleyişi temel olarak 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Türk Milli Eğitim Bakanlığı talimatları doğrultusunda düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Bunun Dekan Elanor I. Burns tarafından ifadesi kendi sözleriyle şöyledir:

Amerikan Kız Kolejinde geçen zamanlarım; 1908'den 1950'ye kadar sürmüştür. Bu sürede Türkiye Mutlakıyet ve Teokratik Monarşi yönetim biçiminden demokratik Cumhuriyet yapısına geçmiştir. Kolej, Baskı Rejimi döneminde kendi kuralları içinde işlemiş, Cumhuriyet döneminde ise Türk Eğitim Sistemi yapısı içinde ve doğrultusunda işlemiştir.

1930'dan itibaren kolej, Uluslararası yapısından çok Amerikan-Türk öğretim kurumu olarak varlığını sürdürmüştür. Bunun bir nedeni Türkçe Kültür Derslerinin zorunlu olarak okutulması olurken, diğer nedeni kolejın ekonomik kısıntıları olmuştur. Az sayıda da olsa komşu ülkelerden öğretim ücretini ödeyebilenler ve yabancı öğrenci değişim programına tabi olanlar eğitim görebilmiştir.

¹⁰² Fincancı, **Ön.ver.**, s. 58.

¹⁰³ Dr. Elanor I. Burns, 1908'de Fizik Öğretmeni olarak geldiği kolejde 1924'te Dekan olmuş ve 1932'de Dekanlık görevi yanında Amerikan Kolejleri Müdür Yardımcılığı görevini de 1950'ye kadar sürdürmüştür. Geniş bilgi için Bkz.: Elizabeth B. Stanton, *Memorial Assembly for Miss Elenor Irene Burns* (İstanbul: 1952).

Okulun her dönem kendi içinde ilgisi ve misyonu olmuştur. Önceden beri kolejde, Amerikan kolejlerinde uygulanan fen ve/veya sosyal ilimler öğretim programı örnek alınarak uygulanmıştır. Fakat şimdi, mezunlarımızın gelişimleri ve kazanımları ile etkinliklerinin yükseldiği reddedilemez.¹⁰⁴

Özel Üsküdar Amerikan Lisesi (Üsküdar American Academy): Bu okul, 1873 yılında Adapazarı'ndaki Protestan İnas Mektebinde (Protestan Kız Okulu) Müdür Yardımcısı olarak görev yapan Amerikalı Miss Laura Farnham ve öğretmen Liele Parsons'ın Amerikan BOARD Heyetine yaptıkları başvuruların uygun görülmesi ile, 1876 yılında, İzmit/Gölcük yakınlarında Bahçecik Amerikan Yatılı Erkek ve Kız Okulu (Bahçecik Amerikan Zükur Mektebi) adıyla açılmıştır.

Bahçecik Amerikan Yatılı Erkek ve Kız Okulu (Amerikan Zükur Mektebi) adıyla anılan okul, Hristiyan nitelikleri önde gelen, iyi bir lise eğitimi vermesiyle tanınmış ve öğrencileri Ermeni ve Rum vatandaşların çocukları olmuştur. Kuruluşundan itibaren okulda anaokulu, ilkokul, hazırlık okulu, ortaokul ve lise kısımları bulunmaktaydı. Bu dönemde öğretim dili Ermenice olan okulun dört yıllık lise kısmında eğitim-öğretim programında "Matematik, Cebir, Trigonometri, Doğa Bilimleri, Tarih, Fransızca, İngilizce, Türkçe, İncil Okuma dersleri okutulmaktaydı. Ayrıca Erkek Okuluna bağlı yaklaşık 25 öğrencinin günde 3-5 saat çalıştığı Endüstri Atölyeleri (Workshops)" yer almaktaydı.¹⁰⁵

Dönemin Maarif Nazırı Münif Paşa tarafından bütün illere duyurulan (2 Rebiyülevvel 1304, 16 Kanunuevvel 1302, 16 Ramazan 1306) tarihli emirnameler üzerine okul 1886 yılında gerekli ruhsatname alınarak bir süre daha eğitime Bahçecik'te devam etmiştir.

Ancak okulun açılmasından sonra baş gösteren maddi sıkıntılar ile aynı okulda kız ve erkeklerin birarada bulunmasından doğan sorunların çözümü için, aynı bölgede bulunan bu iki okuldan birinin kapatılması yoluna gidilmiştir. Bu durumda Adapazarı'nda Protestan öğrencilerin daha fazla olması nedeniyle, 1888 yılında yerel hükümet yetkililerinin bilgileri ve izinleri ile, Bahçecik Amerikan Okulu, Adapazarı'ndaki Protestan İnas Mektebi'ne taşınmıştır. Okul, 1890 yılına kadar 60 mezun vermiştir.

1910 yılından itibaren Okul Müdürü Amerikalı Miss Mary Kinniney ve Müdür Yardımcısı Miss Farnham tarafından yönetilen okulun ruhsatnamesinin yenilenmesi için İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulmuştur.¹⁰⁶ Birinci Dünya Savaşı'na kadar

¹⁰⁴ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 59.

¹⁰⁵ Kocabaşoğlu, *Ön.ver.*, s. 158-159.

¹⁰⁶ Mary Kinniney'in Maarif Vekaleti'ne yazdığı dilekçe (11 Mayıs 1924/1340).

Adapazarı'nda eğitim faaliyetlerine devam eden okul, savaş esnasında bir süre kapalı kalmış ve bu sırada okulun ruhsatnamesi (kaza ile) kayıp olduğu, 11 Eylül 1333 (1916) tarihinde okulu denetleme için gelen müfettişlere bildirilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonrası Mütareke yıllarında okulun eğitim-öğretim faaliyetlerine bir süre ara verilmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında Yunan işgali ve bu sırada büyük bir yangın felaketi yaşayan okul tekrar İzmit'e taşınmış ve eğitime bir süre burada devam etmiştir.

1921 yılında savaş ve zorlamalar nedeniyle Kız Kısmı 242 öğrencisi ile birlikte, Adapazarı'ndan Üsküdar Bağlarbaşı'ndaki İstanbul Amerikan Kız Koleji'nin 1912 yılında terk ettiği Üsküdar Selami Ali Efendi Mahallesi Ekmekçibaşı Sokakta bulunan binalara, Erkek Kısmı ise Göztepe'ye taşınmıştır. Bu taşınma, Maarif Müdürlükleri ve yerel yöneticilerden izin alınmadan gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Amerikan İnas (Kız) Mektebi, Okul Müdürü Amerikalı Mary Kinniney ve çoğunluğunu Ermeni öğretmenlerin oluşturduğu kadro ile öğretimi sürdürmüştür. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte Okul İdaresi, mevcut ve ileride yayınlanacak her türlü kanun ve talimatlara uyacağını belirtmiştir. Bunun üzerine 5 Kasım 1924 (5 Teşrin-i Sani 1340) tarih ve 4564 sayılı emirle, Milli Eğitim Bakanı (Maarif Vekili) Vasıf Bey, okulun taşınmasını ve ruhsat verilmesini onaylamıştır.

1924 yılına kadar daha çok Ermeni azınlık okulu niteliğindeki okul, Lozan Andlaşması'ndan sonra Amerikan okulları kapsamında ele alınmaktadır. 3 Mart 1924 tarihli Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu gereği tüm yabancı okullarda olduğu gibi okulun Anaokulu, İlkokul ve Hazırlık kısımları tasfiye edilmiş ve MEB bağlısı ortaokul ve liseden oluşan özel yabancı ortaöğretim kurumu halini almıştır.

1924 yılı genelgesinin yayınlanması ile birlikte okulun ruhsatnamesi veya fermanının Türkiye Cumhuriyeti namına değiştirilmesi amacıyla Maarif Vekaleti tarafından istenen belge ve bilgiler (okulun derecesi ve geçmişi ile ilgili detaylı bilgiler, öğretmenlerin diplomaları, Amerikan okullarından alınan diplomaların Türkiye'deki denkliği ve kabulü yaptırılarak) hazırlanmış ve Ek 11'de fotokopisi sunulan 11 Mayıs 1340 (1924) tarihli mektupla dönemin Maarif Vekaleti'ne bildirilmiştir. Bunun yanında okul Sağlık müfettişi ve resmi hükümet mimarı tarafından yapılan denetimlerde binaların her yönüyle eğitim-öğretime uygunluğuna ilişkin raporlar yazıldığı belirtilmiştir.

Okulun kaybolan ruhsatnamenin yenilenmesi için İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'ne (Maarif Müdürlüğü'ne) başvuruda bulunmalarına rağmen, 1924 yılına kadar bu gerçekleşmemiştir. Bu süre içerisinde Maarif müfettişleri tarafından yapılan denetlemelerde

görülen eksik-aksak hususlar nedeniyle okulun bir süre kapatıldığı, Ek 12’de fotokopisi sunulan 14 Mayıs 1341 tarihinde İstanbul Maarif Müdüriyetine takdim edilmek üzere yazılan bir yazıdan anlaşılmaktadır. Bu denetimler sırasında okuldaki öğretmenlerin durumu, yapılan dini eğitim, uzman olmayan bir öğretmenin doktorluk yapması, okulun öğretim yapısı ve Ermeni öğretmenler tarafından verilen Ermenice eğitim konularında saptanan olumsuzluklar nedeniyle okul bir süre kapatılmıştır. Ancak daha sonra okulun tekrar açılması için talepte bulunulmuş, bu girişimler sonucunda okul 1925 yılında yeniden öğretime açılmıştır. Okul idaresi tarafından Milli Eğitim Müdürlüğü’ne verilen cevaplar, okulun yapısı ve işleyişi hakkında fikir vermesi bakımından aşağıda sunulmuştur:

1. Okulda, 13’ü Ermeni (12 bayan, 1 erkek), 4’ü Amerikalı, 5’i Türk olmak üzere toplam 22 öğretmen bulunmaktadır. Lise sınıflarında görev yapan öğretmenler Robert Koleji, Lozan, Chicago Üniversiteleri ve Amerikan Kız Koleji mezunu yüksek öğrenim görmüş öğretmenlerdir. Orta kısımda görev yapan Ermeni öğretmenler, kısmen Adapazarı Amerikan Okulunun genç mezunlarıdır. 1926 yılından itibaren Ermenice öğretim diline son verileceğinden, 6 Ermeni öğretmenin görevlerine son verilecektir. Okul idaresi onların yerine dil bilen Türk ve Amerikalı öğretmenler alacaktır. Bunun yanında okulda çalışan diğer personel de aşamalı olarak Türklerden oluşturulacaktır.

2. Okulda dini eğitim tamamen serbesttir ve isteğe bağlıdır. İlköğretim kademesinde haftada 2 saat, ortaöğretim kademesinde 1 saat olmak üzere Kitab-ı Mukaddes dersinden ibarettir. Ayrıca sabahları derse başlamadan önce 08.45’ten itibaren 10 dakika süren sabah duası ile yemekten önce kısa bir dua yapılmaktadır. Hristiyan olmayanlar dini eğitime ve dualara girmeye kesinlikle katılamazlar, yasaktır. Hristiyan öğrenciler ise, velilerinden izin kağıdı getirmeye mecburdurlar, bunu getirmeyenler dini eğitime ve duaya katılamazlar.”

3. Okulda 25’i Türk, 1’i Musevi, 7’si Rum, 228’i Ermeni olmak üzere toplam 261 öğrenci bulunmaktadır. Bunlardan 98 öğrenci yatılı, 163 öğrenci gündüzlüdür. Okul idaresi ücretsiz öğrenci kabul etmemiştir. Yatılı öğrencilerin bütün masrafı (yıllık 50 Lira) okul veznesine yatırılır. Okulda bulunan fakir, kimsesiz bir kaç öğrencinin masrafları ise, Amerika’dan bu çocukların aileleriyle ilgili zengin bir kaç kişi tarafından gönderilmektedir. Yurtdışından gelen bu yardımın miktarı her yıl değişmektedir. Gündüzlü öğrencilerin yıllık ücreti 50 Liradır. Öğrenci fakir ve liyakatli ise, bu miktar üzerinden indirim yapılabilmektedir. Okulun yıllık masrafı 12.050 Lirayı bulmaktadır.”

4. Okulda Tabiat Bilgisi (Nebatat ve Hayvanat) dersi veren Matmazel Zuhuri Kavalcıyan okulda öğretmen olarak çalışmaktadır. Chicago Üniversitesi'nden mezun olan Kavalcıyan, Haydarpaşa Tıp Fakültesinde denklik sınavına girmiş ve ruhsatname almıştır. Bununla birlikte okulda hastabakıcı olarak da görev yapmaktadır. Doktorluk yapması ve ilaç vermesi söz konusu değildir.

1926 yılından itibaren öğretim yapısındaki ilköğretim kademesi (Anaokulu, İlkokul ve Hazırlık Bölümleri) kapatılmıştır. Ortaokul ile liseden oluşan özel yabancı ortaöğretim kurumu niteliğinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bu tarihten itibaren okulun lise kısmı üç şubeye (bölüme) ayrılmıştır:

- 1- Kolej Şubesi (Collegiate Department); öğrencileri üniversiteye hazırlamak için,
- 2- Ticaret Şubesi (Commercial Department); öğrencileri ticaret ve iş hayatına hazırlamak için,
- 3- Ev Ekonomisi Şubesi (Home Economics Department); ev kadını adayı yetiştirmek için kurulmuştur.

1926 yılından itibaren okulun öğretim kadrosunu, Adapazarı'ndan Üsküdar'a okulla birlikte taşınmış bulunan Ermeni ağırlıklı kadro yerine Amerikalı öğretmenler oluşturmuştur. Türkçe ve Türkçe Kültür derslerinin tüm okulların ders müfredatlarına girmesiyle birlikte, Türk öğretmenler de kadroya alınmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren MEB bağlı yabancı okul olarak Türk kızlarına yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerini Üsküdar Amerikan Kız Koleji (Üsküdar American Academy) adıyla sürdürmüştür. 1990 yılından itibaren erkeklerin de okula alınmaya başlaması ile Üsküdar Amerikan Lisesi adını alarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi: Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde (1919-1922), Anadolu'da çeşitli amaçlarla açılmış bulunan Azınlık okullarının, misyonerlerin yardımıyla gelişmeye ve yayılmaya devam ettikleri bilinmektedir. Ancak bu dönemde yabancı okulların sayısında büyük artış olmamıştır. Bu dönemde açılan ve günümüzde İstanbul ili sınırları içinde faaliyet gösteren tek Amerikan okulu Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Rusya'da gelişen Bolşevik Devrimi'nin (1917) ardından yoğun olarak İstanbul'a göç eden pek çok beyaz Rus ve Ermeni kökenli kişiler ile Savaş sonrası İstanbul'da bulunan İtilaf Devletleri'nin işgal kuvvetlerindeki askerleri ve azınlıkların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Amerikan BOARD Heyeti tarafından sağlık hizmetleri görececek bir sağlık dispanseri kurulmasına karar verildi. O sırada İstanbul'da yeterli sağlık

olanaklarının bulunmaması da böyle bir kararın alınmasında etkili olmuştur. Bu girişimciliğe öncülük eden Arnavutköy'deki Amerikan Kız Koleji (AGC) Başkanı Dr. Mary Mills Patrick'in 1918 yılından itibaren yaptığı girişimler sonucu, yönetimin kolej bünyesinde Tıp Fakültesi kurulması kararlaştırılmıştır. Ancak daha önce de belirtildiği gibi, 1920'den itibaren kısa bir süre faaliyette bulunan Amerikan Kız Koleji Tıp Fakültesi, 1924 yılında maddi yetersizlikler nedeniyle kapatılmıştır.¹⁰⁷

Birbirinden bağımsız durumda bulunan Amerikan BOARD Heyetinin açmayı planladığı hastahane ile, bünyesinde Tıp Fakültesi kurmayı kararlaştırdığı Amerikan Kız Koleji arasındaki koordinasyonu sağlamak için bir komite kurulmuştur. Bu komitenin başkanlığına da İstanbul'daki Amerikan İşgal Kuvvetleri Komutanı olan Amiral Marc L. Bristol getirilmiştir. Amiral Marc L. Bristol Amerikan Hastahanesi ile buna bağlı Hemşire Okulunun kuruluş amacını "azınlıklara, göçmenlere ve Yakındoğu'da (özellikle İstanbul'da) bulunan Amerikalılara sağlık hizmeti vermektir." olarak belirtmiştir.

Böylece İstanbul'da kurulan ilk Amerikan Hastahanesi Çarşıkapı semtinde bir paşanın konağında hizmete açılmıştır. Zamanla görülen ihtiyaç üzerine hastahane binası çevresindeki binalardan birinde gerekli onarım ve düzenlemeler yapılarak 20 Mayıs 1920 tarihinde Türkiye'de ilk hemşire okulu, "Amiral Bristol Hastahanesi Hastabakıcılık Kursu" adıyla kurulmuştur.¹⁰⁸

Amerikan Hastahanesi'nin ilk Başhekimisi Amerikalı Operatör Dr. A. Hoover, Hastabakıcılık Kursunun ilk Müdürü de Amerikalı hemşire Anna Rothsock olmuştur. Kursun eğitim araç-gereçleri ve masrafları Amerikan Kızılhaç'ı ve Yakındoğu Yardım Derneği (Near East College Association, NECA) tarafından karşılanmıştır.

Hastabakıcılık Kursu, 20 Ağustos 1920'de öğretim kadrosunu oluşturan 5 hemşire ile Azınlık kızlarına öğretim vermeye başlamıştır. 2,5 yıllık bir öğretim programı uygulanması sonunda ilk mezunlarını 1923'te vermiştir. 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra kapatılması düşünülmüştür. Ancak daha sonra, Türk Hükümeti'nin yaptığı kanunlar ve düzenlemeler doğrultusunda Lozan Andlaşması'na dayanarak, yabancı okul statüsünde faaliyetlerine devam etmesi kararlaştırılmıştır. Yeni statüsü içinde Amerikan Hastahanesi Hastabakıcılık Kursunun amacı şöyle ifade edilmiştir:

¹⁰⁷ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan Günümüze)* (Ankara: 1982), s. 203.

¹⁰⁸ Gülsevim Çeviker, *Amiral Bristol Özel Hemşirelik Lisesi Tarihçesi* (İstanbul: 1998), s: 1 (teksir).

1. Yakınoğu'daki Amerikalıların sağlık gereksinimlerini karşılamak,
2. Milliyet ve din farkı gözetmeksizin herkese sağlık hizmeti sağlamak,
3. Türkiye'nin acil hemşire ihtiyacını bir derece karşılamaktır.¹⁰⁹

Yukarıda görüldüğü gibi, kuruluşundan üç yıl sonra amacı değişen kurs, 1923 yılında Taksim/Sıraselviler'deki Alman Hastahanesi'ne taşınmış, 2 yıl burada eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürdükten sonra 1925'te Nişantaşı'na (şimdiki Kız Enstitüsünün bulunduğu binaya) taşınmıştır.

Hastabakıcılık Kursunun 1920'de açılış ruhsatnamesi olup olmadığı hakkında kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak söz konusu bu okulun 1927 yılında alınmış Osmanlıca ruhsatnamesi ve 1928'deki Harf Devriminden sonra 1930 yılında yeniden düzenlenmiş ikinci ruhsatnamesi bulunmaktadır. Kuruluşundan itibaren 2.5 yıllık eğitim-öğretim programı doğrultusunda faaliyet gösteren okulun öğretim süresi 1929'da 3 yıla çıkarılmış, 1931 yılında da adı "Amiral Bristol Hastahanesi Hastabakıcılık Dershanesi" olarak değiştirilmiştir.

Okul, 1950 yılında bugün Amerikan Hastahanesi'nin bulunduğu binadaki, 34 öğrenci ve 16 mezun öğrenciyi ancak barındıracak büyüklükteki yerine taşınmıştır. Burada eğitim-öğretim faaliyetlerini özel yabancı öğretim kurumu olarak sürdürmüş olan Amiral Bristol Hastahanesi Hastabakıcılık Dershanesi, 1957'de ortaokul sonrası 4 yıllık meslek lisesi statüsünü elde etmiştir. Daha sonra MEB Talim ve Terbiye Kurulunun önerisi ve 16/02/1976 tarih ve 26 sayılı kararıyla okulun adı, "Amiral Bristol Özel Hemşirelik Lisesi" olarak tescil edilmiştir. Bu tescil sonucunda resmi Sağlık Meslek Lisesi dengi okul statüsünü elde etmiş ve resmi okullarla denkliğı kabul edilmiştir. Daha sonra okulun adı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23/06/1981 gün ve 86616 sayılı emirleriyle, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na uygun olarak "Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi" olarak değiştirilmiştir.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, bağlı bulunduğu vakıf tarafından yapılan yardımın giderek kısılması dolayısıyla 1991/1992 yılında kapanma durumuna gelmiştir. Dört yıllık tasfiye sürecinde her yıl birer sınıf mezunlarını vererek 1994 yılında okulun lise kısmı tamamen kapanmıştır. Ancak 1992-1993 öğretim yılından itibaren okul, eğitime gönül vermiş kişi ve kurumların desteğı ile, lise sonrası iki yıllık "Hemşirelikte Tamamlama Programı" uygulamasına geçilmiştir. Bu programlar Sağlık Bakanlığı'nın 24/04/1991 tarih ve 2410 sayılı, MEB 22/01/1992 tarih ve 51152 sayılı onayları ile uygulanmaya başlanmıştır.

¹⁰⁹ Ayn., s: 2.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, kuruluşundan bugüne değin, Türkiye'nin ilk ve tek özel Sağlık Meslek Lisesi olma özelliğini korumuştur. Okul 27 Şubat 1995 tarihinde Vehbi Koç Vakfı tarafından Amerikalılardan devralınmıştır. Amiral Bristol Hastahanesi ile birlikte gerçekleşen bu devir işlemlerinden sonra, gerek hastahane binasını yenilenmesi ve gerekse okulun yeni bir binaya kavuşması da kısa sürede çözümlenmiştir. Vehbi Koç Vakfı tarafından inşa ettirilen yeni okul binasının da bir kaç yıl içinde hizmete girmesi beklenmektedir. 1995/1996 öğretim yılından itibaren Amerikan BOARD Heyeti'ne bağlı olmaktan çıkıp, Vehbi Koç Vakfı'na bağlanan okul, özel Türk eğitim kurumu haline gelmiştir.

Mevcut uygulamadaki lise sonrası iki yıllık hemşirelik eğitimi tamamlama programı, Türkiye genelinde Yüksek Sağlık Şurası'nın aldığı karara göre kaldırılmıştır. Bu nedenle 1997-1998 yılında okula alınan 70 kişilik 1. Sınıf (iki şube) öğrencilerini mezun ettikten sonra, 1999 yılından itibaren Koç Üniversitesi bünyesinde 4 yıllık lisans eğitimi veren Yüksek Okul statüsünde yeniden örgütlenmesi planlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yabancı Okullarla İlgili Anayasal ve Yasal Düzenlemeler

Osmanlı İmparatorluğu'nda uzun yıllar faaliyet gösteren yabancı okulların hukuki yapısındaki belirsizlik Türkiye Cumhuriyeti'ne de miras kalmıştır. Bu belirsizliğin giderilmesi taraflar açısından büyük önem taşımıştır. Lozan Andlaşması'na kadar geçen süre içerisinde bu okullar, sırasıyla şu yasal düzenlemelere konu olmuştur:

Islahat Fermanı (1856). - Islahat Fermanı'nda "... her bir cemaat, maarif ve harf ve sanayie dair milletçe mektepler yapmaya izinlidir. Fakat bu çeşit mekatib-i umumiyenin ders verme şeklini ve muallimlerini seçme işi, üyeleri padişah tarafından seçilmiş Türk ve azınlık bilginlerinden karma bir Meclis-i Maarifin nezaret ve teftişi altında olacaktır." ifadeleriyle azınlık tarafından açılacak okullarla izin verildiği, bazı esasların getirildiği görülmektedir. Ancak, azınlıklar okul açmak için gerekli para ve öğrencileri bulunmasına karşın, yeterli yönetici ve öğretmen bulamamışlardır. Bu durumda okul açmak isteyen azınlıkların yardımına, yabancı misyonerler yetişmiştir. Özellikle 1860'tan sonra Amerikan misyonerlerinin yardımıyla Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Protestan Ermeniler için çok sayıda ilk okullar, orta dereceli okullar ve ilahiyat okulları açılmıştır. Islahat Fermanı ile ayrıca, yabancı gerçek kişilere gayri menkul sahibi olma hakkı tanınmıştır. Bu hükme dayanarak, 1863'te açılan Amerikan Robert Koleji için Rumelihisarı arkasındaki arazi satın alınmıştır.

Maarif-i Umumiye Nezareti'nin Vazifelerine Dair Genelge (3 Mart 1861). - Bu genelgedeki “Yüksek Okullar olan Harbiye, Bahriye ve Tıbbiye dışındaki tüm okulların Maarif-i Umumiye Nezareti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı'na) bağlı olacaktır” hükmü ile, yüksek okul dışındaki tüm okulların tek bakanlık altında toplanması istenmiştir. Yapılmak istenen düzenlemelerin ilk basamağı denilebilecek bu genelgeden sonra, 10 Şubat 1864 tarihinde Genel Eğitim Kurulu (Meclis-i Maarif-i Umumiye) ve Özel Okullar Dairesi (Mekatib-i Hususiye Dairesi) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu ikili yapının yanında, 1865'te Tercüme Dairesi'nin de kurulması ile, yabancı okullarda okutulan ve genelde yurtdışından getirilen kitapların kontrolünü de amaçladığı düşünülmektedir.¹¹⁰

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869). - Bu dönemde yabancı okulların içinde yer aldığı özel okullar, Nizamnamenin 1. Maddesinde “yalnız nezareti devlete, tesis ve idaresi şahıslar veya cemaatlere aittir” şeklinde tanımlanmıştır. Yine bu okulların kuruluş ve finansmanı ile denetim ve kontrolü ile ilgili hususlar, Nizamnamenin 129. ve 130. Maddelerinde belirlenmiştir.¹¹¹

1876 Kanun-u Esasisi (1876 Anayasası). - 1876 Anayasasının 15. Maddesinde yer alan “Emr-i tedris serbesttir” hükmü ile yabancı okullara eğitim-öğretim özgürlüğü getirilmiştir. Ülkedeki bütün okullarda olduğu gibi, yabancı okulların hem nicelik hem de niteliğinde gelişmeler olmuştur.¹¹²

1901 ve 1913 tarihli Antlaşmalar. - Bu antlaşmalar ile Fransızlara ait kurumların varlıkları Osmanlı İmparatorluğu tarafından resmen tanınmıştır. Bu durumdan kapitülasyonlardan en fazla yararlanma hakkına sahip devletler grubundaki Amerika, İngiltere, İtalya, Rusya ve diğer devletler de yararlanmıştır.

Cemiyetler Kanunu (3 Ağustos 1909). - Bu kanun ile cemiyetlere (vakıflara) gayri menkul sahibi olma hakkı verilmiştir.

İmtiyaz-ı Ecnebiyenin İlgası Üzerine Ecnebler Hakkında İcra Olunacak Talimname (1914). - Yabancıların Ayrıcalıklarının Kaldırılması Üzerine Yabancılar İçin Uygulanacak İşlemler Hakkındaki Yönetmelik ile, mevcut yabancı okulları da içine alan kurumların tanınmaları hakkında yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Memalik-i Osmaniyyede Bulunan Ecneblerin Hukuk ve Vezaifine Dair Kanun (23 Şubat 1914). - Osmanlı Topraklarında Bulunan Yabancıların Hakları ve Görevleri İle İlgili

¹¹⁰ Koçer, Ö.n.ver., 1987, s. 88.

¹¹¹ Koçer, Ö.n.ver., 1974, s. 115.

Kanun'un geçici maddesi ile, okul açan yabancıların kazanılmış haklarının, devletin kanun ve nizamlarına uyulması şartıyla saklı tutulacağı hükmü getirilmiştir.

Mekatib-i Hususiye Talimnamesi (Özel Okullar Yönergesi) . - 1915 yılında yürürlüğe giren Özel Okullar Yönergesi (Mekatib-i Hususiye Talimnamesi)¹¹³ ile özel okulların açılış ve işleyişiyle ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir. Cumhuriyet döneminde de azınlık ve yabancı okulları ile ilgili olarak uzun süre yürürlükte kalmış olan bu yönerge, 1935 ve 1940 yılı genelgelerinde, o zamanki adıyla Maarif Vekaleti olan Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde "Yabancı Okullar Yönergesi" olarak düzenlenmiş ve yeniden yayınlanmak suretiyle işlerliğini sürdürülmüştür.

Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okulların Gelişimi

Yabancı Okulların Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Tanınması

Lozan Antlaşması'nın¹¹⁴ imzalandığı 24 Temmuz 1924 günü Lozan'daki Türk heyeti başkanı İsmet Paşa ile İngiliz, Fransız ve İtalyan heyetleri arasında mektuplar alınıp verilmesi ile Türkiye'de bu devletlere bağlı kurumların varlığı tanınmış oldu.

Türk Delegasyonu Başkanı İsmet Paşa tarafından İtalya, İngiltere ve Fransa'ya yazılmış mektupların üçü de hemen aynı ifadeleri taşımaktadır. Lozan Andlaşması'nda yer alan 24 Temmuz 1923 tarihli mektuplarda¹¹⁵, 30 Ekim 1914¹¹⁶ tarihinden önce varlıkları Osmanlı İmparatorluğu tarafından tanınmış olan eğitim-öğretim kurumları Türkiye tarafından da tanınmıştır. Yine aynı mektupta Türkiye'de bulunan yabancılar ve yabancı kurumların Türk kanunlarına tabi olacakları belirtilmiştir.¹¹⁷ Bununla birlikte, yabancı okullarla ilgili düzenlemeler, ilgili devletlerin Türkiye'nin içişlerine karışması için bir vesile olmuştur. Türkiye'nin bu müdahalelere karşı çıkması üzerine ortaya çıkan uyuşmazlıklar 1925-1926 yıllarına kadar devam etmiştir.

¹¹² Akyüz, *Ön.ver.*, s. 154.

¹¹³ 20 Ağustos 1331 (1915) tarihinde yürürlüğe giren talimname Takvim-i Vekayi'nin (Resmi Gazetenin) 13 Eylül 1331 (1915) tarihli nüshasında yayınlanmıştır. Daha sonra Tebliğler Dergisi'nin 132. ve 133. Nüshalarında yayınlanmıştır.; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Milli Eğitimle İlgili Kanunlar-II).

¹¹⁴ Lozan Andlaşması hakkında geniş bilgi için bakınız: Seha L. Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler* (Ankara: 1973), c. I-V. ; R. Ekrem Koçu, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar 1300-1920 ve Lozan Andlaşması* (İstanbul: 1934), Ek kısım.

¹¹⁵ İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)* (Ankara: 1983), c. I., s. 223-224. ; Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 199-200.

¹¹⁶ Cem Sar ve Mehmet Gönlübol, "Lozan'dan Sonra Türk Dış Politikası (1923-1939)", *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, (Dokuzuncu Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1996), s. 55'te 30 Ekim 1918 şeklinde geçmektedir.

¹¹⁷ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 201.

Lozan Andlaşması'ndan sonra kabul edilen Özel Okullar Yönergesi hükümleri gereğince Türkçe'den başka bir dilde öğretim yapan okullarda, özellikle tarih ve coğrafya derslerinin Türk öğretmenleri tarafından ve Türkçe olarak okutulması gerekiyordu. Ancak İngiltere, Fransa ve İtalya, söz konusu Lozan mektuplarını ileri sürerek Türkiye'de yabancı okulların öğretim işlerine karışamayacağını iddia etmişlerdir. Türk ülkesinde kapitülasyonlar rejimini yeniden canlandıracak nitelikte olan bu iddia, Türk Hükümeti tarafından kesinlikle reddedilmiştir. Lozan Konferansı'na gözlemci sıfatıyla katılan Amerikan temsilcileri ile Türk temsilcileri arasında bir süre önce kesilmiş bulunan iki devlet arasındaki ilişkileri yeniden kurmak amacıyla 6 Ağustos 1923'te bir anlaşma imzalanmıştır. Ancak bu anlaşma, A.B.D. Senatosu tarafından "Türkiye'deki Amerikan din ve eğitim kurumlarına çalışma hürriyeti verilmediği" bahanesiyle onaylanmamıştır.¹¹⁸

Hukuki Durumu . - Günümüzde halen faaliyetlerini sürdüren yabancı okulları hukuki açıdan aşağıdaki gibi üç gruba ayırmak olanaklıdır.

Lozan Mektuplarına Muhatap Devletlere Ait Öğretim Kurumları: Türk Hükümeti tarafından varlıkları kabul edilen yabancı okulları, Lozan mektuplarının andlaşma hükümleri çerçevesinde 13 Ağustos 1931 tarihinden itibaren 7 yıllık süre sonunda geçerliliği kalmamıştır. Dolayısıyla bu kurumlar hakkında Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuki sorumluluğu da kalmamıştır. Lozan mektuplarının geçerliliğini yitirmesine rağmen bu okullar Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nca "Lozan mektupları hükmünden düşmüş olmakla beraber, tanımaya devam edilmesi" hükmü ile varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Böylece bu kurumlar açısından "kazanılmış haklar" (müktesep haklar) durumu doğmuştur.¹¹⁹

Amerika Birleşik Devletleri'ne Ait Öğretim Kurumları: ABD'nin Lozan Konferansı'nda taraf devletlerden olmayışı nedeniyle, Lozan Andlaşması maddeleri arasında Amerikan kurumlarına ilişkin bir madde yer almıştır. Bununla birlikte 1 Ekim 1931 tarihinde imzalanmış olan Oturma (İkamet) Sözleşmesi'nin 1 inci maddesinde; "Her iki memleket tebaasına ve şirketlerine diğer memleket arazisinde tatbik edilecek ikamet, maksi aram, şartlara ve kezalik mali tekalif ve kazai selahiyet nokta-i nazarından... en ziyade müsaadeye mazhar

¹¹⁸ Sar ve Gönlübol, **Ön.ver.**, s. 61-62.

¹¹⁹ Maarif Vekaleti, **Türkiye'de Yabancı Müesseselerin Durumu Hakkında Rapor** (Ankara: 1956), s. 22-31,

üçüncü memleketlere bahş edilmiş ve edilecek aynı muameleyi kaffeyi ahvalde bahşedecektir” hükmü yer almıştır.”¹²⁰

Bu maddenin Türkçe metninde şirketler ifadesi yer alırken, sözleşmenin İngilizce metninde Amerikan hukuk dilinde sadece manevi şahıs (tüzel kişi) manasını ifade eden Corporations kelimesi vardır. Türkçe ve İngilizce metinler arasındaki bu farklılık ve yorum, Amerikan kurumlarını da İngiliz, Fransız ve İtalyan kurumları statüsüne ulaşmasını sağlamıştır.¹²¹

Diğer Devletlere Ait Öğretim Kurumları: Avusturya, Almanya, İran ve Bulgaristan’a bağlı (1997/98 Eğitim-Öğretim Yılı itibariyle İran ve Bulgaristan’a ait okul bulunmamaktadır) okulların durumu farklıdır. Bu okullar 1914’ten önce kurulmuşlardır ve hukuken bu devletlerin uyruğunda olarak Türkiye Cumhuriyeti tarafından onaylanmıştır. Bu kurumlar hakkında milletlerarası antlaşmalarda geçmiş bir hukuki sorumluluk yoktur. Fakat 1914 yılından önce varlıklarının fermanlarla (özel izinlerle) kabulü, iç ve devletlerarası hukuk kuralları gereğince faaliyetlerini sürdürmelerine izin verilmiştir.¹²²

Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okullarla İlgili Anayasal ve Yasal Düzenlemeler

Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) . - 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun 1. Maddesinde; Türkiye’de bulunan bütün eğitim-öğretim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olduğu belirtilmiştir. Kanunun 2. Maddesinde ise; diğer bakanlık veya özel kuruluşlarla vakıflara bağlı olarak faaliyet gösteren bütün eğitim kurumlarına el konulması, okulların tümünün yönetim itibariyle merkezi idareye ve tek bir makama bağlanması hükme bağlanmıştır.¹²³

1924 Yılı Genelgesi . - 1924 yılı, Türkiye Cumhuriyeti eğitim sisteminde önemli karar ve uygulamaların başlangıç yılı olmuştur. Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu ile başlayan Laik Eğitim Sistemi’ni şekillendirme çabaları, aslında Osmanlı Devleti döneminde Tanzimat Fermanı ile başlayan değişim sürecinin, yeniden yapılmak istenip de bir türlü gerçekleştirilemeyen çalışmalarıdır. Bu genelge ile Atatürk’ün önderliğindeki Türkiye Cumhuriyeti’nde, Batı eğitim sisteminde dahi henüz tam olarak görülmeyen laik eğitim sistemi gerçekleştirilmiştir.

¹²⁰ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 204-205.

¹²¹ Maarif Vekaleti, *Türkiye’de Yabancı Müesseselerin Durumu Hakkında Rapor* (Ankara: 1956), s. 31-33.; Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 205.

¹²² Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 206.

¹²³ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 217.

Atatürk, 1924 yılında Fransız gazeteci Maurice Pernot ile yaptığı görüşmede yabancı okulları (Fransız okulları) hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir.¹²⁴

Biz istiyoruz ki okullarınız kalsın. Ancak oralardaki dini propagandalarından şüphe edebiliriz. Fakat Türkiye’de bizim okullarımızın bile elde edemediği imtiyazlara yabancı okulların malik (sahip) olmasını kabul edemeyiz. Kuruluşlarınız, aynı nitelikteki Türk kuruluşlarına konulmuş kanun ve düzenlere uydukça yerinde kalabilir.

Yeni Türkiye’nin yöneticileri, kendi okulları için kabul ettikleri ve uygulamaya başladıkları laik eğitim esaslarının azınlık ve yabancı okullarında da aynen uygulanması için büyük titizlik göstermişlerdir. Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu kabul edildikten sonra Türk Hükümeti, ülkedeki bütün yabancı okullara yolladığı bir genelge ile aşağıda belirtilen kurallara uyulmasını istemiştir.¹²⁵:

- 1) Bu okullarda din esaslarına dayanan eğitim ve din propagandası yapılmaması,
- 2) Okul kitaplarından aziz resimlerinin çıkarılması,
- 3) Okul binalarındaki haçların indirilmesi.

Bazı okullar hükümetin isteklerini yerine getirdikleri halde, bazıları Osmanlı devrinden kalma alışkanlık ile, bu kuralları pek de önemsememişlerdir. Bunun üzerine Hükümet, isteklerine uymayan okulları kapanmıştır. İzmir’de bazı Fransız okulları kapanalar arasındadır. Lozan Antlaşması’nda mektuplarla okullarının varlığı kabul edilen devletlerden İngiliz, Fransız ve İtalyan siyasi temsilcileri araya girmiş ve anlaşmaya uyulmadığını öne sürmüşlerdir. Ancak Türk Hükümeti’nin kararlı tutumu üzerine geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Söz konusu kanunun gereklerine uyana kadar bu okullar kapalı kalmıştır.¹²⁶

1924 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu) . - 1924 Anayasası’nın 80. Maddesinde “Hükümetin denetim ve kontrolü (nezaret ve murakabesi) altında her türlü eğitim serbesttir” hükmü yer almıştır. Bu madde ile hükümetin denetim ve kontrolünde olan öğretim serbest bırakılmıştır. 3 Mart 1924 tarih ve 431 sayılı kanunla halifelğin kaldırılmasından sonra kabul edilen anayasada, söz konusu serbest eğitimin, laik esaslar çerçevesinde gerçekleşmesi benimsenmiştir.

1925 Yılı Genelgesi . - 26 Eylül 1925 tarihinde yayınlanan 3965 sayılı genelgede de, yabancı okulların çalışmalarıyla ilgili detaylı bir düzenleme çabası görülmektedir. Arka arkaya

¹²⁴ İlhan Başgöz, *Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1983), s. 82.

¹²⁵ Başgöz, *Ön.ver.*, s. 79-84.

¹²⁶ Başgöz, *Ön.ver.*, s. 81.

yayınlanan genelgeler, Türk okullarında kabul edilen esasların buralarda da uygulanmasını sağlamaya yöneliktir. Bu genelge ile yabancı okulların aşağıdaki hususlara uymaları istenmiştir:

127

1) Hiç bir okulda Türk ve Türk Devleti aleyhine derslerde veya ders dışında bir kelime ve ifade bulunmayacak.

2) Hiç bir okul kitabında Türklerin dününü ve bugününü kötüleyen cümleler bulunmayacaktır.

3) Türk tarihine ve coğrafyasına ilişkin en küçük bir yanlış, ders kitaplarında, duvar panolarında görülmeyecektir.

4) Türk toprakları hiç bir memleketin parçası olarak gösterilmeyecektir.

5) Ders kitaplarında hiç bir yabancı devletin propagandası yer almayacaktır.

6) Bütün yabancı okullarda haftada 5 saat Türk Dili, Türk Tarihi ve Coğrafyası okutulacaktır.

7) Bu dersleri okutan öğretmenler Türk olacak ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seçilecektir.

8) Okullarda her türlü dini propagandanın yapılması yasaktır.

9) Dini semboller ancak okulların kiliselerinde bulunabilir. ¹²⁸

10) Okul kitaplarının hiçbirisinde dini telkinler yapan semboller bulunmayacaktır.

Genelgenin maddelerinden anlaşılacağı gibi, okullarda Türk Devleti'ni yıkıcı, toprak bütünlüğünü zedeleyici, Türk varlığını reddeden, Türk tarihini küçük düşüren, yabancı devlet propagandası yapan, Türk yurdunda başka devlet ülküsüne hizmet edenler vardır. Bu genelgede yer alan hükümler ve gerekçeleri, tehdit ve tehlikenin boyutlarını göstermesi bakımından tarihi öneme sahiptir. Diğer bir konu ise, dini propaganda ve dini sembol bulundurmanın devam etmekte oluşudur. 1925 yılında bir yandan Atatürk İnkılapları içinde yer alan tekke ve zaviyelerin kapatılması, tarikatların yasaklanmasına ilişkin kanun çıkarılırken, diğer yandan azınlık ve yabancı okullarında dini (misyoner) faaliyetler göstermeye devam edenlere engel olunmaya çalışılmaktadır.

1926 Yılı Genelgesi . - Azınlık ve yabancı okullarıyla ilgili olarak yayınlanan bu genelge, Özel Okullar Yönergesi (Mekatib-i Hususiye Talimnamesi) ile birlikte o güne kadar

¹²⁷ Başgöz, *Ön.ver.*, s. 81.

¹²⁸ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 220'de "Okullarda dini semboller bulunmayacaktır, her türlü dini propagandanın yapılması yasaktır" şeklinde geçmektedir.

yayınlanan genelgelerdeki ana hükümlerin uygulanıp uygulanmadığı hususunda yapılan denetimlerde görülen aksaklıkları kapsamı bakımından önemlidir. 7 Şubat 1926 tarihinde yayınlanan genelgede şu maddeler bulunmaktadır:¹²⁹

1) Yabancı okulların ruhsatnameleri iyice incelendikten sonra ruhsatnamede yer almayan alanlarda faaliyet göstermelerine izin verilmeyecektir. Sahip oldukları ruhsatnameler ile Özel Okullar Yönergesi'nin izin verdiği çerçevede çalışabilirler. Bunun dışında faaliyet göstermelerine izin verilmeyecektir.

2) Yabancı okullarında Türkçe, Türk Tarihi ve Coğrafyası derslerini okutacak öğretmenler Bakanlıkça belirleneceğinden, bu görevi üstlenecek öğretmenlerin tespitinde Bakanlığa isim bildirilecektir. Tavsiye edilenlerin Türk ve milli duygu sahibi olmaları gerekmektedir.

3) Bazı okulların başta ders araç-gereçleri olmak üzere gerekli olanaklarından yoksun oldukları görülmektedir. Bu okullar denetlenecek, eksiklerini tamamlamayan okulların öğretime devam etmelerine izin verilmeyecek, durum Bakanlığa bildirilerek Bakanlık emri alındıktan sonra bu emir doğrultusunda hareket edilecektir.

4) Bazı okulların fakir öğrencileri, öğrencilikle bağdaşmayacak (süfli) hizmetlerde kullandıkları görülmüştür. Bu durum bir an önce engellenecektir.

5) Okul kayıtlarının Türkçe tutulmadığı tespit edilmiştir. Kayıtların Türkçe tutulması sağlanacak, buna uymayan okullar kapatılmak üzere Bakanlığa bildirilecektir.

6) Bazı okullarda Özel Okullar Yönergesi hükümleri bilinmemekte, bu nedenle yanlışların yapıldığı beyan edilmektedir. Makbuz karşılığı her okula birer adet yönergenin verilmesi ve bu yönergenin hükümlerinin bilinmemesinin mazeret sayılmayacağı tebliğ edilecektir.

7) Bütün okullarda, en seçkin yere 80x66 boyutlarında bir Atatürk fotoğrafı asılacaktır.

8) Okulların tertipli ve düzenli olmaları sürekli kontrol edilecektir.

9) Okul kiliselerine ibadet etmek için de olsa yabancıların girmesine izin verilmeyecektir.

10) Şimdiye kadar yayınlanan genelgelere rağmen bazı okulların ders kitaplarında dini propaganda amacıyla EİZZE (azizlerin) resimleri görülmüştür. Bunlar derhal çıkarılacak, kiliselerden başka yerlerde salıp (haç) takılmasına izin verilmeyecek, aksine harekette bulunan okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin görevlerine son verilecektir.

¹²⁹ Vahapoğlu, Ö.n.ver., s. 221-223.

11) Yabancı ilkokulları; ilköğretim müfettişleri genel müfettişlikten alacakları programa göre denetleyecekler ve raporlarını iki nüsha hazırlayarak Maarif Müdürüne vereceklerdir. Yabancı okulların orta (tali) kısımları ise; genel müfettişler, maarif müdürü ve memurları tarafından teftiş edilecektir.

12) Önceden kapatılmış olan yabancı okullarının gizli olarak faaliyetlerine devam ettikleri öğrenilmiştir. Bu tür gizli faaliyette bulunan okullar tespit edildiğinde, o vilayetin Maarif Müdürü ve memurları meslekten ihraç edileceklerdir.

13) Azınlık okullarındaki öğretmenlerin kimlikleri, yeterlilikleri, diplomaları ve diğer gerekli evraklarının incelenme yetkisi Maarif İdarelerine aittir. Bu evraklar üzerinde yapılan incelemelerde uygun olmayanlar kabul edilmeyecektir.

14) Maarif Müdür ve memurları azınlık okullarını bizzat denetleyecekler ve ilköğretim müfettişleri ile denetime tabi tutulacaklardır.

1926 yılı genelgesinde yer alan bu hükümler, azınlık ve yabancı okullarında Osmanlı döneminde olduğu gibi aksaklıkların sürmekte olduğunu göstermektedir. Bu genelge ile, bu aksaklıkların etkin denetimler yoluyla ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

Aslında yabancı okullar için getirilen koşullarla, hükümete oldukça geniş yetki verilmiştir. Bu yetki ile, tarih dersinde okutulan herhangi bir kitapta veya verilen herhangi bir derste yanlış bulmak hiç de zor olmayacak ve hükümet isterse bu okulları kolayca kapatabilecekti. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti, yabancı okulları kapatmak yerine titiz bir denetimle Türk gençliğine eğitim sunmayı tercih etmiştir. Ancak 1927 yılında Bursa Amerikan Koleji'nde üç Türk kızının Hristiyan olması (Tanassur Hadisesi), yabancı okullarında dini propaganda konusunda bazı endişeleri haklı çıkarmıştır. Bu endişeler dolayısıyla Bursa Amerikan Koleji, Cumhuriyet döneminde hükümet tarafından kapatılan ilk ve tek yabancı okul olmuştur.¹³⁰

Buna rağmen Türk hükümetinin yabancı okullar hakkındaki görüşlerinin pek değişmediği, devrin sözcülerinden sayılabilecek Cumhuriyet gazetesinde 1933 yılında yayınlanan bir makalede şöyle ifade edilmektedir.¹³¹:

Yabancı okullar hakkında bizim görüşlerimiz açıktır. Biz yabancı okulların varlığına ve yenilerinin açılmasına karşı çıkmıyoruz. Ancak onların da Cumhuriyetin laiklik ilkesine uymasını istiyoruz. Liselerimize Fransa'dan öğretmen çağırıyoruz. Derslerini Fransızca okutacak laik bir

¹³⁰ Başgöz, Ö.n.ver., s. 81.

¹³¹ Cumhuriyet Gazetesi (5 Şubat 1933), s. 2. ; Başgöz, Ö.n.ver., s. 82-83.

okulun açılmasına da karşı değiliz. Bunu memleketimize bir hizmet sayıyoruz. İngiliz, Amerikan ve Alman okulları için de görüşlerimiz aynıdır. Ama bu okulların bazılarında, din dersleri okutulduğu veya buna niyetlenildiği bildirilmektedir. Yeni rejimimiz laikliğin modern bir ilke olduğuna inanıyor. Rejimin bu ilkesini bozacak hiçbir harekete izin vermeyiz. Bu okullara yapılacak iki iş kalıyor: Ya din derslerini okutmamak, ya da memleketi terk etmek.

Yabancı okullar, Türk Hükümeti'nin gösterdiği bu titiz çalışma ve laiklik ilkesinin toplumun her alanında olduğu gibi eğitim alanında da kesin bir şekilde uygulamasının karallıklarla sürdürülmesi üzerine, gerekli değişimleri yapmak üzere kendi programlarını gözden geçirmeye başlamışlardır. Frank A. Stone tarafından 1984 yılında yayınlanan *Academies For Anatolia* adlı kitabında, Cumhuriyet Hükümeti'nin laiklik ilkeleri ile misyoner okulları arasındaki çatışmanın, bu okulların programlarında ve yöneticilerinde olumlu etki yaptığını ileri sürmüştür. Amerikan Misyoner örgütü ABCFM'nin Amerika'daki merkezinde ve Türkiye'deki Amerikan BOARD Heyeti tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda, din dersleri okutmak görevi bu okullardan alınmış, ders programları laikleştirmiştir. Böylece bu okullar din derslerine ağırlık vermek yerine, meslek eğitime, yabancı dil öğretimine, güzel sanatlar ve el sanatları eğitime önem vermeye başlamıştır. Amerikan okullarının programlarında yaptığı bu değişiklik yalnızca Türkiye'deki okullarında değil, bütün Ortadoğu'da bulunan okullarında da uygulanmıştır. Böylece yabancı okullara karşı duyulan kuşku ortadan kalkmış, Hristiyan olmayan ailelerin çocukları da bu okullara artan bir ilgi göstermeye başlamıştır.¹³²

Tapu Kanunu . - Yabancı okulları da ilgilendiren 29 Aralık 1934 tarih ve 2633 sayılı Tapu Kanununun 3. Maddesinde, bu okullarla ilgili şu hüküm yer almıştı¹³³:

Varlığı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nce tanınmış olan yabancılara ait din, eğitim-öğretim ve hayır kurumlarının fermanlara ve hükümet kararına dayanarak sahip oldukları gayri menkuller, ilgili belgenin sınırları dışına çıkmamak ve hükümetin izni alınmak şartıyla, bu kurumların tüzel kişilik (hükmi şahsiyetleri namına) adına tescil olunabilir.

Kanun, varlıkları Türkiye Cumhuriyeti'nce tanınan yabancılara ait kurumların, gayrimenkul sahibi olmalarına olanağı vermiştir. Bu kanuna göre yabancı okulların bulundukları binalar genellikle okulun ismini taşıdığı devlet ve örgütün gayri menkulleri sayılmıştır.¹³⁴

¹³² Başgöz, *Ön.ver.*, s. 83.

¹³³ Maarif Vekaleti, *Türkiye'de Yabancı Müesseselerin Durumu Hakkında Rapor* (Ankara: 1956), s. 2.

¹³⁴ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 223.

Yabancı Okullar Yönergesi . - Yabancı Okullar Yönergesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından (Maarif Vekaleti) 7 Kasım 1935 tarih ve 2584 sayı ile yayınlanmıştır.¹³⁵ Esas olarak Özel Okullar Yönergesi'ne (Mekatib-i Hususiye Talimnamesi'ne) çok benzeyen bu yönergenin maddeleri de yabancı okullarla ilgili önemli düzenlemeleri içermektedir. Yönergede yabancı okullarla ilgili şu hususlar yer almaktadır:

Madde 1. - Yabancı okullarda yabancı uyrukta bulunan öğrencilerden, Türkçe derslerini başlangıcından itibaren düzenli olarak takip edememiş olanlara Türkçe'nin kur halinde öğretilmesine izin verilmiştir. Bu kurlara Türkçe'yi öğrenmeye muhtaç olan her sınıftan öğrenci alınır.

Madde 2. - Bu kurların müfredat programlarını ve ders kitaplarını hazırlamak üzere İstanbul'da yabancı okullarda ders vermiş olan öğretmenlerden bir komisyon toplanacaktır.

Madde 3. - Yabancı öğrencilere okutulacak Türkçe okuma kitapları Bakanlıkça Türk okulları için bastırılan okuma kitaplarının aynısı olacaktır.

Madde 4. - Yabancı okullarda yabancı öğrenciler için açılacak Türkçe kurlar, yalnız okul öğrencileri içindir. Her okulda açılacak Türkçe kurların sayısı ve programı okulun derecesine göre ikinci maddedeki komisyonca saptanacaktır.

Madde 5. - Türkçe dersleri ve kurları, Türk öğretmenler tarafından verilecektir.

Madde 6. - Yabancı okullarda yabancı öğrenciler için Türkçe olarak Türk öğretmenleri tarafından okutulacak tarih dersleri, Türkçe'de üçüncü kura çıkmış olan öğrencilere gösterilmeye başlanacaktır.

Madde 7. - Yabancı ilkokullarda Türkçe'den üçüncü kura çıkmış olan öğrenciler tarih derslerini ilkokullara mahsus Türkçe tarih kitaplarından görecektir.

Madde 8. - Yabancı ortaokullarda veya liselerde Türkçe'den üçüncü kura çıkmış olan yabancı öğrencilere dersleri, ortaokullara mahsus tarih kitaplarından verilecektir.

Madde 9. - Yabancı okullarda bulunan yabancı öğrencilerin yalnız ulusal tarihlerini kendi dillerinde yazılmış tarih kitaplarından okumalarına izin verilmiştir. Ancak bu tarih kitapları Bakanlıkça usulü dairesinde incelenerek kabul olunduktan sonra okullarda okutulabilirler.

Madde 10. - Lise derecesinde bulunan okulların son iki sınıfındaki yabancı öğrencilere de Sosyoloji dersleri Türk öğretmenleri tarafından Türkçe olarak okutulacaktır.

¹³⁵ "Yabancı Okullar Yönergesi", MEB Tebliğler Dergisi, 140, (22 Eylül 1941).

Madde 11. - Yurt Bilgisi derslerinin yabancı okullarda yabancı öğrencilere Türkçe olarak okutulması okul idaresinin tercihine bırakılmıştır.

Madde 12. - Yabancı okullarda yabancı öğrencilere sosyoloji dersini ulusal dilinde göstermek isteyen okullara izin verilmiştir. Ancak okutacakları kitaplar, yine Bakanlıkça usulü dairesinde incelenerek kabul olunduktan sonra okutulabilir.

Madde 13. - Yabancı okullarda yabancı öğrencilere Türk coğrafyası Türkçe olarak Türk öğretmenler tarafından okutturulacaktır.

Madde 14. - Bu okullarda yabancı öğrencilere genel coğrafyanın, ulusal dillerinde gösterilmesine izin verilmiştir. Ancak okutacakları kitaplar, yine Bakanlıkça usulü dairesinde incelenerek kabul olunduktan sonra okutulabilir.

Madde 15. - Yabancı okullarda Türkçe olarak verilen dersleri okutan Türk öğretmenler, okulun öğretmenler kurulunda Türk kültürü ile verilen derslerle ilgili meseleler hakkında fikirlerini söylemek üzere, hem bu kurulun toplantılarında hem de yine aynı sebeple okulun inzibat (disiplin) kurulunda bulunacaklardır.

Madde 16. - Ders yılı içinde yabancı okullar, resmi okullar gibi yalnız kanun ve talimnamelerle saptanmış resmi tatil günlerinde tatil yaparlar. Yabancı okulların göreneklerinde saptayacakları başka tatil günleri, yalnız yabancı talebeye mahsustur. Türk vatandaşı olan öğrenciler bu gibi günlerde gene okula gelerek Türk öğretmenlerinden kültür dersleri alacaklardır. Azınlık (ekalliyet) vatandaşları için tanınmış dini ayın günlerinde ilgili talebeye izin verilir.

Madde 17. - Hiç bir yabancı okul yeniden şube açamaz.

Madde 18. - Yabancı okullarda ihzari sınıf açamazlar.

Madde 19. - Yabancı okullarda Bakanlığa kaydettirdikleri sınıfların sayısı artırılmaz.

Madde 20. - Yabancı okullarda Türkçe dilde yazılmamış bütün kitaplar, Bakanlığın özel komisyonu tarafından incelenerek okutturulmaması gereken konular hatta cümleler saptanırsa kitaplardan çıkartılacaktır. Okul idaresi kitabı bu değiştirilmiş haliyle okutmaya mecburdur. İçindeki yazıların çoğu okutulamaz bir halde olan kitapların okutulmasını hatta okula girmesini Bakanlık yasaklar.

1938 Yılı 2/542 Sayılı Genelge . - Özel Okullar Direktörlüğünün 1/4/1938 tarih ve 2/542 sayılı genelgesinde 1935 yılında yayınlanan Özel Okullar Yönergesi ile uygulamaya konulan Türkçe dersleri ve bu derslere hazırlık için öngörülen kurlarla ilgili açıklamalar getirilmiştir. Genelgede kurların uygulanışı ile ayrıntılı bilgi verildikten sonra, Türkçe

öğrenememiş öğrencilerin 1938/1939 eğitim-öğretim yılında Türkçe dersleriyle Türkçe kültür derslerinden sınava tabi tutulmamalarını istemektedir. Genelgede bahsedilen diğer bir husus ise, bu tür kurslar görerek diploma almış yabancı uyruklu öğrencilerin Türk üniversitelerine girmek istemeleri halinde Bakanlıkça tespit edilecek bir heyet önünde sınava alınmalarıdır.¹³⁶

1938 Yılı 9/660 Sayılı Genelge . - Özel Okullar Direktörlüğü'nün 24/5/1938 tarih ve 9/660 sayılı genelgesi ise, 7/11/1935 tarih ve 2684 sayılı Yabancı Okullar Yönergesi'nin 17. Maddesinde yer alan "Hiç bir yabancı okul yeniden şube açamaz" hükmüne açıklık getirmek amacıyla yayınlanmıştır. Bu madde ile, yeni okul açmak yasaklanmış, ancak bir sınıfın ikiye bölünebileceği kabul edilmiştir. Bu husus genelgede şöyle belirtilmiştir:¹³⁷

2684 sayılı ve 7/11/1935 tarihli yönergenin 17. Maddesinin uygulanmasında bazı tereddütler olduğu öğrenilmiştir. Bu maddede belirtilen (hiç bir yabancı okulun yeniden şube açamaması) durumu mesela bir lisenin yeniden ticaret şubesi (Bölümü) açamaması veya bir ticaret okulunun lise haline getirilememesidir ki bu, öğrencisi fazla olan bir sınıfın ikiye bölünmesini engellemez. Buna göre hareket edilmesini rica ederim.

Azınlık Okulları Türkçe ve Kültür Dersleri Öğretmenleri Hakkında Kanun.- 27 Mayıs 1955 tarih ve 6581 sayılı kanunda azınlık okullarında Türkçe ve kültür derslerinin Milli Eğitim Bakanlığı'na tayin edilecek Türk öğretmenlerce okutulacağı konusu ve bu öğretmenlerin özlük işlerine ilişkin hükümlerin yer almaktadır. Kanunun 1. Maddesinde yer alan "Azınlık okullarının Türkçe ve Türkçe kültür dersleri, Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu ile belirli kadrolara, memurin ve barem kanunlarına göre tayin edilen öğretmenler tarafından okutulur." ifadesi ile bu derslerde, devlet kadrosunda görevli öğretmenlerin istihdam edilebileceği hükmü getirilmiştir. Kanunun diğer maddeleri, bu tarihte bu okullarda öğretmenlik yapmakta olan öğretmenlerin özlük işlerinin düzenlenmesine ilişkindir.¹³⁸

Özel Öğretim Kurumları Kanunu . - 8/6/1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu¹³⁹, yerli ve yabancı, gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altında faaliyet gösteren tüm kurumları kapsamaktadır. Bu kapsam, kanunun 1. Maddesinde "okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar, çeşitli dershaneler, öğrenci

¹³⁶ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 226.

¹³⁷ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 226-227.

¹³⁸ Vahapoğlu, *Ön.ver.*, s. 227.

¹³⁹ "Özel Öğretim Kurumları Kanunu (625 S.K.)", *Resmi Gazete*, 12026, 10 Haziran 1965.

etüt eğitim merkezleri, kurslar ve benzeri kurumlar” biçiminde belirtilmiştir. Bu kurumların amacı aynı kanunun 2. Maddesinde “Bu kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemez. Ancak Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişme fırsat ve olanağı verecek yatırımlar yapmak üzere gelir sağlayabilirler” denilmek suretiyle belirlenmiştir.

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda yapılan Değişiklikler

Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle Yapılan Değişiklikler . - 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, yürürlüğe girdiği tarihten sonra çeşitli Kanunlar (2843 sayılı Kanun¹⁴⁰ ve 3035 sayılı Kanun¹⁴¹) ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle bazı değişikliklere uğramıştır. Yalnızca yabancı okullarla ilgili yapılan değişiklikleri aşağıdaki gibi belirtmek olanaklıdır:

Madde 5- (2843 Sayılı Kanunun 5. Maddesinin 1. Fıkrası değiştirilmiştir.) Yapılan değişiklikle uluslararası özel okulların açılabilceği yerler, açılış şekli, işleyişi, denetimi, gözetimi ve diğer hususların yönetmelikle düzenlenmesi esası getirilmiştir. Bu değişiklikle yine “yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği Milletlerarası Öğretim Kurumlarının yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından, doğrudan veya Türk vatandaşlarıyla ortaklık yoluyla, 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde, Bakanlar Kurulunun izni ile açılabilmesine olanak sağlanmıştır.¹⁴²

Madde 7- (“625 sayılı Kanunun 20. Maddesi değiştirilmiştir.) Yapılan bu değişiklikle yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; üzerinde kuruldukları araziler genişletmemek şartı ve Bakanlığın izni ile, mevcut arazi üzerindeki bina, öğrenci ve donanım kapasitelerinin en çok bir mislini geçmemek üzere artırabilmeleri veya yenileyebilmeleri, ayrıca Bakanlar Kurulu Kararı ile yeni araziler edinmeleri ve kapasitelerinin en fazla beş misline kadar arttırmalarına” izin verilmiştir.

Kanunun bu maddesinde yapılan değişiklikle yabancı okulların Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren kurumlar olması için büyük bir adım daha atılmış, yabancı okullar ile Özel Türk Okulları arasındaki farklılıklar kaldırılmıştır. Devletin yabancı okullara bakışındaki değişiklik sonucunda bu okullar, eğitim-öğretim faaliyetlerinde resmi veya

¹⁴⁰ “Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nu değiştiren (2843 S.K.)”, Resmi Gazete, 18081, 18 Haziran 1983.

¹⁴¹ “Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nu değiştiren (3035 S.K.)”, Resmi Gazete, 18475, 07 Ağustos 1984.

özel Türk okullarıyla aynı hedefler doğrultusunda Türk çocuklarına hizmet veren birer kurum halini almıştır.¹⁴³

Madde 10-(625 sayılı Kanunun 25. maddesinin 1. ve 2. Fıkrası değiştirilmiştir.) Bu değişiklikle Lozan Andlaşması'nın 40 ve 41. Maddeleri ile ilgili (Azınlık ve Yabancı Okullarıyla ilgili) okulların özellik göstermesi gereken hususlarının tüzük yerine yönetmelikle tespiti sağlanmıştır.

Madde 11-(625 sayılı Kanunun 27. Maddesi değiştirilmiştir.) Kanunun 27. Maddesinin 1. Fıkrası "Özel öğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve yönetim bakımlarından bu kanun ve kurumlarla ilgili olarak çıkarılacak yönetmeliklerle tespit edilen esaslar içinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli görülecek tedbirleri alırlar" şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca özel öğretim kurumlarında Bakanlık Danışmanı (Rehberi) görevlendirilebileceği hükmü getirilmiştir. Bakanlık danışmanının hangi kurumlarda görevlendirilebileceği, bunların nitelikleri, görevleri ve benzeri hususların yönetmelikle düzenlenebileceği yine bu değişiklikle hükme bağlanmıştır.

Yönetmelik ve Yönergelerle Yapılan Değişiklikler . - 625 Sayılı Özel Öğretim Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile bu Kanunun bazı maddelerini değiştiren 2843 ve 3035 sayılı Kanunların hükümlerine dayanarak hazırlanan ve 23/06/1885 tarih ve 18790 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği"ne göre getirilen yeniliklerden yabancı okulları ilgilendirenler şunlardır:

a) Madde 18-19-20-21: Özel okullarda da resmi okullar için Bakanlık tarafından hazırlanan Yıllık Çalışma Takvimine uyulması esası getirilerek, ilk defa bu okullara 1984-1985 Öğretim Yılı Çalışma Takviminde yer verilmiştir.

Özel okulların denkliğinin tanınması, kaldırılması, kapatılması ve denkliği kaldırılan ile kapatılan veya kapanan okul öğrencileri ile ilgili yapılacak işlemler, yönetmelikle esasa bağlanmıştır. (Daha önce işlemler Kanun ve Kanuna dayanarak çıkarılan genelgelerle yürütülmekteydi.)

b) Madde 40: 6581 sayılı Kanuna göre Bakanlık tarafından tayin edilen öğretmenler (Türkçe ve Türkçe Kültür dersi öğretmenleri) en fazla 5 yıl süre ile çalıştırılabilir, gerektiğinde Valiliğin görüşü de alınarak bu öğretmenlerin çalışma izinleri 2 yıl daha uzatılabilir.

¹⁴² "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu (6224 S.K.)", Resmi Gazete, 18923, 09 Kasım 1985.

¹⁴³ MEB, *Dünden Bugüne Özel Öğretim Kurumları-I Özel Okullar* (Ankara: Milli Eğitim Yayınları, 1991), s: 37.

c) Madde 39-40-41: Yabancı uyruklu öğretmenlerin tayinleri ile ilgili işlemler basitleştirilmiştir.

d) Madde 59: Özel okullara, dengi ve benzeri olmayan resmi kurumlarda okutulmayan seçmeli dersler konulması ve değişik müfredat programı hazırlanabilmesine olanak sağlanmıştır. (Özel Amerikan Robert Lisesi, bu maddeye dayanarak özel ders müfredat programını hazırlamış ve uygulamaktadır.)

Bu değişiklikle resmi dengi olmayan okullar ile kurslar, dersane ve etüt eğitim merkezleri, kendi bünyelerine uygun yönetmelik ve müfredat programı hazırlama olanağı elde etmişlerdir. (Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, bu maddeye dayanarak özel yönetmelik ve müfredat programı hazırlamış ve uygulamaktadır.)

e) Madde 78-79: Özel öğretim kurumları binalarının idari bölümlerinde ve idari bölümler dışında kalan diğer bölümlerde bulunması gereken kısımlar bu yönetmelikle tespit edilmiştir.

f) Madde 89-90: Bu değişiklikle, amaç ve faaliyetleri arasında özel öğretim kurumları işletmeciliği bulunan vakıf, dernek ve şirketlerin işletmecilikle ilgili her çeşit işlem, karar, faaliyet ve evrakını, ilgili makamların denetim hakkı saklı kalmak kaydıyla, teftiş ve denetlemeye Bakanlık yetkili kılınmıştır.

MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik . - 07/09/1991 tarih ve 20984 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bu yönetmelikte, yabancı okulları ilgilendiren değişiklikler aşağıda sunulmuştur:

a) Madde 1- 23/06/1985 tarih ve 18790 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 2. Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 2- Bu Yönetmelik, TC uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen kişiler tarafından açılan okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları, Milletlerarası öğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar, çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri ve benzeri kurumlarla diğer okulları kapsar.

b) Madde 10- Aynı yönetmeliğin 15. Maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir.

Özel okullarda, Resmi okullar için hazırlanan yıllık çalışma takvimi uygulanmakla beraber, Bakanlıkça kabul edildiği takdirde ayrı bir çalışma takvimi de düzenlenebilir.

c) Madde 24- Aynı yönetmeliğin 41. Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 41- Yabancı uyruklu öğretmenlerin kurumlara atanmasında aşağıdaki belgeler istenir.

a) Alanında yüksek öğrenim gördüğüne dair diploma veya belge, (diplomasında branşı belirtilmemişse ayrıca branşını gösteren belge)

b) Ülkelerinde öğretmenlik yapma hakkını gösterir “Öğretmenlik Formasyonu” belgesi veya ülkelerinde öğretmenlik yapmış olanlardan yaptığı görevleri gösterir belge. (Bu belgelerin Türkçe tercümelerinin noterlikçe tasdik edilmiş olması şarttır.)

c) Yabancı uyruklu öğretmen ve uzmanların tayinlerinde Türkiye’de çalışabilmeleri için usulüne göre gerekli izin alınır.

Özel öğretim kurumlarının dil laboratuvarlarında görevlendirilmek istenen laboratuvar öğretmenlerinin onayı Bakanlıkça verildiği takdirde çalışma izni Valilikçe düzenlenir. Özel öğretim kurumlarında görevli yabancı uyruklu elemanların kendi devletlerince kabul edilmiş milli ve dini günlerinde eğitim-öğretimi aksatmamak şartıyla kurum idarecileri tarafından izin verilebilir.

Amerikan Okullarının Amaçları

Yakındoğu ülkeleri üzerindeki Amerikan çıkarları, Amerikalı hayırseverlerin bu topraklarda sağlık, hayır ve eğitim-öğretim kurumları oluşturulması için yardım ve yatırım yapmasına neden olmuştur. Bu yardımlar genelde dini duygularla kiliselere yapılan küçük miktarlardaki bağışlarla misyoner örgütleri tarafından okul açılması şeklinde olduğu gibi, nadiren samimi insani duygularla dolu hayırsever kişiler (philantropists) tarafından okul açmak için yapılan büyük bağışlar biçiminde yapıldığı da görülmektedir.¹⁴⁴

1997/1998 Eğitim-öğretim yılı itibariyle İstanbul ili sınırları içerisinde çalışmalarını sürdüren üç Amerikan okulu bulunmaktadır. Bunlar İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi, Özel Üsküdar Amerikan Lisesi ve Özel Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesidir. Bu üç okulun kuruluşlarından itibaren belirlediği amaçları şu biçimde olmuştur.

Robert Lisesi'nin Amaçları

Osmanlı İmparatorluğu'nda açılan ilk Amerikan koleji olan Robert Koleji'nin¹⁴⁵ kuruluş amacı "Her ırktan, milletten ve dinden erkek öğrenciler arasında hiç bir ayırım yapılmadan, dini etkiler ve önyargılardan uzak olarak eğitim-öğretim vermektir"¹⁴⁶ biçiminde ifade edilmiştir.

1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Robert Koleji'nin amacı, "Modern Atatürk Türkiye'sinin genç erkeklerine yüksek standartta eğitim ve öğretim vermek" olarak değiştirilmiştir.¹⁴⁷ Bu amacın, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından eğitim alanında yapılan devrimler ve laik eğitime geçişten sonra Türk ve Müslüman çocuklarının kolejde 1929 yılında çoğunluğu oluşturmasıyla büyük ölçüde gerçekleştiği söylenebilir.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi (RC) tarafından hazırlanan ve 26 Haziran 1986 tarih ve 323.10 sayılı yazısı ile Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından onaylanan kurum yönetmeliğine göre okulun amacı, "Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda Atatürk İlkelerine uygun olarak öğrencilerine eğitim ve öğretim vermektir" şeklinde belirtilmiştir.

¹⁴⁴ Fincancı, *Ön.ver.*, s. XIV.

¹⁴⁵ ABD'de kolej; üniversiteye öğrenci yetiştiren orta öğretim kurumlarının (junior and senior high school) üstündeki okullar olmakla birlikte, Robert Koleji uzun süre Babı Ali tarafından yüksek okul sayılmamıştır.

¹⁴⁶ Fincancı, *Ön.ver.*, s. 4-6.

¹⁴⁷ Fincancı, *Ön.ver.*, s. XIII-XV.

Üsküdar Amerikan Lisesi'nin Amaçları

Üsküdar Amerikan Lisesi (Üsküdar American Academy), 1876 yılında İzmit/Gölcük yakınlarında Bahçecik'te Amerikan Zükur Mektebi adıyla Amerikan misyoner örgütü WBM tarafından açılmıştır. Kuruluş amacı; "Hristiyan nitelikleri önde gelen iyi bir lise eğitimi vermek" olmuştur.¹⁴⁸

1921 yılında İstanbul/Üsküdar'da bugünkü kampüsüne taşınan ve adı Üsküdar Amerikan İnas Mektebi olarak değiştirilen okulda, Cumhuriyet döneminde yapılan düzenlemeler doğrultusunda din temelli eğitim-öğretim yerine, modern (secular) eğitim verilmeye başlanmıştır. Daha sonra Üsküdar Amerikan Kız Koleji adını alarak (kolej statüsünde) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ders müfredat programını uygulayan okul, Türk-Amerikan kuruluşu olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına göre Türk kızlarına öğretim veren okul, 1990 yılında erkek öğrencileri de kabul etmeye başlamıştır.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi'nin Amaçları

Amiral Bristol Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'da 20 Mayıs 1920 tarihinde kurulan Amerikan Hastahanesi (sonradan adı Amiral Bristol Hastahanesi olarak değiştirilmiştir) ve ona bağlı olan Hemşire Okulunun kuruluş amacını "azınlıklara, göçmenlere ve Yakındoğu'da (özellikle İstanbul'da) bulunan Amerikalılara sağlık hizmeti vermektir." biçiminde ifade etmiştir.

1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra kapatılması düşünülen, ancak daha sonra Lozan Andlaşması'na dayanarak yabancı okullar arasında, Türk Hükümeti'nin yaptığı kanunları ve düzenlemeleri doğrultusunda faaliyetlerine devam etmesi kararlaştırılmıştır. Yeni statüsü içinde Amerikan Hastahanesi Hastabakıcılık Kursunun amacı ise şöyle ifade edilmiştir:

1. Yakındoğu'daki Amerikalıların sağlık gereksinimlerini karşılamak,
2. Milliyet ve din farkı gözetmeksizin herkese sağlık hizmeti sağlamak,
3. Türkiye'nin acil hemşire ihtiyacını bir derece karşılamaktır.

1950 yılından sonra Amerikan Hastahanesi Hastabakıcılık Dersanesi olarak faaliyet göstermiş olan okulun 1957'de ortaokul sonrası 4 yıllık meslek lisesi statüsüne getirilmesi ile amacı "Türk kızlarına yüksek düzeyde hemşirelik eğitimi vermek" olarak değiştirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun önerisi ve 16/02/1976 tarih ve 26 sayılı kararıyla okulun adı, Amiral Bristol Özel Hemşirelik Lisesi adıyla tescil edilmiştir. Bu

¹⁴⁸ Kocabaşoğlu, Ö.n.ver., s. 158.

tescil sonucunda resmi Sağlık Meslek Lisesi dengi okul olarak kabul edilmiştir. Daha sonra okulun adı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23/06/1981 gün ve 86616 sayılı emirleriyle 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na uygun olarak okulun adı Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi şeklinde değiştirilmiştir.

Amacı "İdeal yatak başı hemşireleri yetiştirerek hemşirelik eğitiminde örnek olmak" olan Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesinin lise kısmı 1994 yılında tamamen kapanmıştır. 1992-1993 öğretim yılından itibaren okulda, lise sonrası 2 yıllık "Hemşirelikte Tamamlama Programı" uygulamasına geçilmiştir. Bu programlar Sağlık Bakanlığı'nın 24/04/1991 tarih ve 2410 sayı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 22/01/1992 tarih ve 511152 sayılı onayları ile gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Amerikan Okullarının Örgütlenme Yapısı

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çeşitli öğretim düzeylerini içeren Amerikan okullarını örgütlenme yapısı ve öğretim düzeylerine göre Amerikan misyoner okulları ve Amerikan okulları olmak üzere iki grupta ele almak olanaklıdır.

Amerikan misyoner okulları; misyonerlerin yardım ve organizesi ile açılan, Ermeni Protestan cemaatine bağlı olan ve yerli Hristiyan öğretmenlerin yönetimindeki ilkokullar/ortaokullar/ilahiyat okullarından oluşmuşlardır. Tanzimat öncesi dönemde, Osmanlı topraklarında Amerikan misyonerlerinin girişimleriyle açılan bu okullara Amerikan okulu denmesi pek de mümkün görünmemektedir. Çünkü bu okullar, yerli Hristiyan öğretmenlerin yönetiminde ve çoğunlukla Ermeni Protestan Cemaatine bağlı okullardır. 1830'lu yıllarda özellikle İstanbul'da Hristiyan azınlıkların erkek çocukları için dini ağırlıklı genel eğitim veren Lancaster ¹⁴⁹ tipi okulların açılmasını ve işletilmesini organize ettikleri görülmektedir. Bu okulların misyonerlerle ilgisi ise, misyonerlerin çalışma yaptıkları yerlerde bulunmalarından, kuruluşları sırasında ABCFM tarafından az yada çok parasal destek görmüş olmalarından, öğretmenlerin genellikle orta dereceli Amerikan okulları mezunu olmalarından, ders araç-gereç ve kitaplarının sağlanması başta olmak üzere misyonerlerin genel gözetimi altında bulunmuş olmalarından kaynaklanmaktadır. Amerikan misyoner okulları yapısı içinde yer alan toplam 417 okuldan 378'i (yaklaşık %91'i) bu tür okullardan oluşmuştur. ¹⁵⁰

¹⁴⁹ Lancaster tipi okul, 1789 yılında Joseph Lancaster adlı Quaker mezhebinden bir başöğretmenin İngiltere'de başarılı öğrencilerin ders vermesine ve böylelikle mali olanakların sınırlı olduğu durumlarda daha etkin eğitim olanağı sağlayan bir yöntemle işletilen okullardır. Bu yöntemin misyonerlerce benimsenmesinin nedeni, öğretim masraflarının oldukça düşük olmasıdır.

¹⁵⁰ Kocabaşoğlu, Ö.n.ver., s.25.

Amerikan okulları; İstanbul ve Anadolu'da Amerikan misyoner örgütleri tarafından açılan orta dereceli okulların önemli bir bölümü ve yüksek okulların tümünden oluşmaktadır. Bu okulların yöneticileri her zaman Amerikalılar arasından atanmıştır. Misyonerler bu okullarda öğretim faaliyetlerine doğrudan katılır ve ders verirler. Öğretim dili İngilizce'dir. Ders kitapları genellikle ABD'den gelir. Bu okulların örgütlenme yapısı Yönetim Yapısı ve Öğretim Yapısı başlıkları altında ele alınmıştır.

Yönetim Yapısı

İstanbul Amerikan Robert Koleji, RC Mütevelli Heyeti kuruculuğunda 1864 yılında New York Eyaleti Bağımsız Okullar Konseyi'nce akredite edilmiştir. Söz konusu okul Ulusal Bağımsız Okullar Birliği (The National Association of Independent Schools, NAIS) ve Avrupa Bağımsız Okullar Konseyi (The European Council of International Schools, ECIS) üyesidir. Okulun üst yönetimi, Amerikan ve Türk üyelerden oluşan RC Mütevelli Heyeti tarafından yapılmaktadır.

1863 yılında kurulan Robert Koleji'nin ilk Başkanı (President), kurucu Dr. Cyrus Hamlin olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kolejin Başkanlığını üstlenen kişiler, Amerika'daki Mütevelli Heyeti (RC Board of Trustees) tarafından doğrudan görevlendirilmişlerdir. Cumhuriyet döneminde ise, Kolejin Başkanlığı görevini üstlenecek kişiler (1971 yılında itibaren Okul Müdürleri) Mütevelli Heyeti tarafından belirlenmiş, Bakanlık (MEB) onayı ve tayini ile göreve başlamıştır. Okul Müdürünün görev ve yetkileri hakkında "Resmi Liseler ve Ortaokullar Yönetmeliği"nin ilgili hükümleri geçerlidir.

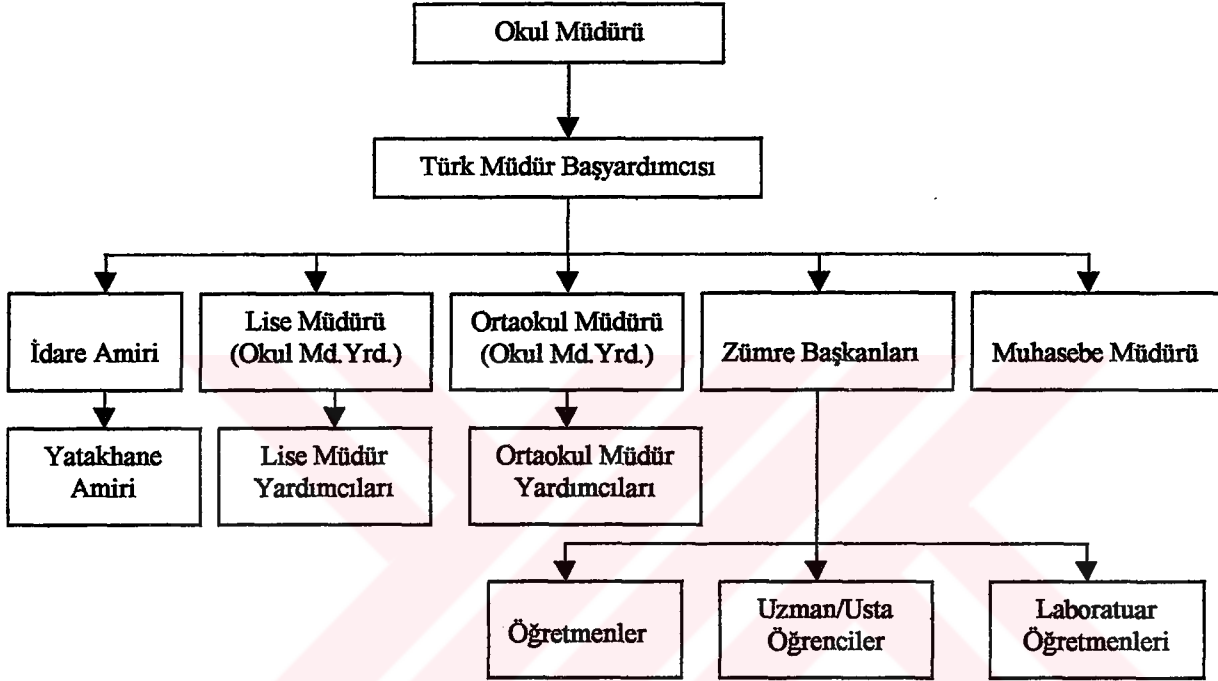
1932 yılında Türk Hükümeti'nin yabancı okullar için yaptığı düzenlemeler doğrultusunda, kolejde öğretmenlik yapmakta olan Hüseyin Pektaş, Birleşik Amerikan Robert Koleji'nin ilk Türk Müdür Başyardımcısı olarak göreve başlamıştır. Bu okulların Türk Müdür Başyardımcısının görev ve yetkisi MEB tarafından belirlenmektedir.

1986 yılında Robert Lisesi (RC) tarafından hazırlanan ve MEB tarafından onaylanan kurum yönetmeliğine göre okulun yönetim yapısında bir Okul Müdürü, bir Türk Müdür Başyardımcısı, Müdür Yardımcıları ile öğretmenler, uzman ve usta öğrenciler, laboratuvar öğretmenleri, Muhasebe Müdürü, İdare Amiri, büro personeli ve hizmetlilerden oluşan kadro görev yapmaktadır. Bu kişilerin görevlendirildikleri alanlardaki yetki ve sorumlulukları "MEB İç Hizmetler Yönetmeliği" ve "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği"ndeki ilgili hükümler

doğrultusunda yerine getirirler.¹⁵¹ Yatakhane personeli ise “MEB İç Hizmetler Yönetmeliği” ve “Okul Pansiyonları Yönetmeliği”ne göre görev yaparlar.¹⁵² Örnek olması bakımından Robert Lisesinin örgüt yapısı Çizelge 5’te verilmiştir.

ÇİZELGE 5

ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ YÖNETİM ÖRGÜTÜ (1997/1998)

Özel Üsküdar Amerikan Lisesi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Amerikan misyoner okulları arasında yer almış, üst yönetim olarak Amerika’daki ABCFM Merkezine,¹⁵³ yönetim olarak da İstanbul Amerikan BOARD Heyeti’ne bağlı olarak faaliyet göstermiştir. Bu dönemde Okul Müdürleri ve diğer yöneticiler, bağlı bulundukları misyoner örgütü ABCFM tarafından doğrudan görevlendirilmişlerdir. Cumhuriyet döneminde ise Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet göstermeye başlayan okulun yönetici kadrosu, Robert Koleji’nde olduğu gibi MEB tarafından tayin edilmişlerdir. Okulun Kurucu Temsilcisi, aynı zamanda İstanbul Amerikan BOARD Heyeti (Sağlık ve Eğitim Vakfı) Başkanlığı görevini de yürütmektedir. Okul Müdürü, Türk Müdür Başyardımcısı ve diğer idareci personel bu heyet tarafından belirlenmekte, ancak MEB tarafından tayin edilmesi ile göreve başlamaktadırlar.

¹⁵¹ RC, İstanbul Amerikan Robert Lisesi (RC) Yönetmeliği, 26 Haziran 1986 tarih ve 323.10 sayılı ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından onaylı, Md. 20; 1986.

¹⁵² Aynı., Md. 21.

¹⁵³ Kocabaşoğlu, Ön.ver., 125-127.

Okulun yönetim yapısını oluşturan bir Okul Müdürü, bir Türk Müdür Başyardımcısı, Müdür Yardımcıları ile öğretmenler, uzman ve usta öğrenciler, laboratuvar öğretmenleri, Muhasebe Müdürü, İdare Amiri, büro personeli ve hizmetlilerden oluşan kadro görev yapmaktadır. Bu kişilerin görevlendirildikleri alanlardaki yetki ve sorumlulukları “MEB İç Hizmetler Yönetmeliği” ve “Resmi Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği”ndeki ilgili hükümler doğrultusunda yerine getirirler.¹⁵⁴

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, 1920’de Amerikan Hastahanesi bünyesinde kurulmuş olmakla birlikte, Lozan Andlaşması’ndan sonra İstanbul Amerikan BOARD Heyeti’ne bağlı olarak, görevlendirilen Amerikalı Müdürler tarafından yönetilmiştir. 1932 yılından itibaren Türk Müdür Başyardımcısı ve diğer idareci personel, bu heyet tarafından seçilmiştir. 1995 yılından itibaren Vehbi Koç Vakfı’na bağlı olarak faaliyet gösteren okulun başında bir Türk Müdür görev yapmaktadır.

Öğretim Yapısı

Araştırma konusunu oluşturan Robert Lisesi (RC), 1863-1912 yılları arasında; toplam 4 yıllık Orta ve Lise (junior and senior highschool) kısımlarından oluşan Hazırlık Bölümü (Preparatory Department)¹⁵⁵ ve 4 yıllık lisans (BA Degree) öğretimi veren Kolej Bölümünden (Collegiate Department) oluşan bir örgüt yapısına sahip olmuştur. 1912-1913 akademik yılında kolejde Mühendislik Okulunun öğretime başlaması ile okulun öğretim yapısı “Hazırlık Bölümü (4 yıllık Ortaokul ve Lise Kısım), Kolej Bölümü (4 yıllık Sosyal Bilimler lisans öğretimi) ve Mühendislik Okulu (4 yıllık mühendislik öğretimi verilen İnşaat, Elektrik ve Makine Mühendisliği Bölümleri) olmak üzere üç ana bölüme ayrılmıştır.

Daha sonra Birinci Dünya Savaşı yıllarında çeşitli nedenlerle Mühendislik Okulunun kapanması ile bu yapı tekrar değiştirilmiş, 1920-1921 yılında Robert Koleji’nin öğretim süresi toplam 10 yıl olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Hazırlık Bölümü, Robert Akademisi (Robert Academy) adını almış ve 4 yıllık öğretim süresi 6 yıla çıkarılmıştır. Kolej Bölümü programında yer alan bazı dersler Akademi Bölümüne alınarak daha fazla seçmeli ders sunma olanağı hazırlanmıştır.

¹⁵⁴ RC, ... (RC) Yönetmeliği, **Ön.ver.**, Md. 20.

¹⁵⁵ Dr. Hamlin kolejde öğrencileri eğitime hazırlayacak olan Hazırlık Bölümüne özel önem vermiştir. Yatılı olarak öğrenim gören öğrenciler, saat 6.30’dan 22.00’a kadar süren zaman içinde, Türkçe ve İngilizce temel derslerin yanında, modern ve klasik diller (Latince) öğretilmiştir.

1932 yılında yönetim olarak Robert Koleji ve Amerikan Kız Kolejinin birleştirilmesi ile okul, İstanbul Amerikan Koleji adını almış ve öğretim yapısı şöyle olmuştur:

1) Robert Koleji Erkek Kısım (eski Robert Koleji) ve Kız Kısım (eski Amerikan Kız Koleji) olarak ikili bir yapıda örgütlenmiştir. Bu yapı içerisinde 3 yıllık ortaokul ve 4 yıllık lise kısımlar yer almıştır. Lise kısmı kendi içinde ayrıca Fen ve Edebiyat şubesine ayrılmıştır.

2) Teknik Okul Kısım, yalnızca erkek öğrencilere öğretim verecek biçimde örgütlenmiştir.

1957 yılından itibaren Robert Koleji'nin Orta Kısım kademeli olarak kapatılmış ve 11-14 yaş grubu yeni öğrenciler okula kabul edilmemiştir. 4 yıllık lise programı ise orta dereceli Türk okullarında olduğu gibi 3 yıla indirilmiş ve kolejin lise kısmına bu tarihten sonra Robert Akademisi adını almıştır. Robert Koleji'nin Yüksek Okul Kısım (Collegiate Department); Mühendislik Okulu (The School of Engineering), İşletme Yönetimi Okulu (The School of Business Administration) ve Fen Bilimleri ve Yabancı Diller Okulu (The School of Science and Foreign Languages) olarak üç bölüm halinde örgütlenmiş ve bu okula kız öğrenciler de alınmaya başlanmıştır:

Nihayet Türkiye'de özel yüksek öğretim kurumlarının devletleştirilmesi ile ilgili 12 Ocak 1971 tarih ve 1971-3 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile Robert Koleji Yüksekokul Kısım, Boğaziçi Üniversitesi adı ile devlet okulu haline getirilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi bu tarihten itibaren okulun Hisar Kampüsünde Boğaziçi Üniversitesi Türk Hükümeti'ne ait yüksek öğretim kurumu olarak öğretimini sürdürmektedir. Robert Koleji'nin Erkek Kısım ise Arnavutköy'deki Amerikan Kız Koleji kampüsüne taşınarak, lise düzeyinde karma eğitim vermeye başlamıştır.

Robert Lisesi halen bir yıl süreli Hazırlık sınıfı, üç yıl süreli orta ve üç yıl süreli lise bölümleri ile öğretim dili Türkçe ve İngilizce olan gündüzlü, evci/yatılı karma bir ortaöğretim kurumu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak, ülke düzeyinde 1997 yılından itibaren uygulanmaya başlanan "Sekiz yıllık zorunlu kesintisiz temel eğitim yasasının (İlköğretim Kanunu) getirdiği değişikliklere uygun olarak, okulun orta kısmının 1998 yılından itibaren kademeli olarak kapatılması kararlaştırılmıştır.

Robert Lisesi'nin öğretim kadrosu, %33'ü Yüksek Lisans (Ms. Degrees) ve %9'u Doktora (Ph.D. Degrees) derecesi almış, ortalama tecrübe yılı 21 olan Türk ve yabancı

öğretmenlerden oluşmaktadır. Tarihsel olarak Amerikan-Türk öğretim kurumu olan Robert Koleji'ndeki öğretim üyelerinin %45'i Türk, %37'si Amerikan, %8'i İngiliz ve %10'u diğer uyruklardandır. Kolejin kadrolu 85 öğretim üyesinden 40'ı, kampüs içindeki lojmanlarda oturmaktadır. Robert Koleji öğretmenleri, büyük titizlikle seçilmektedir. Çalışmalarının hemen her safhasında okul yönetimince belirlenen kurallara titizlikle uyulması istenmektedir. Kolejin Kurucu Temsilcisi ve Müdürü Christopher Wadsworth tarafından Sonbahar 1994 döneminde yayınlanan bir bildiride, okulun öğretmenlerden beklenenlerin sıralandığı bildiri Ek 3'te sunulmuştur.

Robert Lisesi, büyük çoğunlukla Türk uyruklu öğrencilerden oluşmaktadır. 1997/1998 öğretim yılında 6. Sınıftan 12. Sınıfa kadar 842 gündüzlü ve 102 yatılı olmak üzere 944 öğrenci bu okulda öğretim görmüştür. 1998 yılından itibaren ise, ilköğretim 8. Sınıf mezunları arasında yapılan merkezi sistem sınav sonucu okula girmeye hak kazanan öğrencilerin, Lise Hazırlık sınıfına alınması planlanmaktadır.

Üsküdar Amerikan Lisesi'nin öğretim yapısı, MEB resmi öğretim kurumlarında olduğu gibidir. Okul hakkında fikir vermesi bakımından 1996/1997 ve 1997/1998 eğitim-öğretim yılları itibariyle; Ortaokul Kısmı ve Lise Kısmı Öğrenci Sayıları, Alanlarına Göre Lise II/S ve III/S Öğrenci ve Mezuniyet Durumu ile ÖSS-ÖYS Sınavlarından Alınan Sonuçlar; Ortaokul Kısmı Ders Ağırlıkları, Branşlarına Göre Okuldaki Öğretmen Sayıları, 1994-1997 Yılları Arasındaki Okuldan Mezun Olan Öğrencilerin ÖSS-ÖYS Başarı Durumları, Okuldan Mezun Olan Öğrencilerin Kazandıkları Üniversitelere Göre Dağılımları, Okulun Bina Durumu ve Öğretimde Kullanılan Eğitim Yardımcı Malzemelerine ilişkin bilgiler Ek 6'da sunulmuştur.

Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, 1957 yılından itibaren ortaokul sonrası 4 yıllık sağlık meslek lisesi programı uygulamıştır. Ancak okulun bağlı bulunduğu vakıf tarafından yapılan yardımın giderek kısılması nedeniyle, bu okul 1991/1992 yılında kapanma durumuna gelmiştir. Dört yıllık tasfiye sürecinde her yıl birer sınıf mezunlarını vererek 1994 yılında lise kısmı tamamen kapanmıştır. Bununla birlikte 1992-1993 öğretim yılından itibaren okul, eğitime gönül vermiş kişi ve kurumların desteği ile, lise sonrası iki yıllık "Hemşirelikte Tamamlama Programı" uygulamasına geçmiştir. Bu programlar Sağlık Bakanlığı'nın 24/04/1991 tarih ve 2410 sayı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 22/01/1992 tarih ve 511152 sayılı onayları ile uygulamaya konulmuştur.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi'nin öğrenci yapısı, 16 yaşını bitirmiş ve 26 yaşından gün almamış lise mezunu kız öğrencilerden oluşmaktadır. ÖSS sınavından en az 105.000 ve

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi'nin öğrenci yapısı, 16 yaşını bitirmiş ve 26 yaşından gün almamış lise mezunu kız öğrencilerden oluşmaktadır. ÖSS sınavından en az 105.000 ve daha yukarısı puan almış olanlar arasından okul tarafından yapılan sınavla seçilirler. Sınavlara başvuru için adayların hemşirelik yapmalarına engel bir durumları olmadığını belirten bir sağlık raporu almaları, nişanlı olmadıklarını beyan etmeleri ve boylarının 1.51'den daha kısa olmaması ön koşuldur. Bu özellikleri taşıyan ve sınavı kazanan öğrenciler arasında, okula kabul edilecek öğrenci sayısının iki katı kadar aday öğrenci önce İngilizce kursuna alınırlar. Bu kurs sonunda gerek başarıları ve gerekse davranışları yönünden göz dolduran öğrenciler öğretmenler kurulu kararı ile saptanır ve okula kesin kayıt yaptırırlar. Böylece kursa katılan öğrencilerin yarısı baştan elenmiş olur. 1997/1998 yılında okulda 1. sınıfta 70 (iki şube), 2. Sınıfta 41 olmak üzere toplam 111 öğrenci öğrenim görmektedir.

Amerikan Okullarında Yönetim Süreçlerinin İşleyişi

Amerikan okullarının yönetim süreçleri; Karar, Planlama, Örgütlenme, İletişim, Koordinasyon ve Denetim başlıkları altında ele alınabilir.

Karar Süreci

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Amerikan misyoner okullarında karar süreci, okulların bağlı bulunduğu misyoner örgütü (ABCFM) tarafından işletilmekteydi. Başta stratejik kararlar olmak üzere her türlü karar misyon düzeyinde alınmaktaydı.¹⁵⁶

Cumhuriyet döneminde yapılan düzenlemelerle tüm okullarda olduğu gibi Amerikan okulları da MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Bu okullarla ilgili karar yetkisi Milli Eğitim Bakanlığı'na aittir. Ulusal düzeyde Türk Milli Eğitim politikasının belirlenmesi ve bu politikaların işleyişiyle ilgili alınan kararların uygulanması, Bakanlık Merkez Örgütü ile İl / İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla yürütülmektedir. Bu sistemde yer alan Amerikan okullarında, okulun gelişimi ve mali konularla ilgili kararlar bağlı bulundukları Vakıf / Mütevelli Heyeti tarafından alınmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Robert Koleji ile ilgili her türlü karar RC Mütevelli Heyeti tarafından alınmaktaydı. Cumhuriyet döneminde, eğitim-öğretim yönüyle MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü kararlarına bağlı olmakla birlikte, özerk yapısını her zaman korumuştur. Okul düzeyinde kararlar büyük oranda Mütevelli Heyeti tarafından görevlendirilen Kolej Müdürü (Başkanı) tarafından alınmaktadır.

¹⁵⁶ Kocabaşoğlu, Ön.ver., 54.

Planlama Süreci

Türk eğitim sisteminde ulusal düzeyde planlama, MEB Merkez Örgütü tarafından yapılmaktadır. Amerikan okulları ile ilgili yönetim planı, 625 Sayılı Özel Öğretim kurumları Kanununda belirtilen esaslara göre Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Eğitim-öğretim planı ise, MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanmaktadır.

Okulun gelişmesi ve geleceği ile ilgili planlamalar ise, bağlı bulunduğu Mütevelli Heyeti tarafından yapılmaktadır. Okul düzeyinde planlama, Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısı ile birlikte, okulda oluşturulan İdare Kurulu, Öğretmenler Kurulu, Zümre Başkanları Kurulu, Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulu ve Yönetme Kurulu tarafından getirilen önerilerin Bakanlığa sunulması şeklinde gerçekleşmektedir. Örneğin; Robert Lisesinde eğitim-öğretim planı, Türkiye’de “Dengi bir resmi okul” bulunmadığından dolayı Okul Müdürlüğü tarafından hazırlanıp MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından onaylandıktan sonra uygulamaya konmaktadır.

1997 yılında uygulamaya konulan İlköğretim Kanunu ile tüm Türkiye’de ilköğretim zorunlu kesintisiz 8 yıl devam edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı tüm yabancı okulların ilköğretim sonrası okullar haline getirilmesi ve yabancı okulların ortaokul kısımlarına yeni öğrenci alınmaması kararlaştırılmıştır. Konu ile ilgili olarak dönemin Milli Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay tarafından yapılan açıklamada: “Yabancı okullar lise düzeyinde eğitim vermeye devam edecektir. Bu okulların ilkokul açmaları mümkün değildir.” denilmektedir.¹⁵⁷

Alınan bu karar doğrultusunda yabancı okulları geleceğiyle ilgili planlamaların, bağlı bulundukları Vakıf/Mütevelli Heyeti tarafından yapıldığı görülmektedir. Örneğin; Sağlık ve Eğitim Vakfı¹⁵⁸ Üsküdar Amerikan Lisesi Mezunları Derneği aracılığıyla Özel Sağlık ve Eğitim Vakfı (SEV) İlköğretim Okulunu açmıştır.¹⁵⁹ Sağlık ve Eğitim Vakfı İlköğretim Okulu yetkilileri, kurayla öğrenci alınacağını belirterek, aynı vakfa bağlı Üsküdar Amerikan Lisesi’ne geçmek isteyen öğrencilerinin böyle bir hakları olmadığını, isteyen öğrencilerin sınava girerek bu okula başvurabileceğini açıklamışlardır.¹⁶⁰ Ancak, Üsküdar Amerikan Lisesi (bazı okullar

¹⁵⁷ Nevin Bilgin, “Yabancı Okullara Ödün Yok”, *YeniYüzyıl Gazetesi*, Ankara 10 Eylül 1997, s: 8.

¹⁵⁸ İstanbul Sağlık ve Eğitim Vakfı; Üsküdar Amerikan Lisesi, İzmir Amerikan Lisesi ve Tarsus Amerikan Lisesi’nin bağlı olduğu Mütevelli Heyeti konumundadır. Vakıf Başkanı, söz konusu okulların Milli Eğitim Bakanlığı’na karşı Kurucu Temsilcisi görevini yapmaktadır.

¹⁵⁹ Ayşe Özkan, “Sekiz Yılı Delen Delene,” *Milliyet Gazetesi*, 26 Şubat 1998, s: 23.

¹⁶⁰ Ayşe Özkan, “Kolejlerde 8 Yıl Sonrası,” *Milliyet Gazetesi*, 31 Mart 1998, s: 23.

gibi) sınav sisteminden ayrılan okullar arasında yer aldığından, kendi belirledikleri bir sistemle öğrenci alması planlanmaktadır. Bu nedenle Üsküdar Amerikan Lisesi 1998/1999 yılında yeni öğrenci almayacaktır.¹⁶¹

Amerikan Robert Lisesi Mütevelli Heyeti ise, koşullar oluşuncaya (yasal düzenlemeler yapıncaya) kadar ilköğretim okulu açılmayacağını belirtmiş olup 1998/1999 yılından itibaren Anadolu'ya açılarak yetenekli ve zeki çocukları almayı ve merkezi sistem kolej sınavlarından ayrılmayı planlamaktadır. RC Mütevelli Heyeti Başkan Yardımcısı Korkmaz İlkorur konu ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

Robert Koleji, 1960'lardaki misyonuna dönmeye hazırlanıyor. Büyük Şehir okulu olmaktan ziyade Anadolu'daki zeki ve yetenekli çocukların eğitim gördüğü bir okul haline dönecek. Şimdilik lise eğitimine ağırlık verme kararı aldık, Anadolu'ya yayılma prensibinden hareketle burs verme çalışmaları yoğunlaşacaktır. ... 10 yıl içinde 1211 öğrenciye 3.100.000 \$ burs verdik. Bunları yeni gelecek öğrencilere göre düzenleyeceğiz. Başarıdan ziyade çocuğun yeteneğini ölçmeye yönelik sınav sistemi planlıyoruz. 1998 yılı kolej sınavlarının yetenek ölçmeye yönelik soruların ağırlıkta olmasını sağladık. Merkezi sistemde öğrencilerin bilgilerinden çok yeteneklerini ölçmeleri önemlidir. Eğer 1999 yılı sınav sisteminde bunu sağlayamazsak, sınav sisteminden ayrılır, kendi sınavımızı kendimiz yaparız. ... iyi bilmediğimiz ilköğretim işine girmektense, ortaöğretim işinde daha iyi düzeye ulaşırız.¹⁶²

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi'nin bağlı bulunduğu Mütevelli Heyeti tarafından 1992/1993 yılında alınan karar doğrultusunda lise düzeyindeki okulun kademeli olarak kapatılmış ve lise sonrası "Hemşirelikte Program Tamamlama" eğitimi uygulamaya konulmuştur. Ancak 1995 yılında Vehbi Koç Vakfı'na devredilen okulun, 1999 yılından itibaren Koç Üniversitesi bünyesinde lisans eğitimi verecek şekilde planlandığı ifade edilmektedir.¹⁶³

Örgütlenme Süreci

Bu okulların örgütlenme yapısı büyük ölçüde Osmanlı İmparatorluğu döneminde belirlenmiştir. Ancak yasal düzenlemeler nedeniyle yeni yapılanma gerektiği takdirde bu değişiklikler MEB izni ile okulların bağlı bulunduğu Vakıf/Mütevelli Heyeti tarafından yapılmaktadır.

¹⁶¹ Ayşe Özkan, "Başvurularda Son İki Gün," *Milliyet Gazetesi*, 16 Nisan 1998, s: 21.

¹⁶² Nuran Çakmakçı, "Robert Lisesi Anadolu'ya Açılıyor," *Hürriyet Gazetesi*, 5 Haziran 1998, s: 21.

¹⁶³ Gülsevrim Çeviker, Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi Müdürü, ile yapılan "Amerikan Okulu olarak Amiral Bistol Sağlık Meslek Lisesi'nde Eğitim" konulu görüşme (İstanbul: 07 Mayıs 1998).

MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü içinde yer alan Amerikan okullarında örgütlenme, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 2843 ve 3035 sayılı kanunların hükümlerine göre yapılmaktadır. Bunun bir uygulaması olarak görülen “Resmi dengi olmayan okul” statüsündeki Robert Lisesi, bu kanunlara göre hazırlanmış ve 26 Haziran 1986 tarih ve 310-10 sayı ile MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından onaylanmış kurum yönetmeliğine göre örgütlenme sürecini gerçekleştirmektedir. Söz konusu bu yönetmeliğe uygun olarak okulun yapısında şu kademeler yer almaktadır:

Mütevelli Heyeti . - İstanbul Robert Koleji Mütevelli Heyeti, 1863 yılında ABD’nin New York Eyalet Kanunlarına göre kurulmuştur. Mütevelli Heyeti, yaklaşık 2/3’ü Amerika’da, 1/3’ü Türkiye’de oturanlardan olmak üzere en az 12, en çok 48 mütevelliden oluşur. Şubat, Mayıs ve Kasım aylarında toplanır; okulun gelişmesi ile ve mali konularını görüşür, alınacak tedbirleri kararlaştırır.¹⁶⁴

Kurucu Temsilcisi . - Mütevelli Heyeti, Kanunun 7. Maddesinde belirtilen nitelikleri taşıyan bir kişiyi Kurucu Temsilcisi olarak görevlendirir ve Bakanlık onayına sunar.¹⁶⁵ Kurucu temsilcisi Bakanlık onayından sonra görevine başlar.

Okul Müdürü . - Mütevelli Heyetin (veya Kurucu Temsilcisinin) teklifi ile Bakanlık tarafından tayin edilir.¹⁶⁶

Türk Müdür Başyardımcısı . - Kanunun 24. Maddesinde belirtilen nitelikleri taşıyan bir kişi, Okul Müdürünün teklifi ile Bakanlık tarafından tayin edilir. Okul Müdürü, Mütevelli Heyeti temsilcisi olarak görevini Türk Müdür Başyardımcısı ile birlikte yürütür.¹⁶⁷ Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısı “MEB İç Hizmetler Yönetmeliği”, “Okul Pansiyonları Yönetmeliği” ve “Rehber Hizmetleri Yönetmeliği”nde belirtilen esaslara göre, görevli yönetici, öğretmen ve diğer personele görev-yetki ve sorumluluklarını yazılı olarak bildirir.¹⁶⁸

Müdür Yardımcıları . -Okulda, Okul Müdür Yardımcısı olarak görev yapan Lise Müdürü ve Ortaokul Müdürü (Orta Dean) bulunmaktadır. Bu kişilere bağlı olarak görev yapan ve her biri bir sınıftan sorumlu olan Müdür Yardımcıları bulunmaktadır. Okulda görev yapan öğretmenler, rehber öğretmenler, uzman ve usta öğrenciler, laboratuvar öğretmenlerinde olduğu

¹⁶⁴ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 9.

¹⁶⁵ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 10.

¹⁶⁶ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 14.

¹⁶⁷ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 19.

¹⁶⁸ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 26.

gibi Müdür Yardımcıları da Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısının müşterek imzalı teklifi ile Bakanlık tarafından tayin edilirler. Görevlendirme işlemleri “MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği”ne göre yürütülür.¹⁶⁹

Zümre Başkanları . - Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısı, aynı dersi veya birbirine yakın dersleri okutan öğretmenlerden birini Zümre Başkanı olarak görevlendirir.¹⁷⁰ Zümre Başkanları, Kurum Yönetmeliğinin 22. Maddesinde belirtilen görevleri, 23. Maddede belirtilen yetkileri ile yaparlar ve Okul Müdürü, Türk Müdür Başyardımcısı ve Müdür Yardımcılarına karşı sorumludurlar.¹⁷¹

Koordinatör Rehber Öğretmenler . - Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısı, okulda “Rehber Hizmetleri Yönetmeliği”nin 12. Maddesinde belirtilen esaslara göre kurulan Rehberlik Hizmetleri Bürosunda görev yapan rehber öğretmenlerden birini Koordinatör Rehber Öğretmen olarak görevlendirir.¹⁷²

Öğretmenler Kurulu . - Okul Müdürünün başkanlığında bütün öğretmenlerden oluşur. Ders yılı başında, ortasında ve sonunda düzenli olarak toplandığı gibi gerektiğinde Okul Müdürünün emriyle de toplanır. Bu toplantılarda okulun eğitim ve öğretim, okulun düzen ve disiplin işleri, kanaat notlarının incelenmesi gibi konularla Okul Müdürünün belirleyeceği diğer konular görüşülür.

Okulda uygulanacak Ders Programları ve Ders Dağıtım Çizelgeleri, bu kurulda görüşülerek hazırlanır ve Bakanlık onayına sunulur ve onaylandıktan sonra uygulamaya konur.¹⁷³ Okulda Türkçe ve Türkçe Kültür Dersleri Türkçe, diğer dersler İngilizce okutulur. Seçmeli derslerin hangilerinin Türkçe, hangilerinin İngilizce olarak okutulacağına Öğretmenler Kurulu karar verir.¹⁷⁴

Diğer İdari Personel . - Muhasebe Müdürü, İdare Amiri, Büro Personeli, Okul Sağlık Ünitesi (bir doktor ve yeteri kadar hemşire), Yatakhane Amiri, Belleticiler, Yatakhane için yardımcı elemanlar; Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısının müşterek imzalı teklifi ile Valilik tarafından tayin edilir. Hizmetliler ise İş Kanunu ve ilgili mevzuata göre Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısı tarafından tayin edilirler.¹⁷⁵ Görevlendirilecek kişilerde T.C.

¹⁶⁹ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 14.

¹⁷⁰ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 17.

¹⁷¹ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 24.

¹⁷² RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 18.

¹⁷³ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 40.

¹⁷⁴ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 41.

¹⁷⁵ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 15.

Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul Amerikan Robert Lisesi (RC) Yönetmeliği'nin 16. Maddesinde belirtilen şartlar aranır.

Okul Müdürü, Türk Müdür Başyardımcısı, Müdür Yardımcıları ile öğretmenler, uzman ve usta öğrenciler, laboratuvar öğretmenleri, Muhasebe Müdürü, İdare Amiri, büro personeli ve hizmetliler görevlendirildikleri alanlarda yetki ve sorumluluklarını "MEB İç Hizmetler Yönetmeliği" ve "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği"ndeki ilgili hükümlere uygun olarak yerine getirirler.¹⁷⁶ Yatakhane personeli görevlerini "MEB İç Hizmetler Yönetmeliği" ve "Okul Pansiyonları Yönetmeliği"ne göre yaparlar.¹⁷⁷

İletişim Süreci

Türk Eğitim sisteminde iletişim süreci temel olarak Milli Eğitim Bakanlığı'ndan İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'ne doğru emirlerin ve politika kararlarının iletilmesi ve il/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nden Milli Eğitim Bakanlığı'na görüş ve önerilerin iletilmesi biçiminde yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya iki yönlü olarak işlemektedir. Ayrıca Bakanlık ve taşra örgütlerinde eş düzey birimler ve danışmanlık kurulları arasında yatay iletişim sistemi bulunmaktadır. Bu sistem içerisinde Amerikan okulları, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Okullar Şube Müdürlüğü ile doğrudan iletişim kurarlar. Yatay iletişim sürecini ise, il ve ülke bazında okullar kendi aralarında yaptıkları görüşme ve yazışmalarla işletirler. Bunun yanında Özel Okullar Derneği aracılığıyla okul bazındaki öneriler Bakanlığa iletilmektedir.

Diğer yandan İstanbul Amerikan Robert Lisesi (RC) Yönetmeliği'nin 28. Maddesinde yer alan "Okul, yurt dışındaki eğitim-öğretim kuruluşları ile iletişim sağlar, bu tür kuruluşlara üye olabilir"¹⁷⁸ hükmüne göre okul, uluslararası kuruluşlarla iletişime girebilir.

Amerikan okulları ile bağlı bulundukları Mütevelli Heyetleri arasındaki iletişim doğrudan sağlanmakta, Mütevelli Heyeti ile Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki iletişimi ise, Kurucu Temsilcisi sağlamaktadır.

Koordinasyon Süreci

Milli Eğitim Bakanlığı ülke düzeyinde eğitimin koordinasyonunu sağlamakla görevlidir. İl düzeyinde Özel Okullar Şube Müdürleri aracılığıyla koordinasyon sağlanmaktadır. Amerikan

¹⁷⁶ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 20.

¹⁷⁷ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 21.

¹⁷⁸ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ö.n.ver., Md. 28.

okulları ile uluslararası düzeyde koordinasyonu Türkiye’de oturan mütevelliler ve Kurucu Temsilcisinin yaptığı aylık ve yıllık toplantılarla sağlanmaktadır.¹⁷⁹

Denetim Süreci

Milli Eğitim Bakanlığı ulusal düzeyde denetleme yetkisine sahiptir. Her derece ve nitelikteki özel öğretim kurumlarının olduğu gibi, Amerikan okullarının eğitim-öğretim ve yönetim bakımından denetlenmesi görevi Bakanlığa aittir. Bu denetim hizmeti Bakanlık merkez örgütüne bağlı Bakanlık müfettişleri ile, illerde Milli Eğitim Müdürlüklerinde görevli ilköğretim müfettişleri Bakanlık adına bu görevi yerine getirirler. Temel görevleri eğitim kurumlarını denetlemek ve rehberlik hizmeti sağlamak olan denetçiler aynı zamanda programın kontrolü, eğitim yöntemlerinin denetimi, öğretmenlerin eğitimi ve rehberliği, uygun öğretim yükü gibi konularda yetki sahibidirler. Bunun yanında okulun bağlı olduğu Mütevelli Heyeti, okulun genel işleyişi ile ilgili denetim hakkına sahiptir. Okul düzeyinde kontrol ve denetim, Okul Müdürü ve Türk Müdür Başyardımcısı başkanlığındaki kurullar (İdare Kurulu, Öğretmenler Kurulu, Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulu, Disiplin Kurulu) aracılığıyla yapılır.

Amerikan Okullarında Eğitim-Öğretim Etkinliklerinin Düzenlenmesi

Amerikan okullarında eğitim-öğretim etkinlikleri MEB tarafından belirlenen esaslara göre düzenlenmektedir. 1997/1998 yılı itibariyle bu okulların Ders Programları ile Ders Dışı Etkinlikleri şöyledir:

Üsküdar Amerikan Lisesi Eğitim-Öğretim Etkinlikleri

Üsküdar Amerikan Lisesi’nde ders programları, “MEB Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Ortaöğretim Kurumlarından Bazı Derslerini Yabancı Dille Yapan Resmi Okullar (Anadolu Liseleri) İle Yabancı Dil Ağırlıklı Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi”ne göre Türkçe-Matematik Alanı ve Fen Bilimleri Alanı olmak üzere iki alanda düzenlenmektedir.¹⁸⁰

Üsküdar Amerikan Lisesinde derslere verilen önem kadar, ders dışı etkinliklere de önem verilmektedir. Öğrencilerin kişilik gelişimleri sağlamak, liderlik özelliklerini aşlamak ve araştırmacı kişiliklerini geliştirmek için büyük çaba harcanmaktadır. Öğrencilerin okuldaki

¹⁷⁹ RC, ... (RC) Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 9.

¹⁸⁰ MEB, “Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Ortaöğretim Kurumlarından Bazı Derslerini Yabancı Dille Yapan Resmi Okullar (Anadolu Liseleri) İle Yabancı Dil Ağırlıklı Haftalık Ders Dağılım Çizelgesi,” Talim ve Terbiye Kurulu (Ankara: 29 Mayıs 1996).

günlük yaşamı, liderlik özelliklerini kazandıracak şekilde düzenlenmiştir. Derslerde öğretim metodu olarak çoğunlukla grup çalışması yöntemi kullanılmaktadır.

1997/1998 yılından itibaren uygulanmaya başlanan Tarih, Coğrafya ve Türkçe derslerinde eş zamanlı ders işleyerek öğretim programlarının koordinasyonu sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla ECIS üyesi okullar tarafından düzenlenen çeşitli eğitim-öğretim modelleri üzerinde araştırma-geliştirme çalışmaları sürmektedir.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi Eğitim-Öğretim Etkinlikleri

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, 1992-1993 öğretim yılından itibaren, lise sonrası iki yıllık “Hemşirelikte Tamamlama Programı” uygulamaktadır. Bu program Sağlık Bakanlığı’nın 24/04/1991 tarih ve 2410 sayı, Milli Eğitim Bakanlığı’nın 22/01/1992 tarih ve 511152 sayılı onayları ile uygulamaya konulmuştur. Öğrencilere iki yıllık “Hemşirelikte Program Tamamlama” müfredatına göre düzenlenen ve mesleğe yönelik uygulamalı derslerin ağırlıkta olduğu bir program uygulanmaktadır. Sözkonusu bu programda yer alan ders saatlerinin dağılımı Çizelge 6’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 6

AMİRAL BRİSTOL SAĞLIK MESLEK LİSESİ DERS DAĞITIM ÇİZELGESİ (1997/1998)

	I. YIL		II. YIL		
DERS SAYISI	I. DÖNEM	II. DÖNEM	I. DÖNEM	II. DÖNEM	TOPLAM
Teorik Ders	544	408	323	289	1564
Uygulamalı Ders	60	408	578	544	1590
Toplam Ders	604	816	901	833	3154

Okulun kadrolu 10 öğretmeni vardır. Bu öğretmenlerin tümü Yüksek Hemşirelik Okulu Lisans mezunu olup, eğitim formasyonu almış branş hemşirelerinden oluşmaktadır. Dahiliye, Cerrahi, Meslek Esasları ve Tekniği, Akıl Sağlığı Hemşireliği, Sağlık Eğitimi, Sağlık Yönetimi, Çocuk Hastalıkları Hemşireliği, Bulaşıcı Hastalıklar Hemşireliği gibi teorik branş dersleri bu öğretmenler tarafından verilmektedir. Bunların dışında okulda kadrolu olmayıp, saat ücretli öğretmenler tarafından verilen dersler de bulunmaktadır. Tıp ile ilgili dersler, tıp doktoru öğretmenler tarafından, Farmakoloji dersi eczacı öğretmen tarafından, Müzik ve Mesleki İngilizce dersleri bu alanların öğretmenleri tarafından, Bilgisayar dersleri mühendis tarafından verilmektedir. 1993 yılında okula yapılan büyük bir bağışla alınan 30 bilgisayar aracılığıyla, hemşire adayı öğrencilere bilgisayarla çalışma olanağı sağlanmıştır. Okul öğrencilerinin “Bilgisayarlı laboratuvar” eğitimi, Amerikan Hastahanesi ile koordineli olarak sağlanmaktadır.

Uygulamalı dersler hastahanelerde yapılmaktadır. İç stajlar Amerikan Hastahanesinde yapılmaktadır. Dış stajlar ise, Şişli Etfal, Darülaceze, SSK Erenköy Ruh Sağlığı ve Akıl Hastalıkları Hastahaneleri ile Beşiktaş Verem Savaş Derneği Dispanseri ve Sait Çiftçi Dispanserinde yapılmaktadır. Bu kurumlarda Doğum, Jinekoloji, Aile Planlaması, Epidermiyoloji ve Bulaşıcı Hastalıklar, Geriatri Uygulaması, Çocuk Yuvası Çocuk Hastalıkları bölümlerinde uygulama yapılmaktadır.

Robert Lisesi Eğitim-Öğretim Etkinlikleri

Robert Lisesi daha önce de belirtildiği gibi, okul yönetimi tarafından hazırlanan ve MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından onaylanan ders dağıtım çizelgesi uygular. Normal öğretim yapan okulun programı, yetenekli ve öğrenmeye son derece istekli öğrencileri Türkçe ve İngilizce'yi aynı derecede konuşabilir duruma getirmek, akademik mükemmelliğe ulaşmayı teşvik etmek ve öğrencilerin yüksek okul ve üniversitelerde başarıya hazırlanmalarını sağlamak üzere düzenlenmiştir. İngilizce olarak öğretilen derslerin esası bağımsız Amerikan okulu modeline dayanmaktadır. Türkçe öğretilen dersler ise, Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda işlenmektedir. Her iki programda da çağdaş eğitim-öğretim yöntemlerinden yararlanılmaktadır.

Robert Lisesi'nin 7 yıllık eğitim programında öğrenim gören öğrenciler çok yoğun bir şekilde (her dönem ortalama 10 ders alarak) çalışmakta, Amerika'daki kolejler ve üniversiteler ile Türkiye'deki en iyi üniversitelere girmek üzere yetiştirilmektedirler. Öğrenciler, Türkçe ve İngilizce dillerini eşit düzeyde bilecek ve iki ayrı kültürü de öğrenecek biçimde yetiştirilmektedir. Türkçe kültür dersleri; Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Coğrafya dersleri Türkçe; diğer dersler İngilizce olarak okutulmaktadır.

Hazırlık Bölümüne yeni kaydolun öğrenciler genellikle İngilizce bilmediklerinden, 1 yıl süreli ikinci dil (English as a Second Language, ESL) programıyla İngilizce öğrenmektedirler. Bu programın uygulanmasındaki amaç, öğrencilerin anadili kadar iyi derecede İngilizce öğrenmelerini sağlamaktır.

Okulun 1998 yılından itibaren kademeli olarak kapatılmaya başlanan ve 1998/1999 öğretim yılında öğrenci alınmayan Ortaokul Kısmında halen bulunan öğrencileri için Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda uygulanan ders programı uygulanmaktadır.

Lise Kısmında, öğrencilerin ilgi alanlarını geliştirmek ve üniversiteye giriş sınavlarına en iyi şekilde hazırlayabilmek için, 9. Sınıf sonunda öğrencilerin ilgilendikleri alanı belirlemeleri gerekmektedir. Öğrenciler seçmeli derslerle Fen Bilimleri, Türkçe-Matematik, Sosyal Bilimler,

İngiliz Dili ve Edebiyatı alanlarından birine yönelirler. Öğrencilerin yöneldikleri alanların zorunlu dersleri ve zorunlu seçmeli olmak üzere, en az ikisi almak zorunda oldukları dersler bulunmaktadır. Bunun yanında öğrencilere, belirlenen alanlarda zorunlu ve zorunlu seçmeli derslerin yanında Ek 5'te sunulmuş olan çok sayıdaki seçmeli dersler de verilmektedir. Bu derslerle öğrenciler, Türk üniversitelerine giriş sınavlarına etkin bir biçimde hazırlanmakta, yurt dışında öğrenime devam etmek isteyen öğrenciler için isteğe bağlı olarak AP testlerine (Advanced Placement Examinations) hazırlanma ve sınavlarına girme olanağı sunulmakta ve Onur/Yüksek Onur öğrencilerine lise düzeyinin ötesinde dersler sunulmaktadır.

Ek 5'te belirtilen seçmeli derslerin büyük çoğunluğu, yurt dışında yüksek öğrenime devam etmek isteyen öğrencilerin (Lise 2 öğrencileri de dahil) AP testlerine hazırlanmalarına yardımcı olmak için açılmaktadır. Robert Koleji'nde Amerika'daki pek çok kolejde dahi olmayan 3 kurlu Biyoloji, Kimya ve Fizik dersleri açılmıştır. Bu kurlardan; 1. Kur zorunlu, 2. Kur AP testlerine girmek isteyenlere yönelik, 3. Kur Onur öğrencileri için açılan ileri düzeyde derslerdir. Her yıl mezunlarının yaklaşık %35'ini yurtdışında öğrenime giden Robert Lisesi, yurtdışı üniversitelerine giriş sınavlarında da oldukça yüksek başarılar elde etmeleri göstermektedir.

Robert Koleji'nin Ortaokul Kısım'nda not sistemi olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği sınıf geçme yönetmeliği uygulanmaktadır. Lise kısmında ise Türkiye'de sadece Robert Koleji'nde uygulanan bir yöntem izlenmektedir. Öğrencilerin notları, kendi alanlarındaki öğrenciler arasında ve tüm Lise öğrencileri arasında 100 üzerinden değerlendirilmektedir. Lise öğrencilerinin 1. Sınıftan itibaren aldıkları notlar Genel Ağırlıklı Not Ortalaması (G.P.A.: Grade Point Average) olarak hesaplanmaktadır. Buna göre Ağırlıklı Not Ortalaması: 100-85 arası olan öğrenciler, Yüksek Onur Öğrencisi; 84-70 arası olan öğrenciler, Onur Öğrencisi olarak değerlendirilirler. Not ortalamaları 60 ve üstünde olan öğrenciler bir üst sınıfa geçerler. Ağırlıklı Not Ortalaması 50-59 arasında olan öğrenciler, not ortalaması 50'nin altında olan derslerini tekrar etmek zorundadır. Ortalaması 50'nin altında olan öğrenciler ise sınıfı tekrar etmek zorundadır.

Robert Koleji'nde Ders Programları kadar önem verilen Ders Dışı Etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin bireysel ilgileri, kabiliyetleri ve liderlik özellikleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Böyle zor bir programın güçlüklerine göğüs gererek öğrencilerine güven kazanmayı ve öz değerlerini anlamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Robert Koleji Lise Kısımında faaliyet gösteren 53 Kulüp, Türkiye'de hiç bir ortaöğretim kurumunda bulunmayan

çok geniş ilgi alanlarını kapsamaktadır. Bu kulüpler ve faaliyetleri hakkında kısa bilgiler Ek 4’te sunulmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçları çıkarmak olanaklıdır.

1. Türkiye'deki Yabancı Okulların büyük çoğunluğu, diğer sağlık, hayır ve mezhep kuruluşları gibi Osmanlı İmparatorluğu döneminde padişahların, bu okulların bağlı bulundukları devletlerin diplomatları tarafından yapılan istekleri üzerine verilen olağanüstü izinlerle (fermanlarla) açılmıştır. Osmanlı padişahlarının “lütuf eseri” olan bu izinler zamanla bu devletler ve misyoner örgütleri tarafından kendileri için tanınmış bir “hak ve yetki” olarak algılanması ile yabancı okulların sayısı, XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla artmış, ülkenin en ücra köşelerine kadar yayılmıştır.

2. Tanzimat dönemine kadar Fransız okulları büyük çoğunluğu oluştururken, bu tarihten Cumhuriyet dönemine kadar olan sürede çoğunluğu Amerikan misyoner okulları oluşturmuştur.

3. Osmanlı İmparatorluğu topraklarında kurulan yabancı okulların içerisinde belirli bir kitleye yönelik olmayan ilk okul; Robert Koleji olmuştur. 1863 yılında Cyrus Hamlin tarafından kurulan RC, “Her ırktan, milletten ve dinden erkek öğrenciler arasında hiç bir ayrım yapmaksızın dini etkiler ve önyargılardan uzak olarak yüksek düzeyde eğitim-öğretim vermek” amacını taşımıştır. Bu tarihe kadar Osmanlı İmparatorluğu topraklarında açılmış bulunan hemen hemen tüm yabancı okulların amaçlarının aksine, oldukça modern sayılabilecek niteliktedir.

4. Genel olarak yabancı misyonerler tarafından kurulan yabancı okulların ortak özelliklerinden biri “yerli Hristiyan halkın dilinde dini eğitim veren okul yapısı” olmuştur. Amerikan okullarından RC ise, New England tipi kolej olarak kurulmuş ve işletilmiştir. Bu yapıdaki okulda din bazlı (dini amaçlı) eğitim yerine, öğretim dilinin İngilizce olduğu genel amaçlı modern eğitim-öğretim veren okul niteliğinde olmuştur. Genel amaçlı modern eğitim-öğretimin yapıldığı Amerikan okulları, öncelikle Amerikan misyoner okullarının, sonra da diğer yabancı okulların ve hatta Türk okullarının benimsediği ve örnek aldığı laik eğitim-öğretimin verildiği okullar haline gelmesine neden olmuştur.

5. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Amerikan okullarının amaçlarının “din, dil, ırk, mezhep ve kültür ayrımı yapmaksızın eğitim vermek” olduğu söylenmesine karşın, bu okullara çok az sayıda Müslüman Türk öğrenci devam etmiştir. Bu durum, XX. Yüzyılın ilk yarısına kadar söz konusu okullardan Türk öğrencilerin yeterince yararlanamadıklarını göstermektedir. Bunun bir nedeni “Müslüman çocukların bu okullara gönderilmesinin Devlet tarafından yasaklanması” olarak belirtilirken, diğer nedeni “bu okullarda Hristiyan din yaşantısının öğretilmesi” olduğu görülmektedir.

6. Yabancı okulları, Türk aydınlarına göre Batı fikir ve düşüncelerinin Osmanlı İmparatorluğu’na giriş kanalları olarak değerlendirilmiştir. Bu okulların Türk toplumu için siyasal açıdan olumsuz etkileri bulunmakla birlikte, yabancı dil öğrenerek yabancı ülkelerin kültürlerini tanıyan ve Batılılaşma hareketine önemli katkıları bulunan kişilerin yetiştirilmeleri açısından faydalı olduğu söylenebilir.

7. Osmanlı İmparatorluğu’nda ilkokuldan yüksek okula kadar uzanan oldukça gelişmiş Amerikan misyoner eğitim zincirinde 1900 yılında yalnızca Anadolu’da (İstanbul dahil) 400’ü aşkın okul ve bu okullarda 17.500 civarında öğrenci öğrenim görmüş olmasına karşın, 1913-1914 öğretim yılında dahi tüm İmparatorluk topraklarındaki sultani ve idadilerin toplam sayısı 69, buralarda okuyan öğrenci sayısı ise 6.800 civarında olmuştur. Bir başka deyişle bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı, tüm Osmanlı topraklarında çeşitli milletlere ve cemaatlara ait okulların tamamında okuyan toplam öğrenci sayısının yaklaşık üç katı olmuştur.

8. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitim-öğretimde birliğin sağlanması amacıyla Türk Hükümeti tarafından hazırlanan “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” ve uygulanan bilinçli politikalarla yabancı okullar denetim altına alınmaya çalışılmıştır. Alınan köklü tedbirler sonucunda bu okullarda dini propagandaların yapılması engellenmiş, ilköğretim düzeyindeki yabancı okullara Türk çocuklarının gitmesinin yasaklanmıştır. Bunun yanında Türk Hükümeti tarafından uygulanan Milli Kültür politikası ile bu okullarda Türkçe Kültür Dersleri (Tarih, Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı) derslerinin zorunlu olarak okutulması sağlanmıştır. Bu düzenlemeler sonucunda Türk çocukları ortaöğretim ve yüksek öğretim düzeyindeki okullara devam etmişler, hatta 1929’dan sonra okullardaki Türk öğrencilerinin oranı genelde % 50’ yi geçmiştir.

9. Türkiye devletinin aldığı tedbirler sonucunda, misyoner örgütleri faaliyetlerinin kısıtlanması ve çıkarlarının azalması üzerine okulların bir çoğu kapanmış veya kapatılmıştır. Sadece amaçlarını Türkiye Cumhuriyeti tarafından belirlenen kurallara uydurmayı kabul eden ‘

ve önerilen değişiklikleri uygulayan okullar açık kalmıştır. 1931-1932 yılında Türkiye’de 39 Fransız okulu, 11 Amerikan okulu, 16 İtalyan okulu, 1 Alman okulu, 5 Bulgar okulu, 2 İngiliz okulu, 1 Yugoslav okulu, 1 İran okulu ve 2 Avusturya okulu olmak üzere toplam 78 yabancı okul faaliyette bulunmuştur. Bu sayılar 1937-1938 yılına kadar yarıya düşmüştür.

10. 1930’lu yıllarda Amerikan Robert Kolejlerinde (RC ve ACG) yaşanan ekonomik kriz ve akademik seviyenin düşmesi (özellikle Akademi Kısım’ının) okula olan ilginin azalmasına neden olmuştur. Kolejin karşılaştığı sorunlar bununla kalmamış, Amerika’da yapılan değerlendirmelerde, Robert Koleji mezunlarının diplomalarının Amerika’da denkliğinin kabul edilmemesi kararı alınmıştır. Türk aileleri çocuklarını paralı ve 8 ile 10 yıl arasında süren eğitim veren Robert Koleji’ne göndermek yerine, ücretsiz, daha az sürede ortaöğretimi tamamlama olanağı sunan Türk devlet okullarını tercih etmeye başlamışlardır. 1930’lu yılların sonuna doğru Robert Kolejinin öğrenci sayısı azalmaya başlamış ve bu durumdan kurtulması ancak 1957 yılından itibaren gerçekleşmiştir.

11. Türk Eğitim Sistemi içerisindeki yabancı okullarla ilgili çalışmalarda genellikle ön plana çıkan konunun misyoner faaliyetleri olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım ise yabancı okulların Türk Eğitim Sistemine olan katkılarının göz ardı edilmesine neden olduğu söylenebilir. Türk eğitim tarihinde, Tanzimat’tan sonra yapılan eğitimin modernleşme (Batılılaşma) çalışmalarında yabancı okulların önemli katkıları olmuştur. Her ne kadar bu okullar olumsuz yönleri nedeniyle kötü örnek olarak görülmüşlerse de, bir çok bakımdan olumlu yönlerinin de olduğu reddedilemez. Bunun en büyük kanıtı, Cumhuriyet döneminde Öğretimin Birleştirilmesi Kanunu gereği Milli Eğitim Bakanlığı yönetim ve denetimi altına alınan yabancı okulların, Türkiye’de en iyi eğitim veren kurumları arasında bulunmalarıdır.

12. Amerikan okullarının amaç boyutunun incelenmesi sonucunda, bu okulların genel amaçlarının Türk Milli Eğitim sistemi içerisindeki tüm okullarda olduğu gibi “Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda Atatürk İlkelerine uygun olarak öğrencilerine eğitim ve öğretim vermek” biçiminde ifade edildiği görülmektedir.

13. Yukarıda belirtilen genel amaç dışında özel amaçları olduğu belirtilen İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi, Türk eğitim sistemi için eğitim laboratuvarı olma niteliği taşıyan “öncülük” görevini Milli Eğitim Bakanlığı’nın onayıyla üstlendiği belirtilmektedir. Bu görevin etkin biçimde yerine getirilebilmesi ve öğrencilerin daha iyi yetiştirilebilmesi için müfredat programları, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre ayarlanmıştır. Bu yöntemle ülkenin ihtiyacı

olan liderlik vasıfları güçlü, bakış açıları geniş gençlerin yetişmesine büyük katkı sağlanacağı ifade edilmektedir.

14. Amerikan okulları örgütlenme yapısı bakımından MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne bağlıdır. Bu okulların 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve ilgili yönetmeliklere göre işletilmektedir. Bununla birlikte MEB'ye bağlı resmi ve özel Türk öğretim kurumlarından çok farklı olarak her okulun kendine özgü örgüt yapısının bulunduğu görülmektedir. Amerikan misyoner okulları arasında yer almış olan Üsküdar Amerikan Lisesi, günümüzde halen Başkanı Amerikalı olan Sağlık ve Eğitim Vakfı'na (Amerikan BOARD Heyeti) bağlı okul yapısını korumaktadır. Açılışından itibaren bağımsız Amerikan okulu olan Robert Koleji ise, halen RC Mütevelli Heyetine bağlı olarak çalışmaktadır. Her iki okulun Okul Müdürleri ve Türk Müdür Başyardımcıları, bağlı oldukları vakıf veya Mütevelli Hayati tarafından belirlenmesinin ardından Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayı ve tayini ile göreve başlamaktadırlar. Ayrıca Özel Amerikan Robert Lisesi, 1986 yılında okul tarafından hazırlanmış ve bazı değişikliklerle halen yürürlükte olan RC kurum yönetmeliğine göre işletilmektedir.

15. İstanbul'daki Amerikan okullarından bir diğeri olan Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi ise 1995 yılına kadar Sağlık ve Eğitim Vakfı'na (Amerikan BOARD Heyeti) bağlı olarak Amerikalı Okul Müdürü tarafından yönetildiği halde, bu tarihten itibaren Vehbi Koç Vakfı'na bağlı olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Günümüzde Türk Okul Müdürü tarafından yönetilmekte olan bu okula pek de yabancı okul (Amerikan okulu) demek olanaklı görünmemektedir.

16. Üsküdar Amerikan Lisesi'nin öğretim yapısı, dengi resmi ve özel Türk okullarında olduğu gibidir. Amerikan Robert Lisesi ise bir çok bakımdan Türkiye'de "tam anlamıyla dengi bir resmi okul" bulunmayan bir ortaöğretim kurumu olarak kabul edilmektedir. Okulun Mütevelli Heyeti tarafından sağlanan maddi olanaklar ile eğitim belirli bir düzeyin üstünde yürütülmektedir. İngilizce, fen, matematik, sanat ve beden eğitimi dersleri, çoğunun ana dili İngilizce olan öğretmenlerce öğretilmektedir. Eğitimin niteliğinin yüksek düzeyde tutulmasının sonucunda, üstün yetenekli gençlerin bu okulu tercih etmelerine neden olmuş, Robert Kolejinin adı tüm dünyada tanınan bir okul haline gelmiştir.

17. Amerikan okullarının yönetim süreçleri, Karar, Planlama, Örgütlenme, İletişim, Koordinasyon ve Denetim başlıkları altında incelenmiştir. Buna göre söz konusu okullarla ilgili ilk karar organının MEB olduğu görülmektedir. Bununla birlikte MEB'ye bağlı tüm resmi ve

özel Türk okullarından farklı olarak Amerikan okullarının bağlı bulundukları Vakıf veya Mütevelli Heyeti'nin de bu okullarla ilgili karar sürecinde büyük rol oynadıkları görülmektedir.

18. Planlama sürecine ilişkin olarak yapılan incelemede, ulusal düzeyde planlamaların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapıldığı ancak, Amerikan okullarının geleceği ile ilgili planlamalarda (okul düzeyinde) bağlı bulundukları Vakıf veya Mütevelli Heyetlerinin de söz sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

19. Amerikan okullarının örgütlenme sürecinin büyük oranda Osmanlı İmparatorluğu döneminde gerçekleştiği belirlenmiştir. Ancak Cumhuriyet döneminde hazırlanan yasal düzenlemelerle bu okullar MEB tarafından kontrol ve denetim altına alınmışlardır. Bunların dışında okul tarafından duyulan ihtiyaç üzerine yapılacak değişiklikler MEB izni ile okulların bağlı bulundukları Vakıf veya Mütevelli Heyeti tarafından gerçekleştirilebilmektedir.

20. İletişim sürecine ilişkin yapılan incelemede, formal iletişim sürecinin Türk eğitim sistemindeki diğer okullardaki iletişim süreci ile aynı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Amerikan okulları yurt içi ve yurt dışında üyesi oldukları ECIS, NECA, vs... gibi kuruluşlarla da iletişim kurma hakkına sahiptirler.

21. Denetim süreci açısından bu okullar üzerinde ulusal düzeyde Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetleme yetkisine sahip olduğu görülmektedir. MEB bu yetkilerini Bakanlık müfettişleri, ilköğretim müfettişleri ve il-ilçe eğitim yöneticileri eliyle yürütmektedir. Bunun yanında Amerikan okullarının bağlı bulundukları Vakıf veya Mütevelli Heyetleri de okulun genel işleyişi ile ilgili denetim hakkına sahiptirler.

22. Amerikan okullarında eğitim-öğretim etkinlikleri MEB tarafından belirlenen esaslara göre düzenlenmektedir. Söz konusu okullardan Üsküdar Amerikan Lisesi ortaokul ve lise kısımlarında, dengi resmi ve özel Türk okullarında uygulanan ders dağıtım çizelgesine göre yapılmaktadır. Okulda ders içi etkinliklerine verilen büyük önem yanında ders dışı etkinliklere de önem verilmekte, öğrencilerin kişiliklerinin ve liderlik özelliklerinin gelişimine katkıda bulunabilecek eğitsel ve sosyal etkinlikler için ortam sağlanmakta olduğu ifade edilmektedir.

23. Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi'nde eğitim-öğretim etkinlikleri, lise sonrası iki yıllık program tamamlama esasına göre okul tarafından hazırlanmakta ve MEB onayı alındıktan sonra uygulanmaktadır.

24. Amerikan Robert Lisesi'nde eğitim-öğretim etkinlikleri, Türkiye'de yalnızca bu okulda uygulanan çok özel niteliktedir. 1998 yılına kadar ilkokul sonrası merkezi sistemle yapılan sınavda en yüksek puan alan öğrenciler okula kabul edilmişlerdir. Okulun ortaokul

kısımında resmi okullarda uygulanan ders program uygulanmaktadır. Lise kısmında ise “dengi ve benzeri resmi okul bulunmadığı” gerekçesi ile Türkiye’de yalnızca bu okulda uygulanan ve okul tarafından hazırlanan ders dağıtım çizelgesi MEB tarafından onaylandıktan sonra uygulanmaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre alanlarında hazırlanan ve sunulan çok sayıda seçmeli ders bulunmaktadır. Okulun Ortaokul Kısmı’nda not sistemi olarak Milli Eğitim Bakanlığı’nın belirlediği sınıf geçme yönetmeliği uygulanmakla birlikte lise kısmında Türkiye’de sadece bu okulda uygulanan bir yöntem izlenmekte olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin notları, kendi alanlarındaki öğrenciler arasında ve tüm Lise öğrencileri arasında 100 üzerinden değerlendirilmektedir. Okulun öğrencileri uygulanan bu programlarla yurt içi ve yurtdışı yüksek eğitim-öğretime hazırlanmakta oldukları ifade edilmektedir.

25. Amerikan Robert Lisesi ders müfredat programları kadar önem verilen ders dışı etkinliklere de büyük önem verilmektedir. Bu programlarla öğrencilerin bireysel ilgileri, kabiliyetleri ve liderlik özellikleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Okulun lise kısmında faaliyet gösteren 53 kulüp, Türkiye’de hiç bir ortaöğretim kurumunda bulunmayan çok geniş ilgi alanlarını kapsamaktadır.

Öneriler

Yabancı okullarla ilgili günümüze kadar bir çok araştırma yapılmış olmakla birlikte, yine de bu okullara ilişkin bilinmeyen ya da az bilinen pek çok konunun olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu araştırma kendi sınırları içerisinde Amerikan okullarının tarihsel gelişim süreci ve amaç, yapı ve yönetim süreçleri ile ilgili bilgileri sunma görevini yapmıştır. Ancak söz konusu okulların ve diğer yabancı okulların her birisinin ayrı ayrı ele alınabileceği çalışmaların sosyolojik, ekonomik, politik, eğitim gibi çeşitli yönleriyle araştırma konusu yapılması gerekmektedir. Özellikle bu okulların Türk eğitim sistemine yenileşme bakımından katkılarının araştırılması belki de yabancı okullarla ilgili büyük bir boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacaktır. Diğer yandan Amerikan okulları dışındaki yabancı okullarının da ayrı birer araştırma konusu olarak ele alınmasında yarar olacağını söylemek olanaklıdır.

EKLER

EK 1

İSTANBUL AMERİKAN KOLEJİ ERKEK VE KIZ KISMI YÖNETMELİĞİ¹⁸¹

I. Genel Hükümler

Madde 1. - Kurumun başlıca maksadı serbest mesleklere girecek gençleri o meslekler için lazım olan bilgi ile teçhiz etmektir. Bu bağlamda Milli Kültüre de son derece önem verilir. Öğrenciler her zaman kendileri ile beraber olan ve aynı binalarda oturan öğretmenlerin kontrolü ve gözü altında bulunur.

Madde 2. - Okulun programı Türk öğrencilerin ihtiyacına göre tertip edilmiş olup tam bir lise derecesindedir. Öğrenciyi olgunluk sınavına hazırlar.

Madde 3. - Öğretim Türkçe ve İngilizce olarak yapılmaktadır. Fransızca ve Almanca lisanlarından biri de mecburidir.

Fransızca veya Almanca öğretimi kur şeklindedir ve bu kurlar orta kısım öğrencilerinden lise kısmı son sınıf öğrencilerine kadar açıktır. Öğrencilerin diploma alabilmek için en az dört sene bu iki lisandan birini takip etmiş olması ve dördüncü lisan kurunu ikmal etmiş bulunması icap eder.

Lise kısmına dışarıdan gelen öğrenciler sınavla bu iki lisan kurundan birine ayrılırlar. Fransızca veya Almanca'yı önceden görmüş olan öğrenciler sınav sonunda hangi kura ayrılırsa o kuru takip eder. Bu şekilde dördüncü kura gelen öğrenci bir sene sonra ikinci yabancı lisanını artık takibe mecbur değildir.

Ortaokul kısmında Fransızca ve Almanca kurlarına ancak Türkçe ve İngilizce'den en az 8 alan öğrenci girebilir.

II. Okulun Kuruluşu ve Sınıfları

Madde 4. - İstanbul Amerikan Koleji, Ortaokul ve Lise kısımlarıyla yalnız erkeklere özel bir Teknik Okul kısmını kapsar. Lise kısmı Fen ve Edebiyat şubelerine ayrılır. Ortaokul kısım 3, Lise kısmı 4 asli sınıftan oluşur.

Madde 5. - Yeni öğrencilere İngilizce'yi mümkün olduğu kadar çabuk öğretmek için Orta İhزاری I (Hazırlık), Orta İhزاری II ve Lise İhزاری adlarında olmak üzere üç Hazırlık sınıfı vardır.

Madde 6. - Bu madde ile Teknik Okul Öğretim Yönetmeliği'nin "Okul Kuruluşu" başlıklı 3 ve 4 üncü maddelerinde yer almıştır.

III. Girme Yolları

Madde 7. - Orta Kısma Girme Yolları:

Orta Kısımın herhangi bir sınıfına girebilmek için en az ilkokul öğrenimini bitirmiş olmak şarttır.

Madde 8. - İlkokulu bitirenler Koleje kabul edilmeden evvel genel bilgi bakımından bir giriş sınavına tabi tutulurlar. Bunlardan İngilizce bilmeyenlerin evvela Orta İhزاری Birinci sınıfına devamları lazımdır.

Madde 9. - İhزاری birinci sınıf sınavlarında muvaffak (başarılı) olup da İngilizce lisan sınavından 8'den aşağı not alanlar ve Orta okulların herhangi bir sınıfından gelerek aynı sınıfa girmek için genel bilgi bakımından tabi tutuldukları giriş sınavını kazananlardan İngilizce

¹⁸¹ MEB, İstanbul Amerikan Koleji Erkek Kısmı ve Kız Kısmı Yönetmeliği, 6 Temmuz 1936 tarih ve 94194 / 9 sayılı emriyle onaylanmış, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 17 Temmuz 1942 tarih ve 223 sayılı, 21 Ağustos 1944 tarih ve 335 sayılı ve 17 Eylül 1945 tarih ve 554 sayılı kararları ile değiştirilmiştir.

EK 1 - devam

bilmeyenler Orta İhazari ikinci sınıfına devam ederler. Bu gibi öğrenciler ders yılı sonunda İhazari İkinci Sınıfı başarı ile bitirdikleri takdirde, İngilizce lisan sınavından en az 8 almak mecburiyeti olmaksızın, önceki okullarında geçmiş bulundukları sınıfa veya dengine alınırlar.¹⁸²

Madde 10. - Ortaokul veya lisenin herhangi bir sınıfını bitirmiş olarak gelen öğrenciler de genel bilgi bakımından bir sınava tabidir. Bunlardan İngilizce bilmeyenler önce lise İhazari sınıfına alınırlar ve neticede 9 uncu maddedeki esasa göre asıl sınıflarına geçirilirler.

Madde 11. - Bütün İhazari sınıflarda dersler Kur şeklinde gösterilir.

Madde 12. - Lise Kısımına Girme Yolları

Lise kısmına girmek için ya Kolej in Orta Kısmını veya bir ortaokulu bitirmiş olmak lazımdır. Bu şartları haiz olan (taşıyan) ve İngilizce bilmeyenler yukarıdaki esaslar dahilinde bir giriş sınavına tabi tutularak Lise İhazari sınıfına alınırlar. Bu sınıfta muvaffak olanların geçecekleri sınıfın tespiti de yukarıda gösterilmiştir.

Madde 13. - Gerek Orta ve gerekse Lise sınıflarından birine girmek isteyen ve İngilizce bilen bir öğrencinin alınacağı sınıfın tespiti mecburi giriş sınavından maada (başka) vereceği İngilizce sınavı neticesi ile yukarıda 9 uncu maddede gösterilen esas ve şartlara göre yapılır.

Teknik Okula Girme Yolları

Madde 14. - Teknik Okula girme yollarından bahseden 14., 15. ve 16 ncı maddeler, bu yönetmeliğin sonunda basılmış bulunan Teknik Okul Kısımına Mahsus Öğretim Yönetmeliği'nin "Giriş Şartları" Başlıklı 5., 6. Ve 7 nci maddeleriyle değiştirilmiştir.

IV. Öğretim Yılı ve Ara vermeler

Madde 17. - Öğretim yıl Eylülün 15 inden sonra gelen ilk Pazartesi günü başlar ve Haziranın 15 inden önceki Cumartesi günü biter. Yazılmak için müracaat eden öğrencilerin giriş sınavları Okulun açılmasından önce yapılır.

Madde 18. - Yaz tatillerinden başka devletin kanunla tespit etmiş olduğu resmi günlerde ve ayrıca aşağıda gösterilen zamanlarda Okul tatil olunur.

Kasım ayı ile Aralık ayında birer gün; Ocak ayında 12 günlük Kış Tatili; Nisan ayında 12 günlük Bahar Tatili.

Madde 19. - Her ayda bir Cumartesi günü sabahı aylık yoklamalardan (sınavlardan) sonra dinlenme için ders yapılmayabilir.

V. Öğrenci Velileri

Madde 20. - Evi İstanbul civarında olmayan öğrenci sorumlu bir veli göstermeğe mecburdur. Öğrenci hastalanırsa, bir kaza vuku bulur veya okulca bildirilmesi lazım idari kararlar olursa, veliler ile okul idaresi doğrudan doğruya temasa eder ve veliler haberdar eyler.

Madde 21. - Velinin ana-baba namına, öğrencilerden her hususta sorumlu olacağını, okuldan muvakkat (geçici) veya daimi uzaklaştırılması lüzumu hasıl olduğu takdirde öğrenciyi yanına kabul edeceği yazı ile yüklenmesi lazımdır.

Madde 22. - Yukarıda yazılı şartları tamamen kabul eden okul öğretmenlerinden biri de velilik görevini üstüne alabilir. (Bu öğretmen, velisi olacağı öğrencinin bütün yönetim, disiplin, öğretim işlerinde hiç bir oy sahibi olamaz.)

Madde 23. - Öğrenci tarafından izin veya özür için idareye ibraz edilen tezkereler ancak ders senesi başında veli tarafından doldurulan izin karnesindeki imzayı havi olduğu takdirde geçerli sayılır. Ana-baba veya velilerin okul idaresi tarafından gönderilen izin karnelerine öğrenciye verilmesini arzu ettikleri izinleri (yüzme, sandala binme. İstanbul'a inme vs...) açık bir surette yazmaları lazımdır.

Madde 24. - Koleje kolaylıkla devam için Kolej civarında pansiyoner oturan öğrenci, ana veya babasının bu husus hakkında açık ve yazılı müsaadesini idareye göstermek

¹⁸² Aynı, Md. 38.

EK 1 - devam

mecburiyetindedir. Yanında oturacağı ailenin de erbabı namustan olması lazımdır. Kolej idaresi bu evleri tasvip edip etmeme hakkını haizdir.

VI. Devam

Madde 25. - Derslere muntazam (düzenli) devamı, okul idaresi bir öğrencinin ifası ile ödevli olduğu en esaslı bir görev sayar. Derslere vaktinde gelmemek veya hiç derste bulunmamak mühim bir kabahat sayılır ve bu Yönetmeliğin Disiplin bölümünün özel maddesi gereğince cezalandırılır; bu gibi devamsızlıkların göze batacak derecede tekrerrüü (tekrarlanması), aynı bölümün hükümleri gereğince, öğrencinin okulla ilişkisinin kesilmesi istilzam ettirilebilir (gerekebilir).¹⁸³

Madde 26. Okula gelmeyen veya derste bulunmayan öğrenci özrünü okulca geçerli bir belge ile üç gün içinde tevsik etmelidir (belgelemelidir).

Madde 27. - Orta kısım öğrencilerinin okula dönüşlerinin birinci günü bu belgeyi ibraz ederek sınıfa girmek için bir izin kağıdı almaları lazımdır.

Madde 28. - Öğrencilerin derslere, genel toplantılara mecburi mütalaalara ve jimnastik kurlarına gelmemesi bir namevcut addolunur (kabul edilir). Yukarıda yazılan çalışmalar özürsüz olarak üç defa geç gelmek bir namevcut (yoklamada olmama) sayılır.

Madde 29. - Öğrenci devamsızlığından dolayı kaçırdığı dersi, sınıf dışında hazırlamaya mecburdur.

Madde 30. - Evvelce öğrenci tarafından günü bilinen yoklamalarda (sınavlarda) hazır bulunmamak; hastalık, askerlik yoklaması gibi haklı sebeplere dayanmadıkça affedilmez ve öğrenciye ikinci bir yoklama (sınav) fırsatı verilmez; bu gibi derslerden öğrencinin notu sıfır olur.

Madde 31. - Herhangi bir sebepten bir ders devresi (dönemi) esnasında bir derse veya bütün derslere 1/3 oranında devam etmeyen bir öğrenci, İdare ve Disiplin Kurulu kararı olmadan devam etmediği derslerden sınava kabul edilmez ve derse de devam edemez.

VII. Öğrenim Belgeleri

Madde 32. - Okulu terk eden veya inzibati bir sebeple ilişkisi kesilen öğrenciye usulü veçhile bir nakil belgesi verilir. İkinci sebeple okulla ilişkisi kesilen öğrenciye verilecek belgeye ilişkisi kesilmesinin sebebi yazılır.

Madde 33. - Kolej in verdiği diplomalar Milli Eğitim Müdürlüğü'nce incelenip onaylandıktan sonra geçerli sayılır

VIII. Ders Notları

Madde 34. - Derslere 10 esası üzerinden not verilir. Bir derste başarılı olmak için en aşağı 6 numara almak lazımdır. Ortaokul III. sınıfı ile Lise ve Mühendislik Kısmı sınıflarında sınıf geçmek için bütün derslerden alınan notların ortalamasının 7 tutması da lazımdır.

Madde 35 - Sınıf geçmek için ders senesi esnasında verilen notlarla sınavda kazanılan not nazarı itibara alınır. Ders yılı sonunda öğrencinin sınava kadar aldığı notların ortalamasının % 60'ı ile sınav notunun %40'ı alınır ve o dersten sınıf geçme ortalaması bu surette belli olur.

Madde 36. - Genel ortalamayı bulmak için öğrencinin her dersten aldığı not o dersin haftada tekrerrü ettiği adet ile (haftalık ders saati ile) çarpılır.¹⁸⁴

Madde 37. - Erkek ve kız kısmı Orta ve Erkek Kısmı Lise kısımlarından her ay öğrencinin çalışma sonuçları karnelere yazılmak suretiyle ana-babaya bildirilir. Ana-baba bu karneleri imza ederek idareye geri verir. Ay sonunda karnesini imzalatmayıp geri vermeyen inzibati tedbirler alınır. Yukarıda bahsedilmeyen kısımlarda aylık karne usulü yoktur.

¹⁸³ MEB, İstanbul Amerikan Koleji ... Yönetmeliği, Ön.ver., Md. 64, 73, 74.

¹⁸⁴ Mesela Türkçe haftada 5 saattir, Türkçe notu beş ile çarpılır. Her ders için bu şekilde hareket edildikten sonra bu sonuçlar toplanır ve tutarı öğrencinin haftada aldığı ders sayısı ile bölünür. Elde edilen ortalama genel ortalamadır.

EK 1 - devam

IX. Sınıf Geçme Şartları**A. İhazari Sınıflarda****Madde 38. - Orta İhazari I.**

Bu sınıfta başarılı olup birinci sınıfa geçmek için kültür dersleri ile diğer derslerden geçer not (altı) almakla beraber bütün derslerin ortalamasını 7 olmalıdır.¹⁸⁵

Madde 39. - Orta İhazari II.

Bu sınıfta başarılı olup 9 uncu Madde hükümleri gereğince layık olduğu orta kısım sınıflarına geçebilmek için Kültür dersleri ile diğer derslerden geçer not (altı) almakla beraber bütün derslerin ortalaması 7 olmalıdır.

Madde 40. - Lise İhazari

Bu sınıfta muvaffak olup Lise I inci sınıfa geçmek için Kültür dersleri ile diğer derslerden geçer not almakla beraber İngilizce lisan derslerinin ortalaması 8 (sekiz) olmalıdır. Bu hususta 10 uncu Madde hükümleri uygulanır.

B. Orta, Lise ve Teknik Okul Kısımları Asli Sınıflarında

Madde 41. - Üç dersten kırık not alan öğrenciye bütünleme sınavlarına girme hakkı verilmez. Bu gibi öğrenciler sınıfı tekrar ederler. İki dersin bütünleme sınavında başarılı olamayan veya bütünleme sınavlarına girmeyen öğrenciler sınıfını tekrar eder. Hastalık nedeni veya diğer nedenlerle bütünleme sınavlarında bulunmayanlar için ikinci bir bütünleme sınavı yapılması İdare ve Disiplin Kurulu'na kararlaştırılabilir.

Madde 42. - Türkçe Kültür dersleriyle ortaokul İngilizce derslerinden başka bir tek dersin bütünleme sınavında başarı gösteremeyen öğrencinin sınıf geçmesine müsaade edilmekle beraber bu öğrenci başaramadığı dersi ertesi sene eski sınıfında tekrar eder. Bu surette bir dersi tekrar eden bir öğrencinin haftalık ders programında önce bu derse yer verilir.

Madde 43. - Orta III üncü ve Lise IV üncü sınıfta bulunan bir öğrencinin bu kısımlardan diploma alabilmesi için aynı zamanda tekrara mecbur olduğu derslerin sınavlarını vermesine bağlıdır.

Madde 44. - Sınıfını tekrar eden bir öğrenci sene sonunda yine sınıfta kalır veya sınavda bir desten bile başarı gösteremezse bulunduğu sınıftan ilgisi kesilir. Tekrar ettiği bir dersin sınavını başaramayan öğrenci de aynı hükme tabidir.

45-46-47- Bu maddeler İstanbul Amerikan Koleji Teknik Okul Kısımına Mahsus Öğretim Yönetmeliği'nin "Sınıf Geçme" başlıklı kısmındaki 11., 12., 13., 14., 15., 16. ve 17 nci maddelerle değiştirilmiştir.

Madde 48. - Deneme ve bütünleme sınavları kayıt ve kabul zamanında yapılır.

X. İdare ve Komisyonlar:**A. İdareci Üyeler**

Madde 49. - Müdür: Müdürün görev ve yetkileri hakkında resmi Liseler ve Ortaokullar Yönetmeliği'nin bu hususla ilgili hükümleri caridir.

Madde 50. - Türk Müdür Muavini: Görev ve yetkisi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tespit edilir.

Madde 51. - Baş muavinler: Erkek ve Kız kısımlarında birer baş muavin bulunur. Bunların görev ve yetkileri hakkında resmi Liseler ve Ortaokullar Yönetmeliği'nin bu hususa müteallik hükümleri caridir.

Madde 52. - Yardımcılar: Yardımcılar hakkında resmi Liseler ve Ortaokullar Yönetmeliği'nin bu hususa müteallik hükümleri caridir.

¹⁸⁵ Milli Eğitim Bakanlığı'nın 21/8/1944 tarih ve 335 sayılı kararı ile değiştirilmiş olan 9. Madde hükmü burada geçerlidir.

EK 1 - devam

Madde 53. - Sorumlu Muhasip: Müdürün denetimi altında okulun hesap ve diğer bütün akçalı işlerini tanzim ederek Maliye Komisyonunun tasvibine (onayına) arz etmek göreviyle ödevlidir.

B. Komisyonlar

Madde 54. - Üyeleri Mütevelliler Kurulu tarafından seçilen Maliye Komisyonundan maada (başka) okulun bütün komisyonları ve İdare ve Disiplin Kurulu üyeleri Müdür tarafından seçilir. Bu komisyonlar Kız ve Erkek kısımları için ayrı ayrıdır.

Madde 55. - İdare ve Disiplin Kurulu: Bu kurul Ortaokul, Lise ve Mühendis kısımlarının şube şeflerinden kıdemli öğretmenlerden, kıdemli öğretmenlerden ve bazı idareci üyelerinden oluşur: ders programı, ders dağıtma işleri, öğretim işleri, sınıf geçme, mühim disiplin işleri ve ders dışındaki öğrenci çalışmaları üzerinde karar vermek yetkisini haizdir. Müdür bütün işler hakkında son söz sahibi olmakla beraber çabuk halledilmesi lüzumlu gördüğü işlerde kendi sorumu altında kendiliğinden hareket etme yetkisini haizdir. Bu kurul en az ayda bir defa toplanır. Lise kısmının Türkçe Kültür dersleri öğretmenleri bu kurulun tabii üyeleridir.

Madde 56. - Yönetim Kurulu: Bu kurul Müdürün başkanlığı altında Türk Müdür muavini, baş muavinler, Mühendis Kısmı ve Orta Kısım amirlerinden müteşekkildir. Yönetim işleri hakkında danışmalarda ve fikir teatisinde bulunmak, okulu ilgilendiren işleri görüşmek, öğretmenlerin seçimleri hakkında müdüre yardım etmek ve müdürün soracağı bir mesele hakkında fikir beyan etmek üzere belirli zamanlarda toplanır.

Madde 57. - Maliye Komisyonu: Okul sorumlu muhasibinin iştiraki ile Yönetim Kurulu üyelerinden müteşekkildir. Bu Komisyon giderler, gelirler ve öğrenci ücretleri meselelerini inceleyip bunlar hakkında karar verir. Okulun bütçesini hazırlar ve onaylayarak Mütevelliler Kurulu'na gönderir.

Madde 58. - Tali Komisyonlar: Yukarıda bahsedilen Komisyonlardan maada (başka) Tali Disiplin Kurul, Öğretmen Komisyonu, Ders Dışındaki Öğrenci Çalışmaları Komisyonu, Öğrenci Yayın Komisyonu, Mühendis Kısmı Komisyonu gibi karaları ancak İdare ve Disiplin Kurulunun onaylaması ile kesinleşen istişari mahiyette birkaç komisyon daha vardır ki bunların da üyeleri Müdür tarafından seçilir. Bu komisyonlar yaptıkları işler hakkında İdare ve Disiplin Kuruluna rapor vermekle görevlidir. Bunlardan Tali disiplin kuruluna Türk ve Yabancı öğretmenlerden aynı nispette (oranda) üye seçilir.

Müdür, Türk Müdürmuavini ve Başmuavinler bütün komisyonların tabii üyeleridir.

XI. Disiplin İşleri**A. Genel Hükümler**

Madde 59. - Okula ait tüzükler herkesin anlayabileceği şekilde Türkçe ve İngilizce yazılır ve öğrencilere gerek genel toplantılarda anlatılmak gerek uygun yerlere asılmak suretiyle bildirilir. Bütün öğrencilerin gerek genel yönetmelik gerek tamim ve ilanlar dairesinde hareket etmesi lazımdır.

Madde 60. - Erkek ve Kız Kısmı Başmuavinleri ve Orta Kısım Amirleri ile Mühendis Kısmı Amiri disiplin işleri ile birinci derecede ilgili memurlardır. Öğrencilerin disiplini ilgilendiren yolsuz hareketleri Tali Disiplin Kurulunca incelendikten sonra İdare ve Disiplin Kurulunca son karara bağlanır.

Madde 61. - Erkek Kısmında bazı kabahatler için cezai mahiyeti haiz tescil notları tayin edilmiştir. Bu şekilde karşılıkları önceden tayin olunmayan kabahatler için tescil notları Tali Disiplin Kurulunca tayin olunur.

EK 1 - devam

Madde 62.. - Okul Müdürü Kurul kararlarını kendiliğinden temyiz etmek yetkisini haizdir (sahiptir). Aynı zamanda Okul Müdürü acele görülmesi lazım gelen hususlarda öğrenciyi muvakkaten okuldan uzaklaştırır ve keyfiyeti Tali Disiplin Kuruluna bildirir.

Madde 63. - Öğrenciler gerek okul içinde gerek dışında ahlak prensiplerini saymakla, bütün öğretmenlere ve memurlara karşı saygı ve itaat göstermekle ve her suretle dürüst hareket etmekle ödevlidir (görevlidir).

Madde 64. - **Devam:** Öğrenci okul çalışmalarına muntazam devam etmelidir, aksi takdirde devam etmediği derslerden sıfır verilir. Erkek Kısımında devam etmeyen öğrenciyi bundan başka tescil notu verilerek cezalandırılır. Öğretmenler öğrencinin devamını sıkı bir surette kontrol etmekle görevlidirler.

Madde 65. - **İzinler:** Öğrenci okulu ancak izini olduğu zaman terk edebilir. Her öğrenciyeye izin alma yollarını mufassalan anlatan bir açıklama verilir. Öğrenci her izinden sonra vaktiyle okula dönmek mecburiyetindedir.

Madde 66. - **Kopyacılık:** Aşağıdaki hareketlerden birini sınav esnasında yapan öğrenci kopya etmiş (çekmiş) sayılır:

- Arkadaşlarından yardım istemek veya arkadaşlarına yardım etmek veya bunlardan birine kalkışmak;
- Sınav esnasında öğretmenlerden izin almaksızın arkadaşlarına herhangi bir surette müracaatta bulunmak;
- Üzerinde sınavda kopya için kullanabileceği yazı, kitap veya buna benzer şeyler çıkmak;
- Sınavdan sonra öğrencinin kağıtlarının incelenmesinde kopya ettiği ilgili öğretmen ve İdare ve Disiplin Kurulunca kesin anlaşılmak;
- Günlük vazifeyi (ödevi) kopya eden öğrenciler de ciddi bir kabahat yapmış sayılarak uygun bir şekilde cezalandırılır.

Madde 67. - Okulun veya başkasının eşyasına zarar vermek yasaktır ve zarar yapana ödetilir.

Madde 68. - **Sigara İçmek:** Milli Eğitim Bakanlığı'nın 16/02/1942 günlü ve 159 sayılı Tebliğler Dergisindeki (771) sıra numaralı tamimi ile "bütün öğrencilerin açık veya gizli, nerede olursa olsun sigara içmeleri kesin olarak men edilmiştir (yasaklanmıştır)".¹⁸⁶

Madde 69. - Öğrencilerin gerek okul içinde gerekse dışında kumar, kağıt ve tavla oynamaları, dans salonlarına ve şöhreti fena yerlere gitmeleri, içki içmeleri, yanlarında silah veya bıçak bulundurmaları, kötü lisan (argo) kullanmaları, gençlerin elinde bulunması doğru olmayan kitap ve resimleri okula getirmeleri ve kız öğrencilerin boyanmaları yasaktır. Bu kabahatleri yapanlar aşağıdaki maddelere göre cezalandırılırlar.

Madde 70. - **Tavır ve Hareket Notları:** Öğrencilerin tavır ve hareketi şu suretle kaydolunur: ÇOK İYİ, İYİ, ORTA, GAYRİ KAFİ, FENA.

Madde 71. - Kolejde verilecek cezalar şunlardır:

- İhbar;** İhbarı icap ettiren hareket öğrencinin tavır ve hareket karnesine işaret edildikten sonra veliye bildirilir.
- Uyarma;** Uyarmayı icap ettiren hareket öğrencinin tavır ve hareket karnesine işaret edildikten sonra veliye bildirilir.

¹⁸⁶ Yönetmelik yayımlanmadan önce Madde 68: Orta kısım öğrencileri sigara içemez. Lise birinci sınıftan itibaren ise ancak velisi tarafından izinli olanlar içebilirler. Son üç sınıf öğrencileri de ancak okul tarafından gösterilen özel odalarda sigara içebilirler. Sigara içmeye izinli olmayan bir öğrenci, sigara içerken görülür veya yanında tütün veya sigara bulunursa, sigara içmek hakkındaki okul tüzüklerine aykırı hareket etmiş kabul edilir ve bu hareketin gerektirdiği eşya kendisinden alınır.

EK 1 - devam

- c) **Tevbih;** Tevbih icap ettiren hareket öğrencinin tavrı ve hareket karnesine işaret edildikten sonra veliye bildirilir.
- d) **Geçici Uzaklaştırma;** Durum tavrı ve hareket karnesine kaydolunduktan sonra öğrencinin velisi okula davet edilerek iş kendisine anlatılır. Bu cezanın süresi İdare ve Disiplin Kurulunca tayin olunur.
- e) **Bütün Bütün Uzaklaştırma;** Bu cezanın verilmesini icap ettiren hareket öğrencinin tavrı ve hareket karnesine kaydedilir ve öğrenci velisine teslim olunmakla beraber keyfiyet (durum) Milli Eğitim Bakanlığı'na bildirilir. Bu gibi öğrencilere ancak okuldan ne sebeple ayrıldığı yazılmak suretiyle belge verilir.

Cezalar umumiyetle yukarıda işaret edilen sıraya göre verilir. Fakat ağır ve mükerrer (tekrarlı) suçlarda bu sıra gözetilmeden de ceza verilebilir.

Madde 72. - Ceza Tayini: İhbar, Uyarma ve Tevbih cezaları okul iç tüzüklerine uymayan hafif kabahatlere verilir. Bunlar:

- a) Özürsüz olarak okulda ve derste bulunmamak,
- b) Kınamaya değer harekette bulunmak,
- c) Kopyacılık,
- d) Öğretmen ve memurlara itaatsizlik,
- e) Okuldan kaçmak,
- f) Kumar oynamak,
- g) Belge bozmak veya değiştirmek ve imza taklit etmek gibi hareketlerdir. Gerek

bunların tekerrüründe (tekrarında), gerekse daha ağır kabahatlerde aşağıda yazılı daha ağır cezalar verilir.

Madde 73. - Geçici uzaklaştırmayı icap ettirecek sebepler şunlardır:

- a) Kasten devamsızlık,
- b) Okuldan kaçmanın tekerrürü,
- c) İçki içmek,
- d) Yanında silah ve bıçak bulundurmak,
- e) Kumar oynamanın tekerrürü,
- f) Dövüşmek,
- g) Öğretmen veya Okul idaresine karşı açıkça itaatsizlik etmek,
- h) Sigara içmenin tekerrürü.

Madde 74. - Daimi Uzaklaştırmayı İcap Ettirebilecek Sebepler:

- a) İslahı kabil olmaz bir surette kasten özürsüz devamsızlık,
- b) Bir sene zarfında (süresinde) iki geçici uzaklaştırma cezasına uğramak,
- c) 44 üncü Maddede gösterildiği gibi arka arkaya iki sene sınıfta kalmak veya tekrar ettiği bir derste ikinci defa muvaffak olamamak,
- d) Okul dahilinde veya haricinde hırsızlık, cerh gibi kanunen suç sayılan eylemlerin işlenmesi,

- e) Açıktan açığa itaatsizliğin tekerrürü,
- f) Okul iç tüzüklerince men edilmiş çalışmalara katılmakta tekerrür,
- g) Zührevi hastalıklara tutulmak,
- h) Ahlak düşkünlüğü,

i) Sınavda kopya etmenin tekerrürü, Memleketin kültürüne ve Türk milletinin kutsal saydığı inançlara karşı sözle, hareketle, yazı ve resimle hürmetsizlikte bulunmak.

Madde 75. - Tavrı ve Hareket Notlarının Seneden Seneye Nakli: Umumiyetle tavrı ve hareket notları seneden seneye nakl olunmaz. Fakat ciddi ve tekerrür eden kabahatler karşısında İdare ve Disiplin Kurulu, öğrencilerin gerek sene başında okula kabulü gerek sene

EK 1 devam

ortasında cezalandırılması için geçmiş senelerdeki tavır ve hareket numaralarını (notlarını) nazarı itibara alabilir. Bazı hallerde öğrencinin ancak tecrübeten devamına müsaade edilir.

Madde 76. - Ders Dışı Çalışmalara Katılmaktan Yasaklanma: Fena hareketi veya zayıf ders vaziyeti icap ettirdiği takdirde bir öğrenci, idarece ders dışı çalışmalara katılmaktan yasaklanabilir.

Madde 77. - Tavır ve Hareket Durumunun Bozukluğu: Sene sonunda alınan fena veya bütün sene süren bozuk tavır ve hareket numaraları (notları) bir öğrencinin okula dönmesine müsaade edilmemek için kafi sebep sayılabilir.

Madde 78. - Öğretim Durumunun Düşüklüğü: Bütün sene zarfında öğrenim durumunun bin öğrencinin okula dönmesine müsaade edilmemek için yeter sebep sayılabilir.

Madde 79. - Arkadaşları Arasında Zararlı Etki Yapanlar: Bir öğrencinin ağır bir kabahat işlemesi veyahut fena hal ve harekette direnmesi kendisinin derhal okuldan uzaklaştırılmasını icap ettirebilir. Bununla beraber İdare ve Disiplin Kurulu bur öğrencinin arkadaşları arasında zararlı etki yaptığına kani olursa Milli Eğitim Müdürlüğüne haber vermek şartıyla okul idaresi o öğrenciyi de okuldan uzaklaştırabilir.

Okuldan bütün bütün uzaklaştırma kararı, umumiyetle Milli Eğitim Bakanlığı'nın onamasına sunulur.

XII. Sağlık İşleri

Madde 80. - Yatılı öğrencinin bir sene içinde 14 gün hastahanede kalmak ve parasız tedavi edilmek hakkı vardır. 14 gün tedavi süresini aşan öğrenciden beher gün (her gün) için 1,5 lira ücret alınır. İlaç ücretleri bu hesaba dahil değildir.

Madde 81. - Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar: Okul, kızıl, difteri gibi sari (bulaşıcı) ve tehlikeli hastalıklara duçar olan (yakalanan) öğrenciyi hastahanesinde alıkoyamaz. Bu hastaları ana-babasının veya velilerinin vakit geçirmeden okuldan almaları lazımdır.

Madde 82. - Yatısız öğrencilerden veya evlerinde bulunurken yatılı öğrencilerden biri sari (bulaşıcı) hastalıklardan birine duçar olursa (yakalanırsa) veyahut bulunduğu evde böyle bir hastalık zuhur ederse (ortaya çıkarsa), kendi sıhhati yerinde olsa da ana-baba veya velisi okul Direktörlüğünü bundan haberdar etmelidir. Böyle bir öğrencinin kendisini tedavi eden doktordan bir rapor getirmedikçe okula devamına müsaade olunmaz.

Madde 83. - Hastalık dolayısıyla özür belgesi almak isteyenler, hastalıklarını tevsik eden (belgeleyen) doktor raporunu okul doktoruna veya hastabakıcıya göstererek onamasını almaları lazımdır. İdare ancak bu şekilde onanmış raporları özürler için kabul eder. Bundan başka okul doktoru bütün öğrencilerin bir sağlık sicilini tuttuğundan, yatısız öğrenciler için evlerinde geçirdiği ufak tefek rahatsızlıkları da muntazaman (düzenli olarak) doktora bildirmeleri gerekir.

Madde 84. - Ailesi İstanbul'da oturmayan bir öğrencinin okul hastahanesinde tedavisi esnasında özlük olarak bir hastabakıcıya ihtiyacı olursa ilaç ve hastabakıcı masrafları öğrenciye aittir. Her öğrencinin senede bir defa tifo aşısı ile aşılanması gereklidir.

XIII. Beden Terbiyesi

A. Yoklama

Madde 85. - Her öğrenci senede en az bir defa okul doktoru tarafından yoklanır. Bu yoklamada bilhassa kalp, karaciğer, göz ve dişlerinin sıhhatte bulunup bulunmadığı ve çalışma derecesi muhtelif ölçü ve tecrübelerle dayanarak incelenip elde edilen sonuç kendisine bildirilir ve gereken tedbirlerin alınması için gerek kendisi gerek velisi haberdar edilir.

B. Jimnastik

Madde 86. - Jimnastik dersleri Mühendis ve Lise kısımları son iki sınıf öğrencileri ile Belediye veya Okul doktoru tarafından sağlık durumuna binaen özürlü tutanlardan başka bütün öğrenciler için mecburidir.

EK 1 - devam

XIV. Ders Dışı Çalışmalar

Madde 87. - Öğrencilerde yurtseverlik, nefse itimat (kendine güven), sportmenlik, görev ve sorumluluklarının esaslı bir şekilde kökleşmesini sağlamak için okulda ve ders dışında bir takım öğretici çalışmalar vardır. Bu gibi çalışmalarda öğrenci demokrasi prensiplerinin başlıcası olan kendi kendini idare etmeyi öğrenir.

Madde 88. - Bu gibi çalışmalar Müdür tarafından öğretmenler arasından seçilen Ders Dışı Çalışmaları Sorumlu Şefi tarafından idare edilmekte olup, ders durumu müsait olan bütün öğrencilere açıktır.

Madde 89. - Okulda müteaddit öğrenci kurulları olup bazıları şunlardır:

Türk Öğrenci Birliği

Genel Öğrenci Birliği

Record Yıllık Dergi Kurulu

Kızılay Gençler Derneği

Tiyatro ve Temsil Birliği

Spor Birliği

Sınıf Özel Kurulları

Madde 90. - Bu kurullardan her birinin kendisine özel ve okul idaresi tarafından kabul edilmiş tüzükleri olup, bu tüzüklere göre çalışırlar.

Madde 91. - Bir öğrencinin herhangi bir dönem esnasında ders dışı olarak üzerine alabileceği görevlerin çeşidi ve sayısı bu işlere özel bir tüzük ile tespit ve tahdit (sınırlı) edilmiştir.

XV. Akçalı İşler**A. Ücretler**

Madde 92. - **Depozito:** Kendisine bir yer ayırtmak isteyen yatılı ve yatısız öğrenciden depozito parası alınır. Bu para Eylülde ödenmesi lazım gelen okul ücretine mahsup edilir.

Madde 93. - **Özel Sınav:** Bütünleme sınavının dışında özel olarak sınav edilmesine karar verilen öğrenciden 3 lira ücret alınır.

Madde 94. - **Diploma Ücreti:**

Orta Kısım öğrencileri için: 3.00 lira

Lise ve Mühendislik Kısım öğrencileri için: 8.00 liradır.

Bundan başka numaraları havi (notları gösteren) bir tasdikname isteyenlerden 1 lira alınır.

Madde 95. - Okul ücretleri her sene tespit edilerek yaz tatilinde ilan olunur.

B. Ödemeler

Madde 96. - Bütün ödemeler peşin olarak iki taksitte ve kayıt günlerinde yapılır. İlk taksit Eylülde okul açılınca verilir, ikinci taksit birinci ders döneminin sonundaki tatilleri müteakip ödenir. Bir öğrenci, ücretini ödemiş olduğu zamanın bitiminden sonra okulda kalamaz.

Madde 97. - Müracaat eden öğrenci kabul edilmediği veya kabul edildikten sonra derslere devam etmediği takdirde önceden yatırmış olduğu depozito ücretinden 1/5 lirası sınav ve kayıt ücreti olarak alıkonulur.

Madde 98. - Geç gelen öğrenciye hiç bir tenzilat yapılmadığı gibi, dönem sonundan önce okulu terk edenlere de öğretim ücreti geri verilmez. Yasal özürlü dolayısıyla okuldan ayrılanlara, Direktörlüğün tensibiyle, pansiyon ücretinin ayrılma tarihinden sonraya düşen kısmı geri verilir.

Madde 99. - Öğrencilere parasını ve kıymetli şeylerini idareye tevdi etmeleri tavsiye olunur. Aksi halde bunların kaybolmasından okul sorumlu tutulamaz.

EK 1 - devam

C. Okuldan Ücret Hususunda Yardım Gören Öğrenciler

Madde 100. - Okul ücretini vermek hususunda bihakkın zorluk çeken öğrenci, ihtiyacı olduğunu ispat ettiği takdirde, okul idaresinden akçalı yardım görebilir. Bunun için okul idaresine Nisan ayı zarfında yazıyla müracaat etmesi lazımdır.

Madde 101. - Vaktinde müracaat eden öğrencinin Orta ve Lise kısmında genel ortalaması en aşağı 8, Mühendis Kısmında en aşağı 7,5 olması ve aczini ispat etmesi şartı ile bu dileği imkan dairesinde yerine getirilmeye çalışılır. Sene sonunda ortalamaları muayyen huduttan (belirlenmiş sınırdan) aşağı düşenlerden Okul idaresi bu yardımı kesebilir.

Madde 102. - Akçalı yardım ancak bir seneye mahsustur ve her sene müracaatın yenilenmesi icap eder.

XVI. Türlü Hükümler

Madde 103. - **Özel Öğrenci:** Başka bir okuldan diploma almış olan ve koleje yalnız İngilizce öğrenmek için gelen öğrenciler Özel Öğrenci sayılır. Bundan başka yabancı uyruklu olan ve diploma almak arzusunda bulunmayan öğrencilere özel bir ders programı verilir. Bununla beraber bu gibi öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı'nın emirleri gereğince Türkçe okunan dersleri takip etmek mecburiyetindedirler.

Madde 104. - **Özel Öğrenimi Olan Öğrenciler:** Yabancı uyruğunda bulunan ve yalnız özel bir öğrenim görmüş olan öğrenciler en aşağı üç öğretmen tarafından sınav edilir. Sınavı yapan öğretmenlerin verecekleri rapor Genel Sekreterlik dosyalarında saklanır.

Madde 105. - **Erkek Kısmı Şubelerinin Birinden Diğerine Geçiş:** Lise kısmı öğrencileri yalnız birinci ders ayı içinde veya yılın ikinci döneminin başlangıcında bir şubeden diğerine geçebilir. Mühendis Kısmından Lise Kısmına geçiş işlemi ancak yılın birinci döneminin sonuna kadar yapılır. Naklolunan öğrenci girmek istediği lise sınıfından, evvelki Türkçe Kültür derslerini görmemiş ise, ikinci sınıftan yukarıya alınamadığı gibi yıl sonunda birinci sınıftaki Türkçe Kültür derslerinden de sınava tabi tutulur ve başaramazsa ertesi yıl birinci sınıfa devam mecbur edilir.

Madde 106. - **Dönem Özel Bütünleme Sınavları:** Bir sömestr devam eden ve sınavı birinci dönem sonunda yapılan derslerde bütünlemeye kalan Lise ve Mühendis Kısmı öğrencilerinin bütünleme sınavları İdare ve Disiplin Kurulunun kararıyla Mayıs ayından evvel yapılabilir.

EK 2

İSTANBUL AMERİKAN KOLEJİ TEKNİK OKUL KISMI YÖNETMELİĞİ¹⁸⁷**Genel Hükümler**

Madde 1. - İstanbul Amerikan Koleji Teknik Okulu kısmının amaçları aşağıda gösterilmiştir:

a) Öğrencilere sağlam öğretim esaslarına dayanan ve Türkiye'nin bu günkü teknik ihtiyaçlarını karşılayan bir mühendislik eğitimi vermek,

b) Öğrencinin yüksek mühendislik eğitimi Amerikan Üniversitelerinde tamamlayabilmesi için iyi hazırlanmasını sağlamak; bu maksatla öğrencinin İngilizce'yi pratik şekilde öğrenmesine çalışmak ve onları Amerikan teknik öğretim metotlarına ve şartlarına alıştırmak,

c) Amerikan endüstrisindeki teknik ve ekonomik yenilikleri öğrencilere tanıtmak suretiyle Türkiye'de teknik öğretimin gelişmesine yardım etmek.

Madde2. - Dersler gereğine göre Türkçe veya İngilizce okutulur. Türkçe okutulan derslerde öğrencinin teknik terim bilgisinin genişlemesine önem verilir.

Türkçe okutulan dersler hakkında müfredat programının Milli Eğitim Bakanlığı'na onaylanan "Türk dili ve Türkçe kültür dersleri eğitimi ve imtihanları yönetmeliği" uygulanmakla beraber hangi sınıflarda hangi derslerin Türkçe olarak kaç saat gösterileceği aşağıda gösterilmiştir:

	DERSLERİN HAFTALIK SAYISI			
Dersler	I	II	III	IV
Teknik Türkçe ve Kompozisyon	3	-	-	-
Endüstrinin Gelişmesi	-	2	-	-
Endüstri Kuruluşları, İşletme ve İdaresi	-	-	-	2
Türkiye Tarih ve Coğrafyası	-	-	2	-
Askerlik	2	-	-	-

Not: Bu cetvelde gösterilen Askerlik dersi ile Türkiye Tarih ve Coğrafyası dersi yalnız Teknik Okula liseyi bitirmeden gelen öğrenciler içindir.

Madde 3. - İstanbul Amerikan Koleji Teknik Okulu Kısmının öğrenim süresi 4 yıldır. Okul; Bayındırlık, Elektrik ve Makine Mühendisliği bölümlerine ayrılır.

Madde 4. - Ders yılı iki yarıyla bölünür. Dersler genel olarak bütün ders yılı devam eder. Son imtihanlar (finaller) yıl sonunda yapılır. Ancak bir yarıyı süren derslerin son imtihanları yarıyılın bitiminde yapılır.

Giriş Şartları

Madde 5. - Teknik Okulun birinci sınıfına girebilmek için, resmi veya özel bir Türk lisesinin veya dengi bulunan bir okulun ikinci sınıfını bitirmiş olmak, Kimya, Fizik, Matematik ve İngilizce'den yapılacak giriş sınavında başarılı olmak gereklidir.

İstanbul Amerikan Koleji lise kısmının üçüncü sınıfına geçenlerden "Sınıf Geçme" notlarının ortalaması en az 7 olanlar, isterlerse Teknik Okul kısmının birinci sınıfına imtihansız, öbürleri imtihanla alınırlar.

¹⁸⁷ MEB, İstanbul Amerikan koleji Teknik Okul Kısmı Yönetmeliği, 17 Eylül 1945 tarih ve 554 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

EK 2 devam

Madde 6. - Teknik Okula giriş şartlarını taşıyanlardan İngilizce'yi yeteri kadar bilmeyenler, önce bir yıllık İngilizce kursuna bağlı tutulurlar. Kursun sonunda yapılacak imtihanda bu dersten en az 8 numara not öğrenciler birinci sınıfa kayıtlanırlar. Bir yıllık kurs sonunda başarı gösteremeyenlerden İngilizce'yi öğrenemeye yetkiliği olmadığı anlaşılanlar Teknik Okuluna girme hakkını kaybederler. Bu durumda olmayan öğrencilerin, kursu bir yıl daha tekrarlamalarına izin verilir.

Öğrenim süresi dışında olan bu kursa devam edenler, öğrenciler için tanınan hak ve yetkilerden faydalanamazlar.

Madde 7. - Öğrenimlerini, Amerikan Koleji Teknik Okul Kısımına denk tanınan bir kurumda yapmakta oldukları gerekli belgelerle belirtilenlerden okulun yüksek sınıflarına girmek isteyenlerin, öğrenim kurulunca düzenlenecek bir programa göre yapılacak imtihanı başarmaları şarttır.

Madde 8. - Not sistemi 10 esasına göredir. En yüksek not 10 olup bir derste başarılı sayılmak için en az 6 numara almak gereklidir.

Madde 9. - Bir dersin son not ortalaması, öğrencinin son imtihanda aldığı notun % 40'ı ile ders yılı ve yarıyıl içinde aldığı notlar ortalamasının % 60'ının tutarındır.

Madde 10. - Ders yılının birinci yarıyıl sonunda genel ortalaması, yediyi doldurmayan öğrencinin ikinci yarıyıl içinde, okulun ders dışı çalışmalarına katılmasına izin verilmez. Bu gibiler ikinci yarıyıl derslerine deney mahiyetinde devam ettirilir.

Sınıf Geçme

Madde 11. - Sınıf geçmek veya diploma alabilmek için bütün derslerden geçer not alınması ve genel ortalamasının da en az 7 olması gereklidir.

Madde 12. - Her dersten geçer not aldığı halde, genel ortalaması 7'nin altında olan öğrenci, 6 numara aldığı derslerin hepsinden bütünleme sınavına girer. Bu gibilerin bütünleme sınavlarında aldıkları notların genel ortalaması 7'yi doldurmazsa 6 numara alınan derslerin hepsi tekrar ettirilir.

Madde 13. - Bir dersten 5 alan öğrenci bütünlemeye kalır. 4 aldığı dersten başarı gösterememiş sayılır ve bu dersi tekrar eder.

Madde 14. - Üç veya daha fazla dersten 5 veya 4 alan bir öğrenci, sınıfta kalmış sayılır, bütünleme sınavlarına giremez. Bu gibi öğrenciler 7'den az not almış olduğu her dersi tekrarlamaya mecburdur.

Madde 15. - Bir veya birkaç dersi tekrarlayan bir öğrencinin bir üst sınıftaki derslerden, ancak tekrarladığı derslerin üzerine kurulmayan ve tekrarlanan derslerle çakışmayan derslere devam etmelerine izin verilebilir.

Madde 16. - Bir veya birkaç dersten iki imtihan dönemi arka arkaya iki defa başarı gösteremeyen öğrenci okuldan çıkarılır.

Madde 17. - Aldığı derslerin yarısından fazlasını her hangi bir imtihan döneminde başaramayan öğrenci, İdare ve Disiplin Kurulu kararıyla okuldan çıkarılabilir.

Diploma

Madde 18. - Dört senelik programı başarıyla tamamlayan ve genel ortalamayı dolduran öğrenciye, Milli Eğitim Bakanlığı'na kabul edilen şekline uygun bir diploma verilir.

Madde 19. - Bu yönetmelikle belirtilen hükümler dışında kalan hususlar hakkında, İstanbul Amerikan Koleji Yönetmeliği'ndeki hükümler uygulanır.

EK 3

ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ'NDE (RC) ÖĞRETMENLERDEN BEKLENENLER

Robert Koleji'nin Kurucu Temsilcisi ve Okul Müdürü Christopher Wadsworth tarafından Sonbahar 1994 döneminde yayınlanan bildiriye göre kolejin öğretmenlerinden beklenenler:

Öğretmen olarak bizler kurallarla öğrettiğimiz kadar örneklerle de öğretiriz; öğrencilerimizin edinmelerini istediğimiz özelliklerini bizler okulda sergilemeliyiz. Robert Koleji, cazip ve farklı bir öğretmen grubuna esas olan kişisel perspektifler ve güçlü yönlerden feragat etmeden, her öğretmenin aşağıda ana hatları verilen özellikleri sergilemek için gayret göstereceğini düşünmektedir.

A. Sınıf çalışmalarında öğretmenin aşağıdaki özellikleri sergilemesi gerekmektedir:

1. Konusuna tam hakim,
2. Öğrencilerin ilim için güçlü bir takdir duygusu geliştiren, onların kendi akademik ve entelektüel ilgilerini geliştirmelerini teşvik eden ve birbirlerine aşılayacakları bir canlılık ve öğrenme aşkı,
3. Derse düzenli ve tam vaktinde gelme,
4. Materyalin açık, düzenli, uygun ve ilgi çekici şekilde sunulması,
5. Sınıfta, sınıfın tüm üyeleri için fikir akışını ve öğrenmeyi teşvik eden bir düzen ve kontrol sağlama yeteneği,
6. Sınıftaki öğrencilerin değişik öğrenme biçimlerine uyan değişik yaklaşımlar kullanması,
7. İyi tasarlanmış, yararlı ev ödevleri vermesi,
8. Öğrencilerin çalışmalarını dikkatli, eşit, düzenli ve vaktinde değerlendirmesi,

B. Öğrencilerin kişisel girişimleriyle ilgilenmeleri konusunda öğretmenlerden şunlar beklenmektedir:

1. Gençlerle çalışmaktan zevk almak,
2. Ders saatleri dışında da öğrencilere yardımcı olmayı istemek,
3. Öğrencilerin belirli amaçlarına ve karşılaştıkları zorluklara yardımcı olmayı gaye edinmek,
4. Öğrencilerin manevi yönden gelişmeleri için ciddi bir ilgi göstermek; dürüstlük, muhakeme, başkalarının ihtiyaçlarına, haklarına ve malına saygı, kişisel davranışlarının sorumluluğunu kabul etme,
5. Öğrencilerin Türkiye'de ve yurt dışında liderlik görevleri üstlenmeye yetenekli ve istekli, sorumlu ve katkıda bulunabilen vatandaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olmak için gerçek bir arzu göstermesi.

C. Bir okulun işleminde etkili olan iletişimin sağlanabilmesi için bütün öğretmenlerden şunlar beklenmektedir:

1. Okul politika ve işlemleri ve öğrencilerle ilgili konular (okulun kuralları ve yönetmelikleri, ders geçme ve üst sınıfa geçme sistemi, üniversiteye giriş koşulları vb.) hakkında mutlaka bilgi edinmiş olmaları,
2. Öğrencilerin gösterdiği ilerlemenin değerlendirmesini düşünceli bir şekilde yapmaları,

EK 3 devam

3. Veliler ve başkalarıyla öğrencinin gösterdiği (veya gösteremediği) ilerleme konusunda konuşurken yardımcı olmaları,

4. Diğer öğretmenlerle, bölüm başkanlarıyla, idarecilerle ve diğer kişilerle uygun zamanda ve düşünceli bir tarzda iletişim kurmaları,

5. Bir problemi, onu çözebilmesi en muhtemel kişi ile tartışmaları.

D. Danışman olarak görev yapan öğretmenlerden şunlar beklenmektedir:

1. Danışmanlık yaptığı öğrencileri iyi tanıması ve genel gelişimleri konusunda güncel bilgi sahibi olmak,

2. Öğrencilerin belirli bir zorluğu hakkında Orta Dean veya Lise rehber öğretmeni ile uygun zamanda iletişim kurmak,

3. Öğrencilerin akademik, sosyal ve kişisel problemlerine çözüm bulmakta yardımcı olmak,

4. Lise ve Orta danışmanlarının bilgilerde açıklanan belirli görevlerini yerine getirmek.

E. Eğitsel Kol Danışmanı olarak öğretmenlerden şunlar beklenmektedir:

1. Eğitsel kol faaliyeti için enerjik bir lider ve destekçi olmak,

2. Mümkün olan durumda kol faaliyeti hakkında bilgi vermek ve teknik danışmanlık görevi yapmak (eğer öğretmen böyle bir danışmanlık veya bilgi konusunda kendisini iyi hazırlanmamış hissediyorsa Orta Dean veya Lise Müdürü ile kendisine nasıl destek verilebileceğini konuşmalıdır),

3. Koldaki öğrencilerin kendi organizasyon ve liderlik yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmak,

4. Öğrencilerle birlikte çalışarak ders yılı için gerekçeli planlar yapmak,

5. Her Eğitsel Kol tarafından, ders yılı başında hedeflerini ifade eden bir yazıyı ve her dönemin sonunda o dönem veya yıl içinde belirlenen hedeflere ulaşmış olup olmadığını ve bir sonraki yıl kol faaliyetlerinin daha iyi olması için önerileri içeren bir raporu Orta Dean veya Lise Müdürüne vermelerini sağlamak,

F. Okul içinde güçlü ve birbirini destekleyen bir topluluk anlayışını geliştirme konusunda öğretmenlerden beklenenler şunlardır:

1. Okuldaki konulara ilgi duymak,

2. Topluluğun ve bireylerin refahına katkıda bulunmak,

3. Okul çapındaki etkinliklere ve gösterilere katılmak (öğrenci gösterileri veya oyunlar, öğretmenler için düzenlenen sosyal etkinlikler...),

G. Sorumluluğunun bilincinde kişiler olan öğretmenlerden Robert Koleji'ndeki tüm çalışmalarında muhakemeli ve dürüst davranışları beklenmektedir. Bunun öğretmenlerden beklenenler şunlardır:

1. Başkalarına karşı saygı ve adil şekilde davranmak,

2. Okula düzenli devam etmek ve hastalık engellemedikçe, sorumluluklarını sadakatle yerine getirmek,

3. Öğrencilerle yapıcı ve saygı dolu ilişkiler geliştirmek (tabii ki, bir öğretmenin bir öğrenciyle fiziksel veya romantik ilişkiye girmesi kabul edilemez),

4. Gizliliğin önemini kavramak ve öğretmen toplantısındaki görüşmelerin veya belirli bir öğrenciyle ilgili bir konunun gizliliğini koruma nezaketini göstermek,

5. Müdür tarafından konulan kıyafet, görünüş ve uygun davranış kurallarına saygılı olmak, öğretmenlik yapacakların Robert Koleji'nin sigara içilmeyen bir ortam olmayı hedeflediğini dikkate almaları gerekmektedir, okul binasında sigara içilmesi sınırlandırılmıştır.

EK 3 devam

H. Öğretmenlerin kendilerini sürekli geliştirme konusunda kapasitelerini ve ilgilerini ortaya koymaları gerekmektedir. Bunun için öğretmenlerden beklenenler şunlardır:

1. Sınıfta öğretmen olarak yeteneklerini geliştirme arzusu gösterirken bir yandan da kendi alanlarındaki gelişmelerden haberdar olmak,
2. Daima içindeki görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirme yollarını aramak,
3. Bölümü içindeki öğretimi geliştirme çabalarını desteklemek.

EK 4

ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ (RC) 1997/1998 YILI LİSE KISMI

KULÜP AKTİVİTELERİ

1) **Almanca Film Kulübü:** Almanca dilinde değişik konularda filmler izlenmekte ve bunlar üzerinde tartışmalar yapılmaktadır.

2) **Almanca Gezi Kulübü:** Değişik yerleri ziyaret edip o ortamda Almanca'yı hayatın içinde Almanca uygulaması görülmesi amaçlanmaktadır.

3) **Amerikan Futbolu Kulübü:** Amerikan futbolunun temel kuralları ve uygulamalarını içerecek şekilde planlanmıştır. Böylece teknik, beceri ve kuralların oyun oynarken öğrenilebileceği gösterilmektedir. Hava yağmurlu olduğunda ise, oyun stratejileri ve video oyunları izlenmektedir.

4) **İngilizce Kompozisyon Kulübü:** Sadece Lise 2 ve 3. Sınıflara açık olan kulüpte, Mayıs ayı sonundaki İngilizce sınavına (Advanced Placement English Language Test) hazırlık amaçlanmaktadır.

5) **Sanat Kulübü:** Ders dışında resim, seramik, heykel, kolaj gibi sanatla ilgili çeşitli faaliyetler, sanat tartışmaları, geziler ve seminerler düzenlenmektedir.

6) **Bando-Orkestra Kulübü:** Temin edilen davul/trampetlerle grup halinde çalışma imkanı sunulmaktadır.

7) **Kitap İnceleme Kulübü:** Öğrenciler tarafından seçilen belirli bir kitap üyeler tarafından okunduktan sonra, kitap hakkında görüşler sunulur. Popüler (özellikle en çok satılan kitap) veya edebi kitaplar arasından seçilen kitabın çağdaş yorumu yapılır.

8) **Gazetecilik Kulübü:** Araştırmaya ve yazmaya meraklı öğrencilerin katılımıyla okul gazetesi Bosphorus Chronicle çıkarılmaktadır. Fotoğraf çekme, resim/karikatür yapma ve bilgisayar becerisi olan öğrencilerin özellikle katılımı teşvik edilmektedir.

9) **Bawling Kulübü:** Haftada bir gidilen özel kulüpte bawling oynanmaktadır. Önkoşul gerektirmeyen kulüpte, öğrencilerin giriş ücreti kendilerine aittir.

10) **Braille Kulübü:** Bu kulüp görme engellilere yardım amacıyla kurulmuştur. Yıl içindeki kart satışlarından elde edilen gelirle kasetler satın alınmakta ve bu kasetlere yararlı olacağı düşünülen çeşitli kitaplar kaydedilmektedir. Kulübün kendine ait konforlu döşenmiş çift kişilik kayıt odası tüm rahatsızlık verici etkenlerden uzaktır. Görme engellilerle kaynaşmak için istenilen sıklıkta yapılan geziler de yapılmaktadır.

11) **CD-ROM Geliştirme Kulübü:** 1997 yılında Robert Koleji CD-ROM'u projesi için, bir RC mezunu tarafından bilgisayar donanım ve programları sağlanmış kulüp odasında çalışmalar sürmektedir. Bu konuda yeteneği ve ilgisi olan öğrencilerin katılımı ile çalışmalar yapılmaktadır.

12) **Satranç Kulübü:** Satranç oynamak ve öğrencilerin isteği doğrultusunda çeşitli liglerdeki müsabakalara katılmak için kurulmuştur. İstedikleri takdirde usta öğrencilerin acemi öğrencileri çalıştırması beklenmektedir. Öğrencilerin isteği ve ilgisi, kulübün başarısında büyük rol oynamaktadır.

13) **Tartışma Kulübü:** Tartışmanın (hazırlıksız konuşmanın) nasıl yapıldığı öğretilmektedir. Okullar arası yarışmalara katılım yapılabilir. Bu kulüpteki öğrencilerin Eğitsel Kol ders saatindeki (Perşembe 8-9) başka bir kulübü de seçmesi gerekmektedir.

14) **İngilizce/Drama Kulübü:** İngilizce olarak sahne çalışmaları yapılmaktadır.

EK 4 devam

15) Dünya Kenti İstanbul Kulübü: Dünya kenti İstanbul'u tanıtmak için iki aşamada çalışma yapılmaktadır. a) İstanbul'u programa uyarak gezmek, b) bu uygulamayı çeşitli yöntemlerle öğrencilere tanıtmak.

16) Doğu Felsefesi ve Mistisizm Kulübü: Doğu felsefesi ve hakkında yazıları okunmakta, belirli konular hakkında video bandı izlenmek, tartışmalar yapılmakta ve ilgili müzik dinletileri yapılmaktadır.

17) Çevresel Bilinç Kulübü: Robert Koleji'ndeki insanları bilinçlendirmek için doğa gezileri düzenlenmektedir. Ayrıca Darıca Botanik Bahçesi, Kuş Cenneti, Gelibolu'da yeni ağaçlandırma yapılan yerlere alan gezileri düzenlenmektedir. Robert Koleji ekolojik site olarak çalışma alanı olup, RC Park Ormanı Projesi alan çalışması olarak tamamlanmak üzeredir. Geri dönüşüm kavramı ÇEVKO ve Hastahane Projeleri işbirliği ile, kampüste kağıt toplama alanları (torbaları) oluşturulmuştur. Doğa konusunda uzman kişiler tarafında sınırlı sayıdaki gruplara ders yapılmaktadır.

18) Öklid Kulübü: "Öklid Elementleri" üzerinde çalışmalar yapmak üzere kurulmuş kulüpte, Öklid'in Onüç Kitabı öğretmen olarak varsayılarak ispat mantığı üzerinde tartışmalar yapılmaktadır.

19) Gezi Kulübü: Yıl boyunca hafta sonu kamp gezileri düzenlenmektedir. Kamp teknik ve becerileri, dağcılık, oriyentrik ve hayatta kalma öğretilmektedir. Perşembe günü öğleden sonra (eğitsel çalışma saatinde) gezi planı yapılmakta, ihtiyaçlar alınmakta, tamir ve bakım yapılmaktadır.

20) Felsefe Kulübü: Çağlar boyu filozofların "Özgürlük idesi" konusundaki görüşlerinin tartışılması yapılmaktadır

21) Film Kulübü: Video-kameranın nasıl kullanılacağı ve bir filmin nasıl planlanacağı öğretilmektedir. Çeşitli okul faaliyetlerini (maçlar, toplantılar, oyunlar vs.) filme alma çalışması yapılmaktadır.

22) Folklor Kulübü: Folklor başlangıç ve esas adımlardan sonra çeşitli yöre oyunlarının öğretilmesi ve gösteri düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Kurulan takım, katılacağı yarışmalarda okulu temsil edecektir. Sorumlu öğretmen ve profesyonel çalıştırıcı

23) Geleneksel Türk Sanatları Kulübü: Yok olmaya yüz tutan Türk sanatlarının tanıtımını yaparak öğrencilere bunlar hakkında bilgiler ve örnekler verilmektedir. Pek bilinmeyen geleneksel veya yöresel sanatların önemi vurgulanarak, tanıtımını yapmada yardımcı olmak,

24) Gitar Kulübü: Başlangıçtan ileri düzeye kadar her aşamada isteyen öğrencilerin ; gitar çalmayı öğrenme, klasik/pop gitar çalma ve dinleme ve olanağı sunulmaktadır. Ayrıca belirli dönemlerde konserler düzenlenmektedir.

25) İnternet Kulübü: İnternet ağındaki geniş olanakları öğrencilere tanıtmak ve sunmayı amaçlamaktadır.

26) Yatırım Kulübü: Örnek bir market (pazarlama) modelinde kulüptür. Öğrencilere temsili bir miktar anapara verilip, kazanma/kaybetme durumları gözlenir.

27) Kızılay Kulübü: Kızılay pullarının satış, gelir getirebilecek materyallerin temini. Kardeş okula 2 yıldır yapılan yardımların parasal ve materyal temini sağlamak. Gözlük, kask gibi yardım malzemelerini sınıflardan toplamak.

28) Klasik Türk ve Batı Müziği Kulübü: Müzik kültürüne katkıda bulunmak. Besteci ve kompozitörler hakkında bilgi edinirken bir yandan da eserleri dinlemek.

29) Kooperatifçilik Kolu: Öğrenciler ihtiyaçları olan kalem, silgi, defter gibi eşyaların satışı için okul kooperatifini kuracak ve kooperatifliğin bir modeli olan bu

EK 4 devam

kolla ticaret bilgilerini öğrenirken öğrencilerin ihtiyaçlarını daha ucuza karşılamalarına yardımcı olmaktadır.

30) Latince Kulübü (Başlangıç): Akademik amaçlı kulüpte bilmeyen öğrencilere Latince parçalar okutmak.

31) Latince Kulübü (İkinci Yıl): Akademik amaçlı kulüpte, ikinci yıl öğrencilerine standart Latince parçaları okutmak.

32) Kütüphane Kulübü: Kütüphane otomasyon projesine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Kitaplara barkod uygulaması ve kataloglama sistemi çalışmaları yapılmaktadır.

33) Madrigal Grubu: En çok 12 tecrübeli öğrencinin bulunduğu küçük bir korodur. Bu kulübü seçen öğrenciler, 8. ve 9. Dönemlerde başka bir kulübü de seçmek zorundadır.

34) Masa Tenisi Kulübü: Okul içinde sınıflar arasında ve ferdi maçlar yapılır. Okullar arası MEB maçlarına hazırlık ve katılma, İlçe bazında okullar arası maçlara katılma ve karşılaşmalar yapılır.

35) Milli Eğitim Vakfı Komitesi: Yardıma muhtaç okullara gereken maddi ve manevi yardımı götürmek.

36) MUN (Tartışma) Kulübü: Dünyada neler olup bittiği, değişik dünya ülkelerinin farklı problemleri nasıl çözmeye çalıştığı, nasıl çözümlenebileceği ile ilgilenen öğrencilerle bu konularda tartışma ortamı yaratılmaktadır. Dünyada sosyal, politik, ekonomik ve çevre konusunda duyarlılığa sahip geleceğin iyi vatandaşlarını yetiştirmeyi ummaktadır. Bu kulüpte öğrencilere tartışmaya girebilme, kendine güven, bilgili, toplum önünde akıcı ve akılcı konuşabilme davranışları kazandırılmaktadır.

37) OBJECTİVE Dergisi Kulübü: OBJECTİVE adlı derginin yayımıyla görevli kulüptür. Öğrenciler tarafından hazırlanan makale, şiir, hikayelerden yayımlanabilecek niteliktekileri derlemek; reklam bulmak; dergide basılmak üzere güzel fotoğraflar bulmak; dergiyi bilgisayar ortamında baskıya hazırlamak ve derginin basılacağı şirketle görüşmek gibi görevleri öğrenciler yaparlar.

38) Psikoloji Kulübü: Tanınmış psikologları davet ederek konuşma ve söyleşiler yapma, öğrencilerin kişilik gelişimini sağlayıcı sohbet ve anketler yapma, psikolojik filmleri yorumlama, kitapları psikolojik açıdan yorumlama, basit kişilik testleri uygulaması yapılır.

39) Basketbol ve Voleybol Takımları: Yarım ve tam saha basketbol ve voleybol maçları yapılır.

40) SAT Kelime Bilgisi Kulübü: İngilizce kelime bilgisini geliştirmek için worksheet (çalışma kağıtları) ve başka çeşitli uygulamalar yapılır.

41) Bilim-Kurgu Video Kulübü: Klasik ve güncel bilim-kurgu filmleri izlenir, filmde geçen kavramların bilimsel geçerliliği hakkında tartışmalar yapılır, farklı boyutlarda ele alınır.

42) Sinema Tarihi Kulübü: Sinema tarihçesi hakkında bilgilenmek amacıyla Sinematek Kurumu ile bağlantı kurulur, konuşmacılarla tartışılır. Ayrıca üniversitelerin sinema bölümlerine geziler düzenlenir, birlikte filmler seçilerek izlenir.

43) Futbol (Soccer) Kulübü: Tüm lise öğrencilerine açık olan futbol kulübünde tabii ki futbol oynanır.

44) Sosyal Dayanışma Kulübü: Bu kolda öğrenciler çeşitli hayır kurumlarına (Darülaceze, düşkünlerevi, vb...) yardımı öğreneceklerdir. Bu amaçla okulda kek, pasta, satacaklardır. Yurtiçi genel yardım kampanyalarına katılacaklardır. İstanbul'da ve yurt

genelinde (özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgesinde) seçilen okula yardım kampanyası düzenlenecektir.

45) Yüzme Kulübü: ciddi, eğitimli yüzücüler içindir.

EK 4 devam

46) Tartışma Kulübü: Öğrencileri araştırma, tartışma, özgür fikir tartışmalarına alıştırmak ve tartışma şekillerini öğretmek; Panel ve Açıkoturum gibi.

47) Tenis Kulübü: Tenis oynamayı öğretmek ve geliştirmek içindir.

48) Tiyatro Kulübü: Çağdaş oyunlardan seçkin örnekler seçip bunları sahnelemek, rolü olmayan öğrencilere sahne gerisinde dekor, kostüm, suflör gibi görevler vererek öğrencilerin katılımını artırmaktır.

49) Tercüme Kulübü: Lise 1-2 öğrencilerinden iyi derecede Türkçe ve İngilizce bilen öğrencilerle belirlenen bir kitabı tercüme edip yayına hazırlamaktır.

50) Türk Kültürü Kulübü: Her ay belirli haftalarda sinema, tiyatro ve paneller izlemek için grup gezileri yapmak, bunları okul içinde duyurmak, yorumlamak, özendirmektir. Her ay önceden belirlenen bir edebiyatçı veya sanatçının davet edilmesiyle okula açık toplantı düzenlenecektir.

51) WEB Sayfası Hazırlama Kulübü: Okulun (RC) WEB sayfasını öğrencilerin katkısıyla güzelleştirmek amaçlanmaktadır

52) Yayıncılık (Çağrı) Kulübü: Her dönem bir sayı olmak üzere dergi yayınlamak, İstanbul kültür ve sanat olayları, yeni yayınlarla ilgilenmek.

53) Yıllık (Record) Kulübü: Bu kulüpteki öğrenciler, geleneksel olarak her yıl çıkarılan okul yıllıkını her aşamasıyla yayına hazırlarlar.

EK 5

ÖZEL AMERİKAN ROBERT LİSESİ (RC) LİSE KISMI SEÇMELİ DERSLERİ
1997/1998

Özel Amerikan Robert Lisesi tarafından hazırlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylandıktan sonra uygulamaya konulan 1997/1998 eğitim-öğretim yılı lise kısmı ders dağıtım çizelgesi aşağıda sunulmuştur.

DERSLER / SINIFLAR	LİSE 1	LİSE 2	LİSE 3
Türk Dili ve Edebiyatı	5	4	3
İngilizce	5	5	4**
Coğrafya	4	-	-
Tarih	-	4	-
T.C. İnk. Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	4
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	1	1
Milli Güvenlik Bilgisi	-	1	-
Matematik	4	4	-
Biyoloji 1	4*	4*	-
Fizik 1	4*	4*	-
Kimya 1	4*	4*	-
Beden Eğitimi	2	2	2
Seçmeli Dersler	0-4	8-12	20
Haftalık Toplam Ders Saati	33	33	34

* işaretli dersler şu anlamı taşır: bütün öğrenciler Lise1. Sınıfta Biyoloji 1, Fizik 1, Kimya 1 derslerinden en az ikisini almak zorundadırlar. Lise1. Sınıfta iki zorunlu Fen dersini alan öğrenciler, bu sınıfta ayrıca 4 saatlik bir seçmeli ders, Lise 2. Sınıfta 8 saatlik iki seçmeli ders alırlar ve üçüncü zorunlu Fen dersini Lise 2. Sınıfta alırlar. Yetenekli ve istekli öğrenciler Biyoloji.1, Fizik 1 ve Kimya 1 derslerini Lise 1. Sınıfta alabilirler. Bu durumdaki öğrenciler Lise 1. Sınıfta seçmeli ders alamazlar, fakat Lise 2. Sınıfta 12 saatlik 3 seçmeli ders alırlar.

** işaretli dersler ise, Lise 3'te İngilizce dersi için Grup (a)'dan bir ders seçilir.

Fen Alanı

Zorunlu Dersler

Fizik 1, Kimya 1, Biyoloji 1, Matematik 1-2-3, Türk Dili ve Edebiyatı 1-2-3. **Zorunlu**

Seçmeli Dersler

Fizik 2, Kimya 2, Biyoloji 2'dir.

Türkçe-Matematik Alanı:

Zorunlu Dersler

Matematik 1-2-3, Türk Dili ve Edebiyatı 1-2-3.

Zorunlu Seçmeli Dersler

Güzel Konuşma ve Yazma, Çağdaş Türk Şiiri, Çağdaş Türk Roman ve Hikayesi, Tiyatro, Dünya Ekonomik Coğrafyası, Edebi Metinler, Edebiyat Tarihi ile bir dönemlik Türk Dili, Sosyoloji, Ekonomi, Matematik 4, Matematik 5, İleri Matematik.

EK 5 devam

Sosyal Bilimler Alanı**Zorunlu Dersler**

Tarih, Coğrafya, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, T. Dili ve Edebiyatı 1-2-3.

Zorunlu Seçmeli Dersler

Genel Coğrafya, Dünya Ekonomik Coğrafyası, Türk Sanatı, Turizm, Psikolojiye Giriş dersleri ile bir dönemlik Sosyoloji, Ekonomi, Felsefe, Mantık.

İngiliz Dili ve Edebiyatı Alanı**Zorunlu Dersler**

İngilizce 1-2-3 ve Türk Dili ve Edebiyatı 1-2-3.

Zorunlu Seçmeli Dersler

Grup A . - İngilizce Dünya Edebiyatı, İleri İngilizce, İngilizce Sanat Bilim Edebiyatı, Teknoloji İngilizcesi, Sözlü İngilizce.

Grup B . - Roman ve Şiir Yazımı, Gazetecilik dersleri ile bir dönemlik Shakespeare A, Shakespeare B, Modern Roman, Film ve Edebiyat A ve B, Tercüme, Modern Tiyatro A ve B.

188

Genel Kültür Alanı,

Ağırlıklı yıl sonu başarı ortalaması 60 veya üstü olup yöneldiği alanın koşullarını yerine getirememiş olan Lise 3. Sınıf öğrencileri ile ağırlıklı yıl sonu başarı ortalaması 59 ile 50 arasında olup tüm ders notları 50 ve üstünde olan Lise 3. Sınıf öğrencilerine Genel Kültür Diploması verilir.

İNGİLİZCE BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ	
A Grubu	B Grubu
İleri İngilizce	Film ve Edebiyat
Sanat, Bilim, Edebiyat	Roman ve Edebiyat A ve B
Teknoloji İngilizcesi	Roman ve Şiir Yazımı
Sözlü İngilizce	Gazetecilik
Dünya Edebiyatı	Modern Roman
Ekonomi İngilizcesi	Modern Tiyatro
	Shakespeare
	Tercüme

SANAT BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ
Yaratıcı Sanat ve Sanat Tarihi I
Yaratıcı Sanat ve Sanat Tarihi II
Fotoğrafçılık I
Fotoğrafçılık II
Yaratıcı Müzik
İleri Müzik

¹⁸⁸ Bu alanı seçen öğrenciler en az bir dersi Grup A'dan ve bir dersi Grup B'den seçerler.

EK 5 devam

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ	YABANCI DİLLER BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ
Çağdaş Türk Şiiri	Fransızca II
Çağdaş Hikaye ve Roman	Fransızca III
Tiyatro	Fransızca IV
Batı Edebiyatı	Almanca II
Halk Edebiyatı	Almanca III
Güzel Konuşma ve Yazma	Almanca IV
Edebi Metinler	
Edebiyat Tarihi	
Türk Dili	

FEN BİLİMLERİ BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ	SOSYAL BİLİMLER BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ
Biyoloji II	Dünya Ekonomik Coğrafyası
Biyoloji III	Genel Coğrafya
Kimya II	Turizm
Kimya III	Türk Sanatı
Fizik II	Felsefe
Fizik III	Sosyoloji
Analog Elektronik (Katı Maddeler Fiziği I)	Mantık
Dijital Elektronik (Katı Maddeler Fiziği II)	Ekonomi
Fizik B	Psikolojiye Giriş
Fizik C	Çocuk Psikolojisi
Dünya Bilimi	
Çevre Bilimi	

MATEMATİK BÖLÜMÜ SEÇMELİ DERSLERİ	BİLGİSAYAR SEÇMELİ DERSLERİ
Matematik 3- Advanced Placement Calculus AB	Bilgisayar 1 - Bilgisayar Uygulamaları
Matematik 4- İleri Geometri	Bilgisayar 2 - Bilgisayar Uygulamaları
Matematik 5- Olasılık ve İstatistik	Bilgisayar 3 - Pascal Programlamaya Giriş
Matematik 6- Advanced Placement Calculus BC	Bilgisayar 4 - Advanced Placement C ++

EK 6

ÖZEL ÜSKÜDAR AMERİKAN LİSESİ İLE İLGİLİ SAYISAL BİLGİLER (1997/1998)

ORTAOKUL KISMI (1997/1998 E-Ö YILI)					LİSE KISMI (1997/1998 E-Ö YILI)			
Sınıflar	Hazırlık	Orta I	Orta II	Orta III	Lise I	Lise II	Lise III	TOPLAM
Kız	55	59	55	55	52	54	49	379
Erkek	57	58	54	54	55	44	54	376
TOPLAM	112	117	109	109	107	98	103	755
Şubeler	4	4	4	4	4	4	4	28

ALANLARINA GÖRE ÖĞRENCİ (LİSE II VE III) VE MEZUNİYET DURUMU								
Alanlar	Fen	Sosyal	T-M	Gen.Kül.	Spor	TOPLAM	ÖSS (%)	ÖYS (%)
1997/98 Öğr.	107	-	94	-	-	211	-	-
1996/97 Mez.	31	-	28	48	-	107	100	92,15
1995/96 Mez.	13	-	64	25	-	102	100	87,12
1994/95 Mez.	8	-	39	32	-	79	100	98,73
1993/94 Mez.	78	-	-	-	-	78	100	88,15

ORTAOKUL KISMI DERS AĞIRLIKLARI (1997/1998 E-Ö YILI)					
DERSLER	Hız.I.Dön	Hız.II.Dön	Orta I	Orta II	Orta III
Türkçe	4	4	4	6	6
Matematik	-	2	4	4	4
Fen Bilgisi	-	2	4	4	4
Milli Tarih	-	-	2	2	-
Milli Coğrafya	-	-	2	2	-
Vatandaşlık Bil.	-	-	-	-	2
T.C. İnk. Tarihi	-	-	-	-	2
İngilizce	24	20	8	8	8
Din K.ve Ah.Bil.	-	-	2	2	2
Resim	1	1	1	1	1
Müzik	1	1	1	1	1
Beden Eğitimi	1	1	2	2	2
Bd.Eğt.(Seç.)	1	1	-	-	-
Resim (Seç.)	1	1	-	-	0
İngilizce (Seç.)	-	-	2	-	-
Almanca (Seç.)	-	-	-	2	2
Fransızca (Seç.)	-	-	-	2	2

ÖĞRETMEN DURUMU	
Fransızca	1
Matematik	9
Türkçe-Ede.	7
Beden Eğt.	4
Tarih	3
İngilizce	19
Coğrafya	2
Biyoloji	2
Felsefe	1
Fizik	2
Kimya	2
Almanca	2
Din K.A.Bil.	2
Resim	2
Müzik	1
Psikoloji	1
Reh.P.Dan.	1
Diğer	5
TOPLAM	66

ÖĞRENCİLERİN ÖSYS BAŞARI DURUMU (1994-1997)						
YILLAR	Öğrenci Sayısı	ÖSS'ye Giren	ÖSS Başarısı	ÖYS'ye Giren	ÖYS'yi Kazanan	ÖYS Başarısı
1997	107	107	100	102	94	92,15
1996	102	102	100	101	88	87,12
1995	79	79	100	79	78	98,73
1994	78	78	100	76	67	88,15

ÖĞRENCİLERİN KAZANDIĞI ÜNİVERSİTELER				
YILLAR	1997	1996	1995	1994
Boğaziçi	16	25	30	18
İ.T.Ü.	12	13	6	5
İstanbul	21	12	19	17
Marmara	12	13	9	20
Koç	9	9	7	3
Bilkent	5	10	2	3
Yıldız T.Ü.	7	5	1	-
Uludağ	1	1	-	-
O.D.T.Ü.	1	-	2	-
Ankara	-	-	1	-
Trakya	1	-	1	-
M. Sinan	2	-	-	1
Galatasaray	1	-	-	-
İşık	4	-	-	-
Bilgi	1	-	-	-
S.Demirel	1	-	-	-

EĞT. YARD. MALZ.	
Bilgisayar	28+69
Video	2
TV	3
Slayt	2

NOTLAR:

- Okulda görülen eğitim; Fen-Matematik, Genel Kültür ve Türkçe-Matematik alanlarındadır.
- Okulda 80 öğrenci burslu (veya yarı burslu) olarak okumaktadır.
- Okulda 33'ü Türk, 33'ü yabancı olmak üzere toplam 66 öğretmen görev yapmaktadır.

İSTANBUL İLİNDE BULUNAN ÖZEL YABANCI OKULLAR (1997/1998)

OKULUN ADI	KURUCU VEYA KURUCU TEMSİLCİSİ	MÜDÜR VE TÜRK MÜDÜRÜ	OKULUN ADRESİ	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
AMERİKAN ROBERT LİSESİ	Christopher WADSWORTH	Christopher WADSWORTH Esin HOYİ	1. Cadde No:218 Arnavutköy/Beşiktaş	944	112
ÜSKÜDAR AMERİKAN LİSESİ	Alan McCAIN	John E. HEARD Tülin BÜYÜKALAN	Vakıf Sk. No:1 Bağlarbaşı/Üsküdar	757	66
AMİRAL BRISTOL SAĞLIK MESLEK LİSESİ	İnal AVCI	Gülsevrim ÇEVİKER	Poyracık Sk. No:16 Nişantaşı/Şişli	101	12
SAİNT BENOİT FRANSIZ LİSESİ	Yves DANJOU	Michel GOUPİL Selçuk ALPER	Kemeraltı Cd. No: 23 Karaköy/Beyoğlu	1637	100
SAİNT MİCHEL FRANSIZ LİSESİ	Pierre COPORAL	Yves-Joel MERDRIGNIC Nazım ASLAN	Abide-i Hürriyet Cd. No: 21 Şişli	569	45
SAİNT JOSEPH FRANSIZ LİSESİ	Pierre CAPORAL	Michel BERTET Haluk DENİZ	Dr. Esat Işık Cd. No:7 Beyoğlu	740	46
NOTRE DAME DE SION FRANSIZ LİSESİ	Monique HARISBOURE	Richard TAMPIGNY Gönül ORHONLU	Cumhuriyet Cd. No:205 Şişli	644	50
SAİNT PULCHERIE FRANSIZ KIZ ORTAOKULU	İsabel MARQUEZ	Marie Therese GARÇON Mina AKCAN	Çukurluçeşme Sk. No: 7 Beyoğlu	412	29
ALMAN LİSESİ	Erwin KÖHLE	R. STÜRZENHOFER Güneş YETİŞ	Şahkulu Bostan Sk. No: 20 Tünel Beyoğlu	898	56
SANKT GEORGE AVUSTURYA LİSESİ	Hermine Pia SCHEIBELHOFER	Franz KANGLER Burhan İŞCAN	Kartcınar Sk. No. 2 Karaköy	923	75
İTALYAN ORTAOKULU	Camilla STELLACCI	Camilla STELLACCI	Tornacıbaşı Sk. No:30 Beyoğlu	116	22
İTALYAN LİSESİ	B.Maria P. GÖÖDRİCH	B.Maria P. GÖÖDRİCH Kutmut Deniz TANSEV	Tomtom Sk. No:11/13 Beyoğlu	441	46
MİLLETLERARASI OKUL	Jacobus (Joap) SCHIPPER	Kenneth T. HILLMAN	Meydan Mh. Nafibaba Sk. No:1 Beşiktaş	334	38

Kaynak : İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü 1997/1998 Yılı Verileri

EK 8
YTÜ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNDEN İL MİLLİ EĞİTİM
MÜDÜRLÜĞÜNE YAZILAN 27 OCAK 1998 TARİHLİ YAZI

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Yıldız Kampüsü, 80750 Yıldız/İstanbul

Tel:(1)260 81 03

Tel:(1)259 70 70

Fax:(1)261 42 84

Telex: 26837 İYU

Tarih: 27 Ocak 1998

Sayı:B.30.2.YIL.0.El.00.00/39

İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'ne,

Enstitüm Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi yüksek lisans öğrencilerinden M.Emin Yenitepe
"T.C.Milli Eğitim Sisteminde Yabancı Okullar" konulu bitirme tezi hazırlamaktadır.
Tez çalışmalarında kullanmak üzere yapacağı arşiv çalışmaları ile ilgili olarak İstanbul ili
belediye sınırları içerisindeki tüm özel azınlık ve yabancı okullarda çalışma yapabilmesi için
gerekli iznin ve yardımların sağlanabilmesini saygıyla rica eder, teşekkürlerimi sunarım.

Prof.Dr.Naci K e p k e p

Müdür

EK 9
İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN VALİLİK
MAKAMINA YAZILAN 23 MART 1998 TARİHLİ YAZI

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

23.3.98

SAYI:B.08.4.MEM.4.34.00.05/3167
KONU:Tez çalışması.

VALİLİK MAKAMINA
İSTANBUL

İLGİ:M.E.B.Öz.Öğrt.Kurm.Gen.Md.lüğünün 26.02.1998 gün ve 51688 sayılı emri

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Yüksek Lisans öğrencisi M.Emin YENİTEPE'nin "T.C.Millî Eğitim Sisteminde Yabancı Okullar" konusunda ilimizde faaliyette bulunan Özel Yabancı Okullarda tez çalışması yapması Bakanlığımız Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün ilgi emri ile uygun görülmüştür.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

AMİT ÇELİK
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRÜ

Ömer HALİBEY
Millî Eğitim Müdürü

O L U R
23./03/1998
Vali ASLAN
Vali Yardımcısı

EKLER:
1-Emir Örneği

**İSTANBUL İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN BEŞİKTAŞ,
ÜSKÜDAR VE ŞİŞLİ KAYMAKAMLIKLARINA (İLÇE MİLLÎ EĞİTİM
MÜDÜRLÜKLERİNE) YAZILAN 24 MART 1998 TARİHLİ YAZILAR**

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

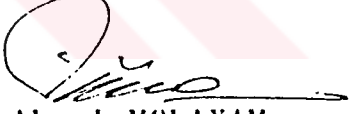
SAYI:B.08.4.MEM.4.34.00.05/3298
KONU:Tez Çalışması.

24.3.98

BEŞİKTAŞ KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk II
Kaleleri ve İnkılap Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi M.Emin YENİTEPE'nin
"T.C. Millî Eğitim Sisteminde Yabancı Okullar" konusunda ilimizde
faaliyetle bulunan Özel Yabancı Okullarda tez çalışması yapması ve
ilîk Makamının 23.03.1998 gün ve 3167 sayılı onayı ile uygun görül
müştür.

İlçenizde faaliyette bulunan Özel Yabancı Okullara gerekli duyuru
nun yapılmasını rica ederim.

Ahmet MÜLAYİM
Vali a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

1 Onay Örneği

EK 10 devam

120

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

24.3.98

SAYI:B.08.4.MEM.4.34.00.05/3295
KONU:Tez Çalışması.

OSKODAR KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İnkeleri ve İnkılap Tarihi Yüksek Lisans öğrencisi M.Emin YENİTEPE'nin "T.C. Millî Eğitim Sisteminde Yabancı Okullar" konusunda ilimizde faaliyette bulunan Özel Yabancı Okullarda tez çalışması yapması Varlık Makamının 23.03.1998 gün ve 3167 sayılı onayı ile uygun görülmiştir.

İlçenizde faaliyette bulunan Özel Yabancı Okullara gerekli duyunun yapılmasını rica ederim.

Ahmet MOLAYIM
Vali a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

1 Onay Örneği

EK 10 devam

121

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI:B.08.4.MEM.4.34.00.05/ 3294
KONU:Tez Çalışması.

24.3.98

SİSİLİ KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Yüksek Lisans öğrencisi M.Emin YENİTEPE'nin "T.C. Millî Eğitim Sisteminde Yabancı Okullar" konusunda ilimizde faaliyette bulunan Özel Yabancı Okullarda tez çalışması yapması Valilik Makamının 23.03.1998 gün ve 3167 sayılı onayı ile uygun görülmüştür.

İlçenizde faaliyette bulunan Özel Yabancı Okullara gerekli duyurunun yapılmasını rica ederim.

Ahmet MOLAYIM
Vali a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

1-Onay Örneği

EK 11

**ÜSKÜDAR AMERİKAN KIZ KOLEJİ MÜDÜRLÜĞÜNDEN MAARİF
VEKALETİNE YAZILAN 11 MAYIS 1924 (1340) TARİHLİ YAZI**

Ruhsatname tarihi
1886

(PROTESTAN ÜNAS MEKTEBİ) Müdür muavini: Mis Farno

1910 dan itibaren Mis KINNEY Md.Bulunmuş. Müdürü: Sarop Kavalciyan
Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Celilesi Canibi Âlisine

Beyfendi Hazretleri

Üsküdar'da Selâmi Ali efendi mahallesinde Ekmekçi başı sokasında binay-ı mahsusamızda mevcut Ünas Amerikan mektebimiz hakkında iktiza eden ruhsatname-i cedidin itâ ve ihsan buyurulması istirhamına dair mukaddeme hariciyye mümessillîği himmetiyle vekâlet-i celilerine müte-kaddem istida namemiz olvakt makam-ı alilerinden İstanbul Maarif Müdiriyet-i behiyyesine ha-vale ve irsal buyurulması ve müfettiş beyler tarafından teftişat-ı lazıme neticesinde göste-rilen luzuma üzerine aranılan diğer izahat ve tafsilatı da (II eylül sene 333) tarihli diğer istidanamelerimizle arz edilmiş yani işbu mektebimiz elibir sene evvel Amerikalı Mis FARNOM (FARNHAM) idaresi tahtında küşad edilip merhum Münif paşanın nezareti zamanında bilcümle vi-layete tamamen tebliğ buyurulan (2 rebiyülevvel sene 304) ve (16 Kânunuevvel 302) ve diğer (16 ramazan 306) tarihli emirnameler üzerine iktizaeden ruhsatnamesi alınarak bir müddet orada devamından sonra Bahçecikte Amerikan Zükûr mektebi dahi tesis etmesiyle iki mektebten biri-nin uzaklaştırılması ve Adapazarında Protestan talibatının daha ziyade olduğu mülahazasıyla otuzaltı sene evvel yine hükümet-i mahalliyyenini malumat ve müsadeseyle Adapazarına nakl olunarak orada devam olunmuş isede Harb-ı umumi zamanında bir müddet mesdud kalmış ve mekte-bte talik edilmiş bulunan ruhsatnamesi nasılsa ol sıralarda zayi olmuştur. İşbu mektebimiz Adapazarından İzmit'e ve bir müddet sonra dahi Üsküdar'a şimdiki binaya nakl edilerek üç so-nedenberi yine tahtı idaremede tedrisatına devam olunmaktadır. Mektebimizin böyle uzun seneler denberi mevcudiyeti meydanda olduğuna ve idaremizce Türkiye Cumhuriyet Hükümetinin elyûma mevcut ve ilerde vazolunacak bilcümle kavânin ve talimatına itaat edeceğimiz arz edilmiş ve mektebimizin derevesi ve toferruatı şairesi hakkında izahat-ı lâzımasıyla söylemiş yani Mekâ-tib-i hususiyye talimatnamesinin ahkâm-ı münifesi vechile hareket edilerek aranılan evrak ve vesâik kamilen takdim kılınmıştır. Şu kadarki geçenlerde tamamen tebliğ buyurulan bir em-rnameyle ruhsatname veya fermanın Türkiye Cumhuriyeti Mamına tebdilî icra kılınmak üzere Maarif Müdiriyet-i behiyyesine irsal ve takdim olmuştur buyurulmuştur. Halbuki (anfen) arz olun-duğu vechile bu babdaki ruhsatname yedimizde olmadığından yani muharebe senelerinde kazaen zayi olmuş olduğundan lutfen mülga İzmit Mutasarrıflığı Maarif idaresinde veya mülga Maarif Nezaretinde mevcut olması tabii bulunan resmi kaydına bilistinaad tebdilen ve şayed tedkiki-l yud muamelesi de işin uzamasını intac edersede zaten harbiyyumiden daha çok evvel Adapazarın-da mevcudiyeti Bilistilâm tauyyün ettiğinde artık başkaca mesele kalmıyacağından Türkiye Cumhuriyyeti namına iktiza eden ruhsatnamenin ve icabedecek evrak-ı müteferrihasının ita ve ihsan buyurulmasını müsadeli celilei cenab-ı vekâletpehvarlarından istirhameyler ve bu vesile ile dahi tazimat ve ihtiramat-ı mahsusamızı arz ve takdim eylerin efendim hazretleri.

II mayıs sene 1340 sene 1924

Üsküdar İnas Amerikan Mektebi Müdiresi
Amerikalı Madmazel Mary Kinniney

1) İşbu istida ne tarihle ve hangi vastayla

Vekâlete gönderildi

2) Takip numarası ve eden oldu mu?

EK 12

**ÜSKÜDAR AMERİKAN KIZ KOLEJİ MÜDÜRLÜĞÜNDEN İL MAARİF
MÜDÜRLÜĞÜNE YAZILAN 14 MAYIS 1925 (1341) TARİHLİ YAZI**

Üsküdar da selâmsızda İnas Amerikan
Mektebi hakkında Maarif Müdüriyyeti Aliyyesinin
talebettiği malumat:

1- Üsküdar İnas Amerikan Mektebi 1337-1921 senesi teğrin-i evvelinde esbab-ı harbiyye ve mücebbirenden dolayı Adapazarından bugün bulunduğu mahalle nakl edilmiştir. Yunan istilaları ve harekâtı askeriyye esnasında gerek Adapazarında, gerek İzmitte mahalli Maarif İdarelerinden müsaade Alınıp badehu nakle teşebbüs etmek imkanı yoktu. Üsküdar'da bulunan mebaniotuz-beş sene kadar Amerikan Kızlar Kolleji'ne tahsis edilmiş olup, mezkûr Kollejin Arnavut köyüne nakli üzerine boş kalmışlardı. Nakl üzerine bu binalar yine mektep ittihaz edilmiş ve ibtida naklindenberi Maarif Müdüriyyeti Aliyyesinin teftişine tabi bulunmuştur. Yeniden ruhsatname istihsalı için 1339 senesi ibtidasındanberi gerek Müdiriyyeti Aliyye, gerek Vekaleti Celileyeye müteaddit müracaatlarımız sebketti işbu istidalarımız dosyamızda mahfuzdur. Nihayet geçen sene Maarif Vekili Vasıf Beyfendi tarafından mektebin nakli ciheti kabul buyrularak 5teğrin-i sani 1340 tarihli ve 4564 numaralı Maarif Müdiriyyeti Aliyyesinin tezkersiyle muamele-i lazimeyi bilikmâl ruhsatname istihsal hususu emir buyrulmuştu. İstidraden arzederizki işbu emir aynı zamanda bahçecikten Göztepeye nakl etmiş olan Amerikan Zükür Mektebi hakkında da istâr buyrulmuştu.)

2- Mektep idaresi bilcümle evrak ve vesaiki lazimeyi, muallimlere ait şahadetnameleri, Amerikan diplomalarının Türk Şehbenderliklerinden tasdiki muamelesini ikmâl ederek vakt-i za-manıyle taktim etmiştir. Keza mektebin sıhhiyye müfettişi ve resmi hükümet mimari tarafından teftiş ve muayene edildiğini ve binanın her vechile matluba muafık olduğunu müşir raporlar dosyamızda mahfuzdur. Şimdiye kadar ruhsatname akamaklığımız birgüne sun-u taksirimiz neticesi olmadığına bilhassa Müdiriyyeti Aliyyeleri yakinen vakıf Bulunmaktadırlar.

3- Üsküdar Amerikan metebindeki muallimlerden dördü Amerikalî, beşi Türk ve onüç Ermenidir. Yalnız biri erkek olan, Ermeni muallimlerin kâffesi talî veya âli derecede tahsil görmüş olup cümlesinin şahadetnameleri takdim edilmiştir. Lise sınıflarında tedrisatta bulunanlar: (Robert Kollej, Lozan, Şikago darülfünunları Amerikan Kız Kolleji) gibi mekteplerden mezundurlar. İptidai sınıflarında bulunanlar Ermeni muallimler kısmen Adapazarı Amerikan Mektebinin genç mezunlarıdır. ve Ermenice tedrisatın gelecek seneden itibaren lağvı üzerine vazifelerine nihayet verilecektir. Mektep idaresi gelecek sene altı Ermeni muallimlerin vazifelerine hitam vermek ve bunların yerine lisan aşına Türk muallimler ile bir iki Amerikan muallime daha tedarik etmek kararını ittihaz etmiştir. Zaten mektebin müdiresi Miss Kinney iki üç hafta mukaddem bu maksatla Amerikaya azimet etmiştir.

Mektep idaresi, müstahdimini de işe elverişli ve sebatkâr kimseler buldukca tedricen Türkleştireceğini arzeyler.

4- Mektepte dini tedrisat iptidai sınıflarda haftada ikişaat, yukarı sınıflarda bir saat olmak üzere (Kitab-ı mukaddes) dersinden ibarettir. Bundan başka sabahları derse başlamazdan evvel dokuza çeyrek kala on dakika devam eden bir sabah duası ile yemekten evvel daha kısa bir dua vardır.

Hristiyan olmayanlar dini tedrisata ve dualara katiyen iştirak edemezler, bundan memnurdurlar. Hristiyanlar bu babta velilerinden rıza ve muafakatlerine dair tahriri bir varaka getirmeğe mecburdurlar. Bunı getirmiyenler dini tedrisata ve dualara iştirak etmezler. Binaınaleyh dini tedrisat tamamen serbest ve ihtiyare muallaktır. Bu nokta hakkında Türk muallimlerin ve talebenin şahadetlerine müracaat edilebilir ve mektebin tekrar küşadı üzerine yine heman kab-ili tahkiktir.

5- Mektepte mevcut talebe.

25 Türk, 1 Musevi, 7 Rum, ve mütebakisi Ermeni olmak üzere 261 adedine baliğ olmaktadır. Bu talebeden 98 i leyli, mütebakisi niharidir. Mektep idaresi meccani leyli talebe kabul etmez. Leyli talebenin bütün masarifi mektebin veznesine teslim edilir. Bu meblağ senevi 350 liradan ibarettir. Mektepte kimsesiz fakir bir miktar talebe vardır ki, bunların masarifi tahsiliyyeleri Amerikadan bu çocukların aileleriyle alakadar olan zengin bir kaç zat tarafından gönderilmektedir. Ve bu harici muavenet-i şahsiyye seneden seneye mütehavvildir.

Mektep idaresi bu sene zarfında iki Türk talebeyi istisnaen leyli meccani olarak k. etmiştir. Nihari talebenin ücret-i tedrisiyyesi 50 liradır. Fakr-u hali ve liyakati lara bu ücretten tenzilat yapılabilir. Mektebin senevi maaşatı yekunu 12050 liraya l olmaktadır. masarif-i saire, iage de dahil olduğu halde geçen sene 2869 liraya balığ -Hadmazel Zaruhi Kavalciyan mektepte Nebatat, Hayyanat gibi Ulum-u tabiyyiye ve ilm-i dersleri tedris etmektedir. Şikago Darülfünundan mezun olup badehu Haydarpasada Tıp l tesinde kabilelik imtihanı veselekrip ruhsatname almıştır, Mumailleyha mektepte hasta talebeye ancak hastabakıcı sıfatıyla nezaret etmekte olup icra-i tababet etmesi tama gayr-ı vakidir. ve maddeten gayr-ı mümkündür. Zira hiç bir eczahane imzasını tanımaz. reçetelerini kabul etmez. Kanunen çürüm mahiyetinde olan böyle bir fiile muallim bî dinin tasdi edemiyeceği de bedihidir.

Umumi imtihanlarına üç hafta kalan mektebin tekrar küşadı halinde maruzat-ı salif bir kat daha teeyyüd edecektir. Mektep idaresi esbab-ı sed olarak zikredilen hususat kında hiç bir müfettiş beyin ihtar veya tahzirine maruz kalmamış ve ani olarak gelen şu şedit ve nehai tedbir karşısında müteessir bulunmaktadır, Hükümet-i Cumhuriyyenin k ve istikbaldeki bilcümle kanunlarına mutî olan Üsküdar Amerikan Mektebinin yeniden k şadına müsaade buyrulması ve Müdüriyeti Aliyyelerinin.....

14 mayis sene 1341 tarihinde Istanbul Maarif Müdüriyyetine takdim edilmi

1925

KAYNAKÇA

- Altuğ, Yılmaz. **“Cumhuriyet Döneminde İnsan Hakları Bakımından Yabancılar”**, Türklerde İnsani Değerler ve İnsan Hakları (Yüzyılımız ve Türkiye Cumhuriyeti) III. Kitap. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, 1993.
- Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1982’ye)**. Ankara: A.Ü. Yayınları, 1982.
- Atatürk, M. Kemal. **Nutuk (1920-1927) II. Kitap**. Ondördüncü baskı. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1982.
- Barton, James Lee. **Daybreak in Turkey**. Second edition. Boston: The Pilgrim Press, 1908.
- Başgöz, İlhan. **Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Bilgin, Nevin. “Yabancı Okullara Ödün Yok,” **Yeniüzyıl Gazetesi**. 10 Eylül 1997. s. 8.
- Bozkurt, Ödül. “The Making of Young Women At an American Missionary School In Early Republican Turkey.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 1995.
- Bursalıoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Dokuzuncu baskı. Ankara: 1994.
- Cumhuriyet Gazetesi**. 5 Şubat 1933.
- Çakmakçı, Nuran. “Robert Lisesi Anadolu’ya Açılıyor,” **Hürriyet Gazetesi**. 5 Haziran 1998. s. 21.
- Çeviker, Gülsevim. “Amiral Bristol Özel Hemşirelik Lisesi Tarihçesi.” İstanbul: 1998. (teksir)
- Dinçer, Nahit. **Yabancı Özel Okullar**. İstanbul: 1978.
- Eren, Nüket. “Türk Milli Eğitiminde Yabancı Okullar.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1994.
- Ergin, Osman N. **Türkiye Maarif Tarihi c. I-IV**. İstanbul: Eser Matbaası, 1977.
- Erkal, Mustafa E. **Sosyoloji (Toplum Bilimi)**. İstanbul: 1983.

Ertuğrul, Halil. "Kuruluşundan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları ve Bu Okullarda Okuyan Öğrencilerin Türk Toplumunda Üstlendiği Roller." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 1997.

Fincancı, May N. (der.), **The Story of Robert College Old and New (1863-1982)**. İstanbul: Redhouse Press, 1983.

Gates, Calib F. "Report of The President of Robert College at Costantinopole For The 66 th Year, 1928-29 to NECA," **Near East College Association Incorporated Annual Report (1928/1929)**. New York: 1929.

Hamlin, Cyrus. **My Life and Times**, Congregational Study School and Publishung Society. Boston: Pilgrim Press, 1893.

-----, **Among the Turks**. New York: Robert Carter and Brothers, 1878.

Haydaroğlu, İlknur Polat. **Osmanlı İmparatorluğu'nda Azınlık ve Yabancı Okulları**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

Hubert, R. **Triate de Pédagogie Générale**. Paris: 1951.

İstanbul Amerikan Kolejleri Mezunlar Derneği. **RC-AGC Mezunlar Topluluğunda Kim Kimdir? c. I-II**. İstanbul: 1985.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü. **Özel Yabancı Okulları Listesi**. İstanbul: 1997.

Jacke, Ernest. **The Rising Crescent, Turkey Yesterday, Today and Tomorrow**. New York: 1944.

Kansu, Nafi Atuf. **Türkiye Maarif Tarihi c. I**. İstanbul: 1931.

Kırşehirlioğlu, Erol. **Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri**. İstanbul: 1963.

Kocabaşoğlu, Uygur. **Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika: 19. Yüzyılda Anadolu'daki Amerikan Misyoner Okulları**. İstanbul: Arba Yayınları, 1989.

Koçer, Hasan Ali. **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)**. İstanbul: 1974.

-----, **Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)**. Ankara. 1987.

Koçu, Reşat Ekrem. **Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar 1300-1920 ve Lozan Andlaşması**. İstanbul: 1934.

Kodaman, Bayram. **Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi**. Ankara: T.T.K. Yayınları, 1988.

Küçüköğlu, Remzi. **Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancıların İmtiyazları**. Ankara: 1976.

Meray, Seha L. **Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler c: I-V**. Ankara: 1973.

Oğuzkan, A. Ferhan. **Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme**. Üçüncü baskı. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1982.

Özkan, Ayşe. “Sekiz Yılı Delen Delene,” **Milliyet Gazetesi**. 26 Şubat 1998. s. 23.

-----, “Kolejlerde 8 Yıl Sonrası,” **Milliyet Gazetesi**. 31 Mart 1998. s. 23.

-----, “Başvurularda Son İki Gün,” **Milliyet Gazetesi**. 16 Nisan 1998. s. 21.

Öztuna, Yılmaz. **Büyük Türkiye Tarihi c. X**. İstanbul: 1978.

Öztürk, Kazım. **Atatürk’ün T.B.M.M. Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmaları**. Ankara: 1981.

Polvan, Nurettin. **Türkiye’de Yabancı Öğretim I**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları 1952.

Resmi Gazete. 12026: 10 Haziran 1965.

Resmi Gazete. 18081: 18 Haziran 1983.

Resmi Gazete. 18475: 07 Ağustos 1984.

Resmi Gazete. 18923: 09 Kasım 1985.

Sar, Cem ve Mehmet Gönübol. “Lozan’dan Sonra Türk Dış Politikası (1923-1939),” **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1996.

Sevinç, Necdet. **Ajan Okulları**. İstanbul: 1975.

Sezer, Ayten. "Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okulların Durumuna Genel Bir Bakış," **Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi**. 1,1: Ekim 1987.

Soysal, İsmail. **Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945) c. I**. Ankara: 1983.

Stanton, Elizabeth B. **Memorial Assembly for Miss Elizabeth Irene Burns**. İstanbul: Galata Piyerloti Zahariadis Matbaası, 1952.

Stevenson, William E. **Middle East Univerisity Survey Commisions: Reports of the Trustees of Robert College**. New York: 1961.

Stone, Frank A. **Academia For Anatolia: A Study of the Rationale, Program and Impact of the Educational Institutions Sponsored by the American Board in Turkey; 1830-1980**. Lanham, Maryland: University Press of America, 1984.

T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü. "Maarif 1923-1932," **İstatistikler**. 26: 66-68, İstanbul: 1933.

T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü. "Maarif 1937-1938," **İstatistikler**. XIV, Ankara: 1939.

T.C. Maarif Vekaleti. **Türkiye'de Yabancı Müesseselerin Durumu Hakkında Rapor**. Ankara: Milli Eğitim Yayınları 1956.

T.C. M.E.B. **Dünden Bugüne Özel Öğretim Kurumları-I: Özel Okullar**. Ankara: 1991.

T.C. M.E.B. **İstanbul Amerikan Robert Koleji Erkek ve Kız Kısmı Yönetmeliği**. İstanbul: Galata Çitiris Basımevi, 1946.

T.C. M.E.B. **İstanbul Amerikan Robert Koleji Teknik Okul Kısmı Yönetmeliği**. İstanbul: Galata Çitiris Basımevi, 1946.

T.C. M.E.B. **İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi (RC) Yönetmeliği**. İstanbul: 1986.

T.C. M.E.B. **İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi (RC) Yönetmeliği Gerekçesi.** İstanbul: 1986.

T.C. M.E.B. **Milli Eğitimle İlgili Kanunlar I-II.** İstanbul: 1981.

T.C. M.E.B. **Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği.** Ankara: 1988.

T.C. M.E.B. “Yabancı Okullar Yönergesi,” **Tebliğler Dergisi.** 140: 22 Eylül 1941.

T.C. M.E.B. “MEB Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliğini Uygulayan Ortaöğretim Kurumlarından Bazı Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan Resmi Okullar (Anadolu Liseleri) ile Yabancı Dil Ağırlıklı Lise Haftalık Ders Çizelgesi,” **Talim ve Terbiye Kurulu.** Ankara: 1996.

Tozlu, Necmettin **Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okulları.** Ankara: Akçağ Yayınları, 1991.

Türk Hukuk Kurumu, **Türk Hukuk Lügati.** Ankara: 1944.

Ülken, Hilmi Ziya. **Sosyoloji Sözlüğü.** İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1969.

Vahapoğlu, M. Hidayet. **Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar.** İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1997.

White, E. George. **Bir Amerikan Misyonerinin Merzifon Amerikan Koleji Hatıraları,** Çeviren: C. Tarık Yüksel. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1995.

Varış, Fatma. **Eğitim Bilimine Giriş.** Ankara: 1978.

Yıldız, Fahri. **Osmanlı'da Azınlık ve Yabancı Anlayışı.** Ankara: 1992.